

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

№ 25 (310)

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ:

- *Сууц өмчлөгчдийн холбооны эрх зүйн байдал, нийтийн зориулалттай орон сууцны байшингийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн тухай*
- *Эд хөрөнгө өмчлөх эрх, түүнтэй холбоотой эд хөрөнгийн бусад эрхийн улсын бүртгэлийн тухай*
- *Гамшгаас хамгаалах тухай*
- *"Замын-Үүд" эдийн засгийн чөлөөт бүсийн эрх зүйн байдлын тухай*

Улсын Их Хурлын Тамгын газар

Улаанбаатар хот

2003 он

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН АЛБАН МЭДЭЭЛЭЛ

Улаанбаатар хот

2003 оны долдугаар сарын 10

№ 25 (310)

Гарчиг

Нэг. МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

367.	Сууц өмчлөгчдийн холбооны эрх зүйн байдал, нийтийн зориулалттай орон сууцны байшингийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн тухай	(2003-6-18-ны хууль)	615
368.	Дундын өмчлөлийн орон сууцны тухай хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай	(2003-6-18-ны хууль)	621
369.	Орон сууцны тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	(2003-6-18-ны хууль)	622
370.	Орон сууц хувьчлах тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	(2003-6-18-ны хууль)	622
371.	Эд хөрөнгө өмчлөх эрх, түүнтэй холбоотой эд хөрөнгийн бусад эрхийн улсын бүртгэлийн тухай	(2003-6-19-ний хууль)	623
372.	Үл хөдлөх эд хөрөнгийн бүртгэлийн тухай хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай	(2003-6-19-ний хууль)	634
373.	Кадастрын зураглал ба газрын кадастрын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	(2003-6-19-ний хууль)	634
374.	Монгол Улсын тэмдэгийн хураамжийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	(2003-6-19-ний хууль)	635
375.	Төв банк(Монгол банк)-ны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	(2003-6-20-ны хууль)	635
376.	Гамшгаас хамгаалах тухай	(2003-6-20-ны хууль)	636
377.	Иргэний хамгаалалтын тухай хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай	(2003-6-20-ны хууль)	646
378.	Засгийн газрын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	(2003-6-20-ны хууль)	647
379.	Галын аюулгүй байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	(2003-6-20-ны хууль)	647
380.	Төрийн албаны тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	(2003-6-20-ны хууль)	647
381.	Төсвийн байгууллагын удирдлага, санхүүжилтийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	(2003-6-20-ны хууль)	648
382.	Цэргийн албан хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	(2003-6-20-ны хууль)	648

383.	Төрийн нууцын тухай хуулийн зарим заалтыг хүчингүй болсонд тооцох тухай	(2003-6-20-ны хууль)	648
384.	Төрийн нууцын жэгсаалт батлах тухай хуулийн зарим заалтыг хүчингүй болсонд тооцох тухай	(2003-6-20-ны хууль)	648
385.	Батлан хамгаалах тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	(2003-6-20-ны хууль)	649
386.	Зэвсэгт хүчний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	(2003-6-20-ны хууль)	649
387.	"Замын-Үүд" эдийн засгийн чөлөөт бүсийн эрх зүйн байдлын тухай	(2003-6-20-ны хууль)	649
388.	Казино байгуулах, ажиллуулахыг хориглох тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	(2003-6-20-ны хууль)	650
389.	Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	(2003-6-20-ны хууль)	651

Хоёр. МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

390.	Сууц өмчлөгчдийн холбооны эрх зүйн байдал, нийтийн зориулалттай орон сууцны байшингийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн тухай хуулийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний тухай	Дугаар 27	651
391.	Зарим газар нутгийг улсын тусгай хамгаалалтад авах тухай	Дугаар 30	651
392.	Латин үсгийн үндэсний хөтөлбөр батлах тухай	Дугаар 31	652
393.	Тогтоолын хавсралтад өөрчлөлт оруулах тухай	Дугаар 32	656
394.	Гамшгаас хамгаалах тухай хуулийг хэрэгжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай	Дугаар 33	656
395.	"Замын-Үүд" эдийн засгийн чөлөөт бүс байгуулахтай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай	Дугаар 34	656
396.	Хуулийн төсөл боловсруулж, өргөн мэдүүлэх тухай	Дугаар 35	657
397.	Бодлогын шинжилгээний төв байгуулах тухай	Дугаар 37	657
398.	Татварын хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах талаар авах зарим арга хэмжээний тухай	Дугаар 38	659

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2003 оны 6 дугаар сарын 18-ны өдөр

Улаанбаатар хот

СУУЦ ӨМЧЛӨГЧДИЙН ХОЛБООНЫ ЭРХ ЗҮЙН БАЙДАЛ, НИЙТИЙН ЗОРИУЛАЛТАЙ ОРОН СУУЦНЫ БАЙШИНГИЙН ДУНДЫН ӨМЧЛӨЛИЙН ЭД ХӨРӨНГИЙН ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт

1.1. Энэ хуулийн зорилт нь сууц өмчлөгчдийн холбооны зохион байгуулалт, үйл ажиллагааны эрх зүйн үндсийг тодорхойлох, нийтийн зориулалттай орон сууцны байшингийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн өмчлөл, эзэмшил, ашиглалт, хамгаалалттай холбоотой харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл. Сууц өмчлөгчдийн холбооны эрх зүйн байдал, нийтийн зориулалттай орон сууцны байшингийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн тухай хууль тогтоомж

2.1. Сууц өмчлөгчдийн холбооны эрх зүйн байдал, нийтийн зориулалттай орон сууцны байшингийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн тухай хууль тогтоомж нь Иргэний хууль¹, Барилгын тухай хууль², Орон сууцны тухай хууль³, Орон сууц хувьчлах тухай хууль⁴, энэ хууль болон тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

3 дугаар зүйл. Хуулийн үйлчлэх хүрээ

3.1. Энэ хууль нь нийтийн зориулалттай орон сууцны байшингийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгө өмчлөх, эзэмших, ашиглах, сууц өмчлөгчдийн холбоо, нийтийн үйлчилгээ үзүүлэх мэргэжлийн байгууллагын үйл ажиллагаатай холбоотой харилцаанд үйлчилнэ.

3.2. Орон сууцны байшинг дангаар өмчлөх харилцаанд энэ хууль үл хамаарна.

4 дүгээр зүйл. Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт

4.1. Энэ хуульд хэрэглэсэн дараах нэр томъёог дор дурдсан утгаар ойлгоно:

4.1.1. "нийтийн зориулалттай орон сууцны байшин" гэж Орон сууц хувьчлах тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 1 дэх заалтад заасан барилгыг;

4.1.2. "сууц өмчлөгч" гэж нийтийн зориулалттай орон сууцны байшин дахь сууцыг захиран зарцуулах эрх бүхий этгээдийг;

4.1.3. "сууц өмчлөгчдийн холбоо" гэж нийтийн зориулалттай орон сууцны байшин /цаашид/ орон сууцны байшин/ гэх/-гийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийг дундаа хамтран өмчлөх эрхийг хэрэгжүүлэх, тухайн орон сууцны байшингийн

ашиглалтын хэвийн байдлыг хангах, сууц өмчлөгчдийн эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалах, орон сууцны байшингийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн эзэмшил, ашиглалт, хамгаалалтыг эрхлэн хариуцах зорилго бүхий, хуулийн этгээдийн эрхгүй, заавал гишүүнчлэлтэй холбоог;

4.1.4. "сууц өмчлөгчид ногдох хэсэг" гэж орон сууцны байшингийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн ашиглалт, хамгаалалт, засвар, үйлчилгээ, сууц өмчлөгчдийн холбоог санхүүжүүлэхэд тухайн сууц өмчлөгчийн оролцох хувь хэмжээг;

4.1.5. "дангаар өмчлөх сууцны сууцны бус зориулалттай хэсэг" гэж тухайн сууцны гал зуух, ариун цэврийн болон угаалгын өрөө, өрөө хоорондын хонгил, агуулахыг;

4.1.6. "орчны газар" гэж тухайн орон сууцны байшингийн суугчид, өмчлөгчдөд зориулагдсан ногоон байгууламж, зүлэг, хүүхдийн тоглоомын талбай, сүүдрэвч, явган хүний зам, авто машины зогсоол, тэдгээртэй адилтгах байгууламж бүхий нийтийн эдэлбэрийн газрыг.

5 дугаар зүйл. Сууц өмчлөгчдийн холбоо

5.1. Сууц өмчлөгчдийн холбоо /цаашид "холбоо" гэх/-ны эрх зүйн байдал нь Иргэний хуулийн 143 дугаар зүйл болон энэ хуулиар тодорхойлогдоно.

5.2. Орон сууцны нэг байшинд нэг холбоо байх бөгөөд зэрэгцэн орших хэд хэдэн орон сууцны байшин дахь сууц өмчлөгчид нэгдэн нэг холбоо байгуулж болно.

5.3. Холбоог зохион байгуулах хурлыг сууц өмчлөгчдийн санаачилгаар хуралдуулна. Шаардлагатай тохиолдолд тухайн нутаг дэвсгэрт байгаа орон сууц хувьчлах товчоо болон тухайн шатны Засаг даргын санаачилгаар хуралдуулна.

5.4. Холбоог зохион байгуулах хурлын шийдвэрт хурлын тэргүүлэгчид гарын үсэг зурснаар түүнийг байгуулагдсанд тооцно.

5.5. Холбоо нь тогтоосон журмын дагуу үйлдсэн тэмдэг, хэвлэмэл хуудас хэрэглэх бөгөөд банкинд харилцах данстай байна.

5.6. Сууц өмчлөгч бүр бүх гишүүдийн хуралд өмчилж буй сууц бүрийн тоогоор саналын

¹ Иргэний хууль - Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлийн 2002 оны 7 дугаарт нийтлэгдсэн

² Барилгын тухай хууль - Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлийн 1998 оны 9 дугаарт нийтлэгдсэн

³ Орон сууцны тухай хууль - Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлийн 1999 оны 21 дугаарт нийтлэгдсэн

⁴ Орон сууц хувьчлах тухай хууль - Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлийн 1997 оны 3 дугаарт нийтлэгдсэн

нэг эрхтэй оролцох бөгөөд тухайн орон сууцны байшингийн хэд хэдэн сууцныг нэгтгэн нэг сууц болгон өөрчилсөн сууц өмчлөгч нь нэгтгэсэн сууц бүрийн тоогоор саналын нэг эрхтэй байна.

5.7. Хуульд өөрөөр заагаагүй бол холбоо нь гишүүдийн хүлээх үүргийг, гишүүд нь холбооны хүлээх үүргийг хариуцахгүй.

5.8. Холбоо нь дундын өмчлөлийн эд хөрөнгө, шугам сүлжээний засвар, үйлчилгээг гэрээний үндсэн дээр мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлэх бөгөөд засвар, үйлчилгээ хийлгэх мэргэжлийн байгууллагаа чөлөөтэй сонгох эрхтэй.

6 дугаар зүйл. Холбооны дүрэм

6.1. Холбооны дүрэмд дараахь зүйлийг заавал тусгана:

6.1.1. холбооны оноосон нэр, оршин байгаа газрын хаяг;

6.1.2. холбооны зорилго, үйл ажиллагааны чиглэл;

6.1.3. холбооны удирдах болон хяналтын зөвлөлийн бүтэц, бүрэлдэхүүн, тэдгээрийн бүрэн эрхийн хугацаа, эрх хэмжээ;

6.1.4. холбоо болон сууц өмчлөгчдийн эрх, үүрэг;

6.1.5. дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийг эзэмших, ашиглах журам;

6.1.6. сууц өмчлөгч бүрээс дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн ашиглалт, хамгаалалт, засвар, үйлчилгээ, орон сууцны байшингийн харуул хамгаалалттай холбогдсон зардлыг санхүүжүүлэхэд оролцох журам;

6.1.7. холбооны үйл ажиллагаанд шаардлагатай хөрөнгө бүрдүүлэх, сан байгуулж, ажиллах журам;

6.1.8. холбоог өөрчлөн байгуулах журам.

6.2. Холбооны дүрмийг бүх гишүүдийн хурлаар хэлэлцэж батална.

7 дугаар зүйл. Холбооны эрх барих дээд байгууллага

7.1. Холбооны эрх барих дээд байгууллага нь бүх гишүүдийн хурал байна.

7.2. Дараахь асуудлыг зөвхөн бүх гишүүдийн хурлаар хэлэлцэж шийдвэрлэнэ:

7.2.1. холбооны дүрэм батлах, түүнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах;

7.2.2. холбооны төсөв, тайлан, тэнцлийг хэлэлцэж батлах, орон сууцны хэвийн ажиллагааг хангах зорилгоор сан байгуулах, зээл авах;

7.2.3. холбооны сан болон зээлийн хөрөнгийн бүрдүүлэлт, ашиглалт, захиран

зарцуулалтыг шийдвэрлэх;

7.2.4. удирдах болон хяналтын зөвлөлийн гишүүдийг сууц өмчлөгчдөөс сонгож, тайланг нь хэлэлцэх, тэдний үйл ажиллагаатай холбогдсон гомдлыг хянан шийдвэрлэх;

7.2.5. холбоог өөрчлөн байгуулах;

7.2.6. холбоог төрийн бус байгууллагад элсүүлэх, гишүүнээс гаргах;

7.2.7. байшин болон орцны харуул хамгаалалтын асуудал;

7.2.8. хууль, дүрэмд заасан бусад асуудал.

8 дугаар зүйл. Бүх гишүүдийн хурал

8.1. Бүх гишүүдийн хурал ээлжит болон ээлжит бус байна.

8.2. Дүрэмд өөрөөр заагаагүй бол ээлжит хурлыг жилд нэгээс доошгүй удаа хуралдуулна.

8.3. Ээлжит бус хурлыг удирдах болон хяналтын зөвлөл, гүйцэтгэх захирлын шийдвэрээр буюу бүх гишүүдийн гуравны нэгээс доошгүй хувийн санаачилгаар хуралдуулна.

8.4. Хурлаас тогтоол, хурлын тэмдэглэл гаргах бөгөөд түүнд хурлын тэргүүлэгчид гарын үсэг зурж, холбооны тэмдгээр баталгаажуулна.

8.5. Бүх гишүүдийн хурлын товыг хурал хуралдуулахаас 14-өөс доошгүй хоногийн өмнө гишүүдэд зарлаж, хурлаас гарах шийдвэрийн төслийг бичгээр мэдэгдэнэ.

8.6. Хуралд хэлэлцэхээр товлоогүй асуудлыг зөвхөн хуралд оролцож байгаа гишүүдийн олонхийн саналаар хэлэлцэнэ.

8.7. Бүх гишүүдийн хурлыг удирдах зөвлөлийн дарга, түүний зэгүйд хуралд оролцогчдын олонхийн саналаар удирдах зөвлөлийн аль нэг гишүүн даргална.

8.8. Гишүүн өөрийн төлөөлөх этгээдийг бичгээр олгосон итгэмжлэлийн үндсэн дээр гишүүдийн хуралд оролцуулах, эсхүл хэлэлцэх асуудлын талаархи саналаа санал авах хуудсаар урьдчилан бичгээр өгч болох бөгөөд энэ тухайгаа бүх гишүүдийн хурал эхлэхээс өмнө хяналтын зөвлөлд мэдэгдсэнээр хуралд оролцсонд тооцно. Бичгээр урьдчилан санал өгсөн гишүүдийн тоо нь бүх гишүүдийн 20 хувиас хэтрэхгүй байна.

8.9. Төлөөлөх тухай итгэмжлэл болон урьдчилан өгсөн санал нь гэгцхүү тухайн хуралд хүчинтэй бөгөөд бүх гишүүдийн хурал хойшилсон боловч тухайн хурлаар хэлэлцэхээр товлосон асуудал өөрчлөгдөөгүй тохиолдолд итгэмжлэл, урьдчилан өгсөн санал дараагийн хуралд хүчинтэй хэвээр байна.

8.10. Хуралд төрийн болон нутгийн захиргааны байгууллагаас гадна төрийн бус

байгууллага, мэргэжлийн байгууллагын төлөөлөгчийг оролцуулж болно.

9 дүгээр зүйл. Бүх гишүүдийн хурлын шийдвэр хүчин төгөлдөр болох

9.1. Хуралд оролцсон гишүүдийн олонхийн саналаар шийдвэр хүчин төгөлдөр болох бөгөөд хурлаас гарсан шийдвэрийг хуралд оролцоогүй буюу эсрэг санал өгсөн гишүүд биелүүлэх үүрэгтэй.

9.2. Бүх гишүүдийн 50-иас дээш хувь оролцсоноор хурал хүчин төгөлдөр болно.

9.3. Хэрэв сууц өмчлөгчид тогдох хэсгийн хориос дээш хувь нь нэг өмчлөгчтэй бол бүх гишүүдийн 75-аас дээш хувь оролцсоноор хүчин төгөлдөр болно.

9.4. Энэ хуулийн 9.2, 9.3-т заасан хувьд хүрээгүй бол бүх гишүүдийн хурлыг хүчин төгөлдөр бус гэж үзэж, дахин хуралдуулах хугацааг товлонор.

9.5. Дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн засвар, хамгаалалт, үйлчилгээтэй холбогдсон зардлыг хуваарилах асуудлыг хуралд оролцож буй гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүй хувийн саналаар шийдвэрлэнэ.

10 дугаар зүйл. Удирдах зөвлөл, түүний эрх, үүрэг

10.1. Удирдах зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд тухайн орон сууцны байшинд байнга оршин суудаг, насанд хүрсэн хүнийг сонгох бөгөөд удирдах зөвлөл нь орон тооны бус байна.

10.2. Холбооны гишүүдийн тоо, орон сууцны байшингийн онцлогийг харгалзан давхар, орц, байшингийн оршин суугчдыг төлөөлөх удирдах зөвлөлийн гишүүдийн тоог бүх гишүүдийн хурлаас тогтооно.

10.3. Удирдах зөвлөлийн гишүүн төлөөлүүлэх сууц өмчлөгчдийн олонхийн саналаар сонгогдоно.

10.4. Удирдах зөвлөлийн даргыг зөвлөлийн гишүүдийн дотроос олонхийн саналаар сонгоно.

10.5. Удирдах зөвлөлийн дарга болон гүйцэтгэх захирлын түр эзгүйд тэдгээрийн үүрэг гүйцэтгэгчийг удирдах зөвлөлийн хурлын шийдвэрээр томилно.

10.6. Удирдах зөвлөлийн хурал нь ээлжит, ээлжит бус байна.

10.7. Удирдах зөвлөлийн ээлжит хурлыг улиралд нэгээс доошгүй удаа хийх бөгөөд дүрэмд удирдах зөвлөлийн хуралдах тоог нэмэгдүүлэн зааж болно.

10.8. Удирдах зөвлөл дараахь эрх эдэлж, үүрэг хүлээнэ:

10.8.1. холбооны гүйцэтгэх захиралд нэр дэвших болзол, шалгуурыг тогтоох;

10.8.2. холбооны гүйцэтгэх захирлыг сонгох, чөлөөлөх;

10.8.3. дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийг бусдад түрээслүүлэх, эзэмшүүлэх, ашиглуулах эсэхийг шийдвэрлэх;

10.8.4. холбооны сангийн болон бусад мөнгөн хөрөнгийг захиран зарцуулах талаархи захирлын эрх хэмжээг тогтоох;

10.8.5. гүйцэтгэх захирал, нягтлан бодогчийн цалинг тогтоох;

10.8.6. холбооны гүйцэтгэх захирлын тайлан, төлөвлөгөөг хэлэлцэх;

10.8.7. бүх гишүүдийн хурлын шийдвэрийг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах;

10.8.8. гүйцэтгэх захиралтай гэрээ байгуулах, гэрээний биелэлтийг дүгнэх;

10.8.9. бүх гишүүдийн хурлаар шийдвэрлэх асуудлыг хэлэлцэх.

10.9. Удирдах зөвлөлийн ээлжит бус хурлыг удирдах зөвлөлийн гишүүн, хяналтын зөвлөл, гүйцэтгэх захирлын санаачилгаар хуралдуулж болно.

10.10. Удирдах зөвлөлийн дарга дараахь эрх эдэлж, үүрэг хүлээнэ:

10.10.1. удирдах зөвлөлийн болон бүх гишүүдийн хурлыг зарлах, зохион байгуулах, даргалах;

10.10.2. удирдах зөвлөлийн үйл ажиллагааг зохион байгуулах;

10.10.3. гүйцэтгэх захирал холбооны нэрийн өмнөөс бусадтай байгуулж байгаа гэрээнд хяналт тавих;

10.10.4. бүх гишүүдийн болон удирдах зөвлөлийн хурлын тэмдэглэлийг хөтлүүлэх, шийдвэрийн биелэлтэд хяналт тавих;

10.10.5. бүх гишүүдийн хуралд удирдах зөвлөлийн тайлан тавих;

10.10.6. удирдах зөвлөлийн гишүүн болон гүйцэтгэх захиралд үүрэг өгөх;

10.10.7. энэ хуулийн 12.6-д заасан асуудлаар шүүхэд нэхэмжлэл гаргах;

10.10.8. бүх гишүүдийн хурлын болон хяналтын зөвлөлийн шийдвэрийн бүртгэл хөтлөх.

11 дүгээр зүйл. Хяналтын зөвлөл, түүний эрх үүрэг

11.1. Холбоонд хамрагдсан байшингийн тооноос хамаарч 3-аас доошгүй хүний бүрэлдэхүүнтэй, орон тооны бус хяналтын зөвлөлийг байгуулна.

11.2. Хяналтын зөвлөл сууц өмчлөгчдийн хяналтын үүргийг гүйцэтгэнэ.

11.3. Хяналтын зөвлөл дараахь эрх эдэлж, үүрэг хүлээнэ:

11.3.1. гүйцэтгэх захирлын үйл ажиллагаанд хяналт тавих;

11.3.2. холбооны үйл ажиллагаа хууль тогтоомж болон холбооны дүрэмд нийцэж байгаа эсэхийг хянах;

11.3.3. нягтлан бодох бүртгэл хөтлөлт, тайлан, тэнцэл хууль тогтоомжийн дагуу үнэн зөв хийгдсэн эсэхийг хянах;

11.3.4. эд хөрөнгийн үнэлгээ зөв эсэхийг шалгах;

11.3.5. холбооны санхүүгийн болон бусад үйл ажиллагаатай холбогдсон зөрчлийг арилгуулах арга хэмжээ авах, шаардлагатай бол холбооны банкин дахь харилцах дансыг түр хугацаагаар хааж гүйлгээг зогсоох арга хэмжээ авах;

11.3.6. холбооны санхүүгийн болон бусад үйл ажиллагаатай холбогдсон зөрчлийг арилгуулах талаар шүүх болон холбогдох бусад байгууллагад хандах;

11.3.7. Бүх гишүүдийн хуралд үйл ажиллагааныхаа талаар тайлагнах;

11.3.8. дүрэмд заасан бусад эрх, үүрэг.

11.4. Хяналтын зөвлөлийн гишүүн шалгасан баримт бичиг, тайлан, тэнцлийн нууцыг хадгалах үүрэгтэй.

11.5. Хяналтын зөвлөлийн гишүүдийн олонхи нь оролцсоноор хяналтын зөвлөлийн хурал хүчин төгөлдөр болно.

11.6. Хуралд оролцогчдын олонхийн саналаар хяналтын зөвлөлийн хурлын шийдвэр хүчин төгөлдөр болно.

11.7. Дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийг ашиглан шамшигдуулсан, үрэгдүүлсэн, бусад хэлбэрээр хохирол учруулсан гэж хяналтын зөвлөл үзвэл хохирлыг арилгахыг шаардах, эсхүл эрх бүхий байгууллагад хандаж шийдвэрлүүлнэ.

12 дугаар зүйл. Гүйцэтгэх захирал, түүний эрх үүрэг

12.1. Бүх гишүүдийн хурлын чөлөөт цагт холбооны өдөр тутмын үйл ажиллагааг холбооны дүрэмд заасан эрх хэмжээ, удирдах зөвлөлтэй байгуулсан гэрээний хүрээнд гүйцэтгэх захирал эрхэлнэ.

12.2. Гүйцэтгэх захирлаар удирдах болон хяналтын зөвлөлийн гишүүний төрөл, садангийн бус хүнийг сонгоно.

12.3. Дүрэмд өөрөөр заагаагүй бол гүйцэтгэх захирлаар холбооны гишүүн бус хүнийг сонгож

болно.

12.4. Гүйцэтгэх захирал дараахь эрх эдэлж, үүрэг хүлээнэ:

12.4.1. дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн ашиглалт, хамгаалалт, засвар, үйлчилгээнд шаардагдах хөрөнгийг холбооны дансанд төвлөрүүлэх;

12.4.2. холбооны дүрэмд өөрөөр заагаагүй бол дундын өмчлөлийн эд хөрөнгөд засвар, үйлчилгээ хийлгэх, орон сууцны хэвийн байдлыг хангах талаар үйлчилгээний мэргэжлийн байгууллагатай гэрээ байгуулах, биелэлтийг хангуулах;

12.4.3. холбооны мөнгөн хөрөнгийг түүний зорилго, үйл ажиллагааны чиглэл, бүх гишүүдийн хурлын шийдвэрт нийцүүлэн энэ хууль, хууль тогтоомжийн бусад акт болон холбооны дүрмээр олгосон эрх хэмжээний дотор зөвхөн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн ашиглалт, хамгаалалт, засвар үйлчилгээ, бусад нийтлэг зардалд зориулан захиран зарцуулах;

12.4.4. энэ хууль болон Иргэний хуулийн 148.2-т заасан үүргээ биелүүлээгүйгээс бусдад учруулсан хохирлыг барагдуулахыг сууц өмчлөгчдөөс шаардах, уг шаардлагыг сайн дураар биелүүлээгүй бол Иргэний хуулийн 149.2-т заасны дагуу холбооны нэрийн өмнөөс шүүхэд нэхэмжлэл гаргах;

12.4.5. дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийг түрээслүүлэх, эзэмшүүлэх, ашиглуулах талаарх гэрээг холбооны нэрийн өмнөөс байгуулах;

12.4.6. холбооны нэрийн өмнөөс буюу 2-оос доошгүй сууц өмчлөгчийн хүсэлтээр эрх бүхий байгууллагад асуудал тавьж шийдвэрлүүлэх;

12.4.7. сууц өмчлөгчдийн болон орон сууцны байшингийн бүртгэлийн хувийн хэргийг шаардлагын хэмжээнд байнга хөтөлж, баяжилт хийх;

12.4.8. холбооны нэрийн өмнөөс орон сууцны байшингийн дэвсгэр болон орчны газрыг ашиглах тухай хүсэлтийг Газрын тухай хуулийн 44 дүгээр зүйлд заасны дагуу зохих шатны Засаг даргад гаргах, газар ашиглах гэрээ байгуулах;

12.4.9. гүйцэтгэх захирлыг үүрэгт ажлаас нь чөлөөлсөн тухай удирдах зөвлөлийн шийдвэр гарвал уг шийдвэр гарсан өдрөөс хойш ажлын 3 хоногт багтаан холбооны тэмдэг болон бусад зүйлсийг удирдах зөвлөлд хүлээлгэн өгөх;

12.4.10. хууль, дүрэмд заасан бусад эрх, үүрэг.

12.5. Гүйцэтгэх захирал жилд 2-оос доошгүй удаа удирдах зөвлөлийн хуралд ажлаа тайлагнаана.

12.6. Гүйцэтгэх захирал холбооны эд хөрөнгийг эзэмших, ашиглах, захиран зарцуулах талаархи бүх гишүүдийн болон удирдах зөвлөлийн хурлаас тогтоосон эрхээ хэтрүүлэх буюу урвуулан

ашиглах зэрэг үйл ажиллагаанаас холбоонд хохирол учруулсан бол уг хохирлыг өөрийн хувийн өмчийн эд хөрөнгөөр барагдуулна.

13 дугаар зүйл. Сууц өмчлөгчийн эрх, үүрэг

13.1. Сууц өмчлөгч нь дараахь эрхтэй:

13.1.1. Иргэний хуулийн 148.1, 149 дүгээр зүйлд заасан эрх;

13.1.2. холбоо болон бусад сууц өмчлөгчдөөс зөвшөөрөл авахгүйгээр дангаар өмчлөх сууцаа захиран зарцуулах;

13.1.3. хурлын тогтоол, тэмдэглэлтэй танилцах, үнэн зөв эсэхийг хянах;

13.1.4. засвар, үйлчилгээний хөлс, зардал үндэслэлтэй эсэхийг холбогдох байгууллагад тавьж шийдвэрлүүлэх;

13.1.5. хуульд заасан бусад эрх.

13.2. Сууц өмчлөгч нь дараахь үүрэгтэй:

13.2.1. Иргэний хуулийн 148.2 болон энэ хууль, холбооны дүрмийг сахин биелүүлэх;

13.2.2. бүх гишүүдийн болон удирдах зөвлөлийн хурлын шийдвэрийг биелүүлэх;

13.2.3. дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн ашиглалт, хамгаалалт, засвар, үйлчилгээтэй холбогдсон болон бусад нийтлэг зардлыг санхүүжүүлэхэд Иргэний хуулийн 147 дугаар зүйл болон энэ хуулийн 16 дугаар зүйлд заасны дагуу оролцох;

13.2.4. өөрийн сууцны доторхи засвар, үйлчилгээний бүх зардлыг хариуцахаас гадна мэргэжлийн байгууллагаас үзүүлсэн үйлчилгээний хөлсийг төлөх;

13.2.5. гэр бүлийн гишүүд, түүнчлэн өөрийнх нь сууцыг эзэмшиж байгаа этгээд бусдын сууцанд болон дундын өмчлөлийн эд хөрөнгөд хохирол учруулбал уг хохирлыг өөрийн хөрөнгөөр арилгах;

13.2.6. сууцаа бусдад эзэмшүүлж, ашиглуулж байгаа бол эзэмшигч, ашиглагчийн гүйцэтгэгчгүй үүргийг гүйцэтгэх;

13.2.7. сууцныхаа зориулалт, төлөвлөлт, үндсэн бүтээц, хийц, инженерийн шугам сүлжээг эрх бүхий байгууллагын зөвшөөрөлгүйгээр өөрчлөхгүй байх;

13.2.8. сууц өмчлөх эрхээ бусдад шилжүүлэхдээ холбоонд мэдэгдэх;

13.2.9. хуульд заасан бусад үүрэг.

13.3. Сууц худалдан авагч нь сууцыг өөрийн

өмчлөгдөө шилжүүлэхээс өмнө уг сууцтай холбоотой биелэгдээгүй үүрэг байгаа эсэхийг худалдагч болон холбогдох байгууллагуудаас магадлах үүрэгтэй бөгөөд уг үүргийг биелүүлээгүйгээс үүсэх үр дагаврыг өөрөө бүрэн хариуцна.

14 дүгээр зүйл. Орон сууцны бүртгэл

14.1. Орон сууцны бүртгэл нь тухайн орон сууцны байшин дахь сууц, дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн бүртгэлээс бүрдэнэ.

14.2. Орон сууцны бүртгэлд дараахь зүйлийг тусгана:

14.2.1. орон сууцны байшингийн иж бүрэн зураг, төсөл;

14.2.2. сууц бүрийн дугаар, нийт талбайн хэмжээ, өрөөний тоо, сууц өмчлөгчдийн овог, эцэг /эх/-ийн нэр, регистрийн дугаар, өмчлөгч нь хуулийн этгээд бол түүний нэр, улсын бүртгэлийн дугаар;

14.2.3. тухайн орон сууцны байшин дахь сууцны бус зориулалттай хэсгийг өмчлөгчийн овог, эцэг /эх/-ийн нэр, регистрийн дугаар, өмчлөгч нь хуулийн этгээд бол түүний нэр, улсын бүртгэлийн дугаар, түүний өмчилж байгаа хэсгийн талбайн хэмжээ;

14.2.4. дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн бүртгэл, дэвсгэр болон орчны газрын хэмжээ;

14.2.5. хууль, дүрэмд заасан бусад зүйл.

15 дугаар зүйл. Орон сууцны байшингийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгө, дэвсгэр болон орчны газар

15.1. Орон сууцны байшингийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгөд дараахь эд хөрөнгө хамаарна:

15.1.1. орон сууцны байшингийн гадна хана, даацын хана, багана, доод хонгил, дээвэр, дээврийн хонгил, цахилгаан болон явган шат, шатны хонгил, сууцны бус зориулалттай техникийн болон нэгдүгээр давхрын үйлчилгээний өрөө, сууц хоорондын талбай, түүний тагт, сууцны доторх дундын өмчлөлийн зүйл, тоног төхөөрөмж, орчны цонх, хаалга, довжоо, саравч, хог зайлуулах хоолой, орон сууцны байшингийн халаалт болон халуун, хүйтэн усны шугам сүлжээний удирдах зангилааны анхны хаалт, цахилгааны оролтын самбар, холбооны шугамын давхрын холболтын хайрцаг хүртэлх, шалны +0.00 тэмдэгтээс дээшхи бохир усны шугам сүлжээнүүд, тухайн орон сууцны дээрх болон доорх нийтийн зориулалттай усан сан, машины зогсоол, тэдгээртэй адилтгах байгууламж зэрэг эд хөрөнгө;

15.1.2. холбооны сангийн хөрөнгө.

15.2. Холбооны сангийн хөрөнгө нь дараахь эх үүсвэрээс бүрдэнэ:

15.2.1. сангийн хөрөнгийн чөлөөт үлдэгдлийг банкинд хадгалуулсны хүү;

15.2.2. холбооны санд оруулсан хандив, тусламж;

15.2.3. холбооны аж ахуйн үйл ажиллагаанаас олсон орлого;

15.2.4. засвар үйлчилгээнд зориулан төвлөрүүлэн хуримтуулсан мөнгөн хөрөнгө;

15.2.5. зээлийн хөрөнгө;

15.2.6. бусад эх үүсвэр.

15.3. Холбооны сангийн хөрөнгийг дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн ашиглалт, хамгаалалт, засвар, үйлчилгээний болон бусад нийтлэг зардлаас өөр зүйлд зарцуулахыг хориглоно.

15.4. Сууц өмчлөгчид нь дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийг дундаа хамтран өмчилнө.

15.5. Холбооны дүрэмд заасан бол дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийг гэрээний үндсэн дээр тодорхой нэг этгээдийн эзэмшил, ашиглалтад шилжүүлж болно.

15.6. Сууц өмчлөгчид нь орон сууцны байшингийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийг дундаа хамтран өмчлөх, орон сууцны байшингийн дэвсгэр болон орчны газрыг эзэмших, ашиглах эрхээ хэрэгжүүлэхдээ инженерийн шугам сүлжээ, тоног төхөөрөмжийн ашиглалт, засвар, үйлчилгээ эрхэлж буй мэргэжлийн байгууллагад саад учруулахыг хориглоно.

15.7. Орон сууцны байшингийн орчны газрыг хязгаартай ашиглах эрхийг Иргэний хуулийн 151 дүгээр зүйлд зааснаар хэрэгжүүлэх бөгөөд хязгаартай ашиглах газар /сервитут/-ын хэмжээг Барилгын тухай хуулийн 8 дугаар зүйл болон барилгын норм, стандартад зааснаар тогтооно.

15.8. Энэ хуулийн 18.1.4-г заасны дагуу орчны газрыг холбоо гэрээний үндсэн дээр ашиглана.

16 дугаар зүйл. Дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн засвар, хамгаалалт, үйлчилгээний зардлыг хуваарилал

16.1. Дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн засвар, хамгаалалт, үйлчилгээний зардлыг хуваарилахдаа Иргэний хуулийн 147 дугаар зүйлийг мөрдлөг болгоно.

16.2. Орон сууцны байшингийн нэг буюу хэд хэдэн сууцанд хамаарах дундын өмчлөлийн эд хөрөнгө /инженерийн шугам сүлжээ, салхижуулалтын хоолой, давхрын хаалга болон бусад тоног төхөөрөмж гэх мэт/-ийн засвар, үйлчилгээтэй холбогдсон зардлыг тухайн эд хөрөнгийг ашиглаж байгаа сууц өмчлөгчид хувааж төлнө.

16.3. Орон сууцны байшингийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн их засварт зориулан сууц өмчлөгчдийн холбоонд төрөөс төсвийн зээл олгож болох бөгөөд төсвийн зээл олгох журмыг Засгийн газар батална.

16.4. Дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн засвар, хамгаалалт, үйлчилгээтэй холбогдсон зардлыг дараахь тохиолдолд дор дурдсан сууц өмчлөгчдөөр бусад сууц өмчлөгчдөөс илүү өндөр хэмжээгээр төлүүлж болох бөгөөд ийнхүү төлөх хэмжээг бүх гишүүдийн хурлаар тогтооно:

16.4.1. дундын өмчлөлийн зарим эд хөрөнгийн засвар, хамгаалалт, үйлчилгээ нь тодорхой сууц өмчлөгчийн ашиг сонирхолд бусдынхаас илүү нийцэж байгаа бол;

16.4.2. сууц, сууцны бус зориулалттай хэсэгт хууль тогтоомжид нийцүүлэн үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхэлж байгаа бол.

16.5. Дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн засвар, үйлчилгээтэй холбогдсон зардал хуваарилах асуудлыг бүх гишүүдийн хурлаар шийдвэрлэнэ.

16.6. Орон сууцны байшингийн ашиглалтын хугацаанд дундын өмчлөлийн эд хөрөнгөд хамаарах дэвсгэр, цахилгаан шат зэрэгт их засвар хийх үед их хэмжээний хөрөнгө шаардагдах бол барилгын хяналтын байгууллагын дүнэлтийг үндэслэн улсын болон орон нутгийн төсвөөс нэг удаа санхүүжүүлж болно.

17 дугаар зүйл. Орон сууцны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын бүрэн эрх

17.1. Орон сууцны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага дараахь бүрэн эрхтэй:

17.1.1. сууц өмчлөгчдийн холбооны эрх зүйн байдал, нийтийн зориулалттай орон сууцны байшингийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн тухай хууль тогтоосмжийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээ авах, биелэлтэд хяналт тавих;

17.1.2. орон сууцны байшингийн зориулалт, төлөвлөлт, инженерийн шугам сүлжээ, үндсэн бүтээц, хийцийг өөрчлөхөд тавих шаардлагыг тогтоох;

17.1.3. холбооны үйл ажиллагааг дэмжих;

17.1.4. холбооны үлгэрчилсэн дүрмийг батлах.

18 дугаар зүйл. Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг даргын бүрэн эрх

18.1. Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга дараахь бүрэн эрхтэй:

18.1.1. холбоог зохион байгуулах

хурлын шийдвэрийг үндэслэн сум, дүүргийн Засаг даргын тамгын газар холбоог бүртгэх;

18.1.2. холбогдох хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээ авах, биелэлтэд хяналт тавих;

18.1.3. холбооны үйл ажиллагааг дэмжих;

18.1.4. холбоонд тухайн орон сууцны байшингийн ерөнхий төлөвлөгөөг үндэслэн дэвсгэр болон орчны газрыг газрын тухай хууль тогтоомжид заасны дагуу тодорхой болзолтойгоор гэрээний дагуу ашиглуулах;

18.1.5. хэд хэдэн холбоонд хамаарч буй орчны газрын тохижилт, үйлчилгээг хамтран хариуцах талаархи холбооны эрх, үүрэг, хариуцлагыг гэрээнд нарийвчлан тусгаж, хэрэгжүүлэхэд нь дэмжлэг үзүүлэх, хяналт тавих;

18.1.6. дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн засварт орон нутгийн төсвөөс зээл олгох, хөрөнгө оруулалт хийх хэмжээг тогтоох;

18.1.7. холбооны гишүүдийн хүсэлтээр болон шаардлагатай бол санаачлагаараа холбооны үйл ажиллагаанд эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтнаар хяналт, шалгалт хийлгэж, дүгнэлт гаргуулах.

19 дүгээр зүйл. Мэргэжлийн байгууллагын эрх, үүрэг

19.1. Мэргэжлийн байгууллага дараахь эрх эдэлж, үүрэг хүлээнэ:

19.1.1. орон сууцны байшингийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгөд гэрээний дагуу засвар үйлчилгээ хийсэн тохиолдолд зардлыг холбооноос тухай бүр төлүүлэх;

19.1.2. цэвэр, бохир ус, дулаан, цахилгаан, харилцаа холбооны зэрэг үйлчилгээг хэрэглэгч хүртэл хариуцах;

19.1.3. дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн хэвийн ажиллагаанд байнгын хяналт тавьж, хэвийн ажиллагааг хангах үүднээс холбоотой хамтран жилд 2-оос доошгүй удаа урьдчилан сэргийлэх үзлэг явуулж, дүгнэлт гарган шаардлагатай арга хэмжээ авах ажлыг зохион байгуулах.

20 дугаар зүйл. Холбоог татан буулгах

20.1. Холбоо нь дараахь үндэслэлээр татан буугдана:

20.1.1. тухайн орон сууцны байшингийн бүх сууц нэг этгээдийн өмчлөлд шилжсэн;

20.1.2. Иргэний хуулийн 144 дүгээр зүйлд заасан үндэслэл бий болсон.

20.2. Холбоог энэ хуулийн 20.1-д зааснаас өөр үндэслэлээр татан буулгахыг хориглоно.

21 дүгээр зүйл. Хууль тогтоомж зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлага.

21.1. Сууц өмчлөгчдийн холбооны эрх зүйн байдал, нийтийн зориулалттай орон сууцны байшингийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн тухай хууль зөрчсөн этгээдэд эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол зөрчлийн шинж байдлыг харгалзан шүүгч буюу улсын байцаагч дараахь шийтгэл ногдуулна:

21.1.1. энэ хуулийн 12.4.3, 12.4.9, 15.3-д заасныг зөрчсөн албан тушаалтныг 50000-60000 төгрөгөөр торгох;

21.1.2. энэ хуулийн 13.2.1-13.2.3, 13.2.5-13.2.6-д заасныг зөрчсөн иргэнийг 40000-50000 төгрөгөөр торгох.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА С.ТӨМӨР-ОЧИР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2003 оны 6 дугаар сарын 18-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ДУНДЫН ӨМЧЛӨЛИЙН ОРОН СУУЦНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬ ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. 1996 оны 10 дугаар сарын 25-ны өдөр батлагдсан Дундын өмчлөлийн орон сууцны тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцсугай.

зориулалттай орон сууцны байшингийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Сууц өмчлөгчдийн холбооны эрх зүйн байдал, нийтийн

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА С.ТӨМӨР-ОЧИР

2003 оны 6 дугаар сарын 18-ны өдөр

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

Улаанбаатар хот

ОРОН СУУЦНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Орон сууцны тухай хуулийн 2.1, 14.1 дэх хэсгийг тус тус дор дурьдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

1/ 2.1 дэх хэсэг:

"2.1. Орон сууцны тухай хууль тогтоомж нь Үндсэн хууль, Иргэний хууль, Газрын тухай хууль, Орон сууц хувьчлах тухай хууль, Сууц өмчлөгчдийн холбооны эрх зүйн байдал, нийтийн зориулалттай орон сууцны байшингийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн тухай хууль, энэ хууль болон эдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ."

2/ 14.1 дэх хэсэг:

"14.1. Сууц өмчлөгчдийн холбоо нь дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн засвар, үйлчилгээ, дэвсгэр

болон орчны газар, орчны зам, талбайн тохижилтын ажлыг тогтмол хийж, Сууц өмчлөгчдийн холбооны эрх зүйн байдал, нийтийн зориулалттай орон сууцны байшингийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн тухай хуулийн 16 дугаар зүйлд заасны дагуу холбогдох зардлыг хариуцна."

2 дугаар зүйл. Орон сууцны тухай хуулийн 14.2-ын "Иргэний хуульд заасан" гэснийг хассугай.

3 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Сууц өмчлөгчдийн холбооны эрх зүйн байдал, нийтийн зориулалттай орон сууцны байшингийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН

ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

С.ТӨМӨР-ОЧИР

2003 оны 6 дугаар сарын 18-ны өдөр

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

Улаанбаатар хот

ОРОН СУУЦ ХУВЬЧЛАХ ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Орон сууц хувьчлах тухай хуулийн дараахь зүйл, заалтыг дор дурьдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

1/ 2 дугаар зүйл:

"2 дугаар зүйл. Орон сууц хувьчлах тухай хууль тогтоомж

Орон сууц хувьчлах тухай хууль тогтоомж нь Иргэний хууль, Сууц өмчлөгчдийн холбооны эрх зүйн байдал, нийтийн зориулалттай орон сууцны байшингийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн тухай хууль, энэ хууль болон тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ."

2/ 3 дугаар зүйлийн 4 дэх заалт:

"4/ "орон сууцны байшингийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгө" гэж Сууц өмчлөгчдийн холбооны эрх зүйн байдал, нийтийн зориулалттай орон сууцны байшингийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн тухай хуулийн 15.1-д заасан эд хөрөнгийг;"

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Сууц өмчлөгчдийн холбооны эрх зүйн байдал, нийтийн зориулалттай орон сууцны байшингийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН

ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

С.ТӨМӨР-ОЧИР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2003 оны 6 дугаар сарын 19-ний өдөр

Улаанбаатар хот

ЭД ХӨРӨНГӨ ӨМЧЛӨХ ЭРХ, ТҮҮНТЭЙ ХОЛБООТОЙ ЭД ХӨРӨНГИЙН БУСАД ЭРХИЙН УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН ТУХАЙ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ

Нийтлэг үндэслэл

1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт

1.1. Энэ хуулийн зорилт нь Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт байгаа, энэ хуульд бүртгэхээр заасан эд хөрөнгө өмчлөх эрх, түүнтэй холбоотой эд хөрөнгийн бусад эрхийг эрхийн улсын бүртгэл / цаашид "эрхийн улсын бүртгэл" гэх/-д бүртгэж баталгаажуулахтай холбогдон үүсэх харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл. Эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хууль тогтоомж

2.1. Эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хууль тогтоомж нь Үндсэн хууль¹, Иргэний хууль², Газрын тухай хууль³, Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлэх тухай хууль⁴, энэ хууль болон тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

2.2. Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.

3 дугаар зүйл. Эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэх эрх

3.1. Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт байгаа газар, түүнээс салгамагц зориулалтын дагуу ашиглаж үл болох барилга байгууламж, хөлөг онгоц зэрэг үл хөдлөх эд хөрөнгийн өмчлөх эрхийг Иргэний хуулийн 182.1-д заасныг үндэслэн эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэнэ.

3.2. Энэ хуулийн 3.1-д зааснаас гадна үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхтэй холбоотой, эд хөрөнгийн дараахь эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэнэ:

- 3.2.1. барьцаа;
- 3.2.2. түрээс;
- 3.2.3. сервитут;
- 3.2.4. узуфрукт;
- 3.2.5. бусдын газар дээр барилга байгууламж барих эрх;
- 3.2.6. газар эзэмших, ашиглах эрх.

3.3. Төрийн өмчийн үл хөдлөх эд хөрөнгийг

өмчлөх эрх болон түүнийг төрийн байгууллагад эзэмшүүлэх, ашиглуулах эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгүүлэхгүй.

3.4. Төрийн өөрийн өмчийн үл хөдлөх эд хөрөнгийг өмчлөх эрхтэй холбоотой, энэ хуулийн 3.2.1-3.2.4-д заасан эрхийг төрийн өмчийн асуудал эрхэлсэн байгууллагын албан ёсны тодорхойлолтыг үндэслэн эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэнэ.

3.5. Иргэн Газрын тухай хуулийн 52.7-д заасны дагуу эзэмшиж байгаа газар дээрээ өөрийн хөрөнгөөр барьж байгуулсан барилга байгууламж, өвөлжөө, хаваржааны хашааг өмчлөх эрх, түүнтэй холбоотой энэ хуулийн 3.2.1-3.2.4-т заасан эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгүүлж болно.

3.6. Энэ хуулийн 3.4, 3.5-д заасан эрхийг бүртгэхэд энэ хуульд заасан журмыг баримтална.

3.7. Иргэний хуулийн 182.2-т заасны дагуу хууль буюу гэрээнд тусгайлан заасан бол хөдлөх эд хөрөнгө, түүнтэй холбоотой эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэх бөгөөд ийнхүү бүртгэхэд энэ хуульд заасан журмыг баримтална.

4 дүгээр зүйл. Үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрх баталгаажих

4.1. Өмчлөгч нь үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхээ энэ хуульд заасны дагуу эрхийн улсын бүртгэлд бүртгүүлж гэрчилгээ авснаар түүний өмчлөх эрх баталгаажна.

4.2. Үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрх хэлцлийн үндсэн дээр нэг этгээдээс нөгөөд шилжиж байгаа бол уг өөрчлөлтийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгүүлснээр өмчлөх эрх шинэ өмчлөгчид шилжиж, өмнөх өмчлөгчийн өмчлөх эрх дуусгавар болно.

4.3. Үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхтэй холбоотой, энэ хуулийн 3.2-т заасан эрх нь эрхийн улсын бүртгэлд бүртгүүлснээр хүчин төгөлдөрт тооцогдоно.

5 дугаар зүйл. Эрхийн улсын бүртгэлийн зарчим

5.1. Эрхийн улсын бүртгэл дараахь зарчимд үндэслэгдэнэ:

5.1.1. бүртгэлийн талаархи

¹Монгол Улсын Үндсэн хууль-"Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлийн 1992 оны 1 дүгээрт нийтлэгдсэн

²Иргэний хууль-"Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлийн 2002 оны 7 дугаарт нийтлэгдсэн

³Газрын тухай хууль-"Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлийн 2002 оны 27 дугаарт нийтлэгдсэн

⁴Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлэх тухай хууль-"Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлийн 2002 оны 27 дугаарт нийтлэгдсэн

мэдээлэл нээлттэй байх;

5.1.2. бүртгэл үнэн зөв байх;

5.1.3. бүртгэл нэгдсэн байх.

6 дугаар зүйл. Эрхийн улсын бүртгэлийн талаархи мэдээлэл нээлттэй байх

6.1. Эрхийн улсын бүртгэлийн талаархи мэдээлэл нээлттэй байна.

6.2. Эрхийн улсын бүртгэлийн алба нь иргэн, хуулийн этгээдэд эрхийн улсын бүртгэлийн талаархи мэдээллийг мэдээлэл авах тухай бичгээр гаргасан хүсэлт, иргэний үнэмлэх, хуулийн этгээдийн төлөөлөгчид бичгээр олгосон итгэмжлэлийг үндэслэн зохих төлбөртэйгээр гаргаж өгөх бөгөөд мэдээлэл авсан этгээдийн хүсэлтээр мэдээлэл дурдсан зүйлд холбогдох хэсгийг зохих төлбөртэйгээр хуулбарлан өгч болно.

6.3. Эрхийн улсын бүртгэлийн алба нь эрүүгийн байцаан шийтгэх болон иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх, түүнчлэн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны явцад шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх, хэрэг бүртгэх, мөрдөн байцаах, прокурор, шүүхийн байгууллагын эрх бүхий албан тушаалтны албан ёсны хүсэлтээр эрхийн улсын бүртгэлийн талаархи дэлгэрэнгүй мэдээллийг үнэ төлбөргүй гаргаж өгөх бөгөөд холбогдох хэсгийг үнэ төлбөргүйгээр хуулбарлан өгч болно.

6.4. Энэ хуулийн 6.2-т заасны дагуу гаргаж өгөх мэдээлэл нь өмчлөгчийн овог, эцэг/эх/-ийн нэр, нэр, оршин суугаа газар, өмчлөгч нь хуулийн этгээд бол түүний нэр, оршин байгаа газар, тухайн үл хөдлөх эд хөрөнгийн хэмжээ, байршлын талаархи мэдээллийг агуулсан байна.

6.5. Эрхийн улсын бүртгэлийн алба нь энэ хуулийн 6.2-т заасан этгээдэд мөн хуулийн 6.4-т зааснаас өөр мэдээлэл өгөхгүй бөгөөд харин өмчлөгч нь бичгээр зөвшөөрсөн бол дэлгэрэнгүй мэдээллийг өгч болно.

6.6. Эрхийн улсын бүртгэлийн алба энэ хуулийн 6.2, 6.3-т заасан хүсэлтийг хүлээн авснаас хойш ажлын 3 өдрийн дотор мэдээлэл өгнө.

6.7. Эрхийн улсын бүртгэлийн талаар мэдээлэл авсан этгээд уг мэдээллийг ашиглан тухайн эд хөрөнгийн өмчлөгч, эзэмшигч, ашиглагчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхолд хохирол учруулсан бол хууль тогтоомжид заасан хариуцлага хүлээнэ.

7 дугаар зүйл. Эрхийн улсын бүртгэл үнэн зөв байх

7.1. Эрхийн улсын бүртгэл үнэн зөв байх бөгөөд улсын бүртгэгч нь үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийн шилжилт, хөдөлгөөнийг хувийн

хэрэгт нь бичиж хувийн дугаар бүхий тэмдэгээ дарж, гарын үсэг зурж баталгаажуулна.

7.2. Иргэний хуулийн 183.1-д заасны дагуу үл хөдлөх эд хөрөнгийн эрхийг хэлцлийн үндсэн дээр шилжүүлэн авч байгаа этгээд эрхийн улсын бүртгэл буруу ташаа болохыг мэдэж байсан, эсхүл уг бүртгэлийг буруу ташаа гэж эсэргүүцсэнээс бусад тохиолдолд тийнхүү эрх шилжүүлж авч байгаа этгээдийн хувьд эрхийн улсын бүртгэл үнэн зөв гэж тооцно.

7.3. Иргэний хуулийн 183.2-т заасны дагуу бүртгүүлэх эрхгүй этгээдийн нэрээр хийлгэсэн бүртгэлийн үр дүнд эрх болон эрх зүйн байдлын хувьд хохирч байгаа этгээд бүртгэлд нэр нь байгаа этгээдээс эрхийн улсын бүртгэлд өөрчлөлт оруулахыг шаардсаныг уг этгээд хүлээн зөвшөөрсөн бол энэ тухай баримтыг үндэслэн ерөнхий бүртгэгчийн шийдвэрээр эрхийн улсын бүртгэлд өөрчлөлт оруулж болно.

7.4. Энэ хуулийн 7.3-т заасан шаардлагыг эрхийн улсын бүртгэлд нэр нь байгаа этгээд зөвшөөрөөгүй бол шүүхийн шийдвэр гарсны дараа эрхийн улсын бүртгэлд өөрчлөлт оруулна.

7.5. Иргэний хуулийн 183.3-д заасны дагуу эрхийн улсын бүртгэл буруу ташаа болох тухай өргөдлийг эрх нь зөрчигдөж байна гэж үзсэн этгээд эрхийн улсын бүртгэлийн албанд гаргах эрхтэй бөгөөд өргөдлийг шалгах явцад эрхийн улсын бүртгэлийг буруу хийсэн нь тогтоогдвол ерөнхий бүртгэгчийн шийдвэрээр бүртгэлд өөрчлөлт оруулж болно.

7.6. Эрхийн улсын бүртгэлийг давхардуулж, эсхүл хуурамч баримт бичигт үндэслэн хийсэн, түүнчлэн гэрчилгээг хуурамчаар үйлдсэн бол ерөнхий бүртгэгчийн шийдвэрээр тухайн бүртгэлийн хөдөлгөөнийг түдгэлзүүлж, эрх бүхий байгууллагад шилжүүлж шалгуулна.

7.7. Энэ хуулийн 7.3, 7.5-д зааснаас бусад тохиолдолд эрхийн улсын бүртгэлийг зөвхөн шүүхийн шийдвэрээр хүчингүй болгоно.

7.8. Эрхийн улсын бүртгэлийн хувийн хэрэгтэй тухайн бүртгэлийг эрхлэн гүйцэтгэх улсын бүртгэгч, ерөнхий бүртгэгч нар харьцах бөгөөд түүнийг эрхийн улсын бүртгэлийн албанаас гадагш гаргахыг хориглоно.

8 дугаар зүйл. Эрхийн улсын бүртгэл нэгдсэн байх

8.1. Үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрх, түүнтэй холбоотой эд хөрөнгийн бусад эрхийн улсын нэгдсэн бүртгэлийг энэ хуулийн 10.1-д заасан алба эрхэлнэ.

9 дүгээр зүйл. Бүртгэлийн хураамж, үйлчилгээний хөлс

9.1. Энэ хуульд заасан журмын дагуу үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгүүлэхэд Монгол Улсын тэмдэгтийн хураамжийн хуульд заасан тэмдэгтийн хураамж төлнө.

9.2. Үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхтэй холбоотой, энэ хуулийн 3.2-т заасан бусад эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэх, бүртгэлийн хуулбар хийх, энэ хуулийн 6.2-т заасан этгээдэд мэдээлэл гаргаж өгөх зэрэгт үйлчилгээний хөлс төлөх бөгөөд түүний хэмжээ, захиран зарцуулах журмыг Засгийн газар тогтооно.

9.3. Энэ хуулийн 9.1, 9.2-т заасан тэмдэгтийн хураамж, үйлчилгээний хөлсийг давхардуулан авч болохгүй.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ

Эрхийн улсын бүртгэлийн алба, улсын бүртгэгчийн эрх, үүрэг

10 дугаар зүйл. Эрхийн улсын бүртгэлийн алба

10.1. Энэ хуулийн 3 дугаар зүйлд заасан эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэх үйл ажиллагааг эрхийн улсын бүртгэлийн алба эрхэлнэ.

10.2. Эрхийн улсын бүртгэлийн албаны дарга нь улсын ерөнхий бүртгэгч байна.

10.3. Орон нутагт эрхийн улсын бүртгэлийн үйл ажиллагааг улсын бүртгэгч эрхэлнэ.

10.4. Эрхийн улсын бүртгэгчийн ажиллах журмыг Засгийн газар батална.

10.5. Эрхийн улсын бүртгэлийн хувийн хэрэг, гэрчилгээ, мэдүүлэг, маягтын загвар, тэдгээрийг хөтлөх журмыг улсын ерөнхий бүртгэгч батална.

11 дүгээр зүйл. Эрхийн улсын бүртгэлийн албаны чиг үүрэг

11.1. Эрхийн улсын бүртгэлийн алба дараахь чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

11.1.1. энэ хуулийн 3 дугаар зүйлд заасан эрхийг бүртгүүлэх тухай мэдүүлгийг хүлээн авч хянан үзэх, эрх зүйн дүгнэлт өгөх, зохих шийдвэр гаргах;

11.1.2. үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийг улсын бүртгэлийн дугаар олгон бүртгэж, улсын бүртгэлийн гэрчилгээ олгох;

11.1.3. эрхийн улсын бүртгэлийн хувийн хэрэг хөтлөх;

11.1.4. эрхийн улсын бүртгэлийн талаархи мэдээллийг иргэн, хуулийн этгээдэд энэ хуульд заасны дагуу гаргаж өгөх;

11.1.5. эрхийн улсын бүртгэлийн талаархи мэдээллийн санг бүрдүүлэх, хөтлөх, хадгалах;

11.1.6. эрхийн улсын бүртгэлийн архивыг эрхлэн хөтлөх;

11.1.7. тухайн үл хөдлөх эд хөрөнгөтэй холбоотой газрын кадастрын зураглал, түүний хэмжээ /масштаб/ болон шаардлагатай бусад үзүүлэлтийг эрхийн улсын бүртгэлд хавсарган хадгалах;

11.1.8. шүүх, эрх бүхий бусад байгууллагад зохих журмын дагуу лавлагаа гаргах өгөх;

11.1.9. энэ хуулийн 3 дугаар зүйлд заасан эрхийн талаар шүүх, эрх бүхий бусад байгууллагаас гаргасан шийдвэрийн дагуу эрхийн улсын бүртгэлд өөрчлөлт, хөдөлгөөн хийж шийдвэрийг бүртгэлийн хувийн хэрэгт хавсарган хадгалж, түүнд баяжилт хийх;

11.1.10. хууль тогтоомжид заасан бусад чиг үүрэг.

12 дугаар зүйл. Улсын бүртгэгч, түүний эрх, үүрэг

12.1. Эрхийн улсын бүртгэлийг улсын бүртгэгч хөтөлнө.

12.2. Улсын бүртгэгчээр хууль зүйн дээд боловсролтой, мэргэжлээрээ нэгээс доошгүй жил ажилласан Монгол Улсын иргэнийг ажиллуулна.

12.3. Улсын бүртгэгч нь хувийн дугаар бүхий тэмдэгтэй байна.

12.4. Улсын бүртгэгч дараахь эрхтэй:

12.4.1. энэ хуулийн 3 дугаар зүйлд заасан эрхийг бүртгүүлэх тухай мэдүүлэг, түүнд хавсаргасан баримт бичгийг хүлээн авч хянан үзэх, эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэх, бүртгэхээс татгалзах, эсхүл мэдүүлгийг хүлээж авахаас татгалзах тухай шийдвэр гаргах;

12.4.2. шаардлагатай гэж үзвэл үл хөдлөх эд хөрөнгө байгаа газар биечлэн очиж, түүний хэмжээ, байршилтай танилцах;

12.4.3. хууль тогтоомжид заасан бусад эрх.

12.5. Улсын бүртгэгч дараахь үүрэгтэй:

12.5.1. эрхийн улсын бүртгэлийг

үгнэн зөв хийх;

12.5.2. хууль тогтоомжид заасан бусад үүрэг.

12.6. Улсын ерөнхий бүртгэгч нь энэ хуулийн 12.2-т заасан шаардлагыг хангасан байх бөгөөд 12.4-т заасан улсын бүртгэгчийн бүрэн эрхийг эдэлж, улсын бүртгэгчийн үйл ажиллагаанд хяналт тавьж, түүний хууль зөрчсөн шийдвэрийг өөрчлөх, хүчингүй болгох эрхтэй.

12.7. Улсын ерөнхий бүртгэгчийн шийдвэр нь хуульд нийцээгүй байвал тухайн асуудлыг эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын дарга түүнийг өөрчлөх, хүчингүй болгох эрхтэй.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ

Үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийн улсын бүртгэл

13 дугаар зүйл. Үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийн улсын бүртгэлийн мэдүүлэг гаргах

13.1. Иргэн, хуулийн этгээд нь энэ хуулийн 3 дугаар зүйлд заасан эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгүүлэх тухай мэдүүлгийг тухайн үл хөдлөх эд хөрөнгө оршин байгаа нутаг дэвсгэрийн эрхийн улсын бүртгэлийн албанд бичгээр гаргах бөгөөд мэдүүлгийг төлөөлөгчөөрөө дамжуулан гаргаж болно.

13.2. Сумын нутаг дэвсгэрт байгаа үл хөдлөх эд хөрөнгөтэй холбоотой, энэ хуулийн 3 дугаар зүйлд заасан эрхийг бүртгүүлэх тухай мэдүүлгийг аймаг дахь улсын бүртгэгчид гаргах бөгөөд улсын бүртгэгч мэдүүлэг гаргагчийн хүсэлтээр тухайн үл хөдлөх эд хөрөнгө байгаа газарт очиж бүртгэж болно.

13.3. Дундаа хамтран өмчилж байгаа үл хөдлөх эд хөрөнгийн өмчлөх эрхийг бүртгүүлэхэд нэг мэдүүлэг гаргах бөгөөд түүнд өмчлөгч тус бүр гарын үсэг зурна.

13.4. Үл хөдлөх эд хөрөнгийг дундаа хэсгээр өмчилж байгаа өмчлөгч тус бүр өөрт ногдох хэсгээ бүртгүүлэхээр бие даан мэдүүлэг гаргана.

13.5. Мэдүүлэгт энэ хуулийн 17.1-д заасан зүйлийг тусгах бөгөөд дараахь баримт бичгийг хавсаргана:

13.5.1. тухайн этгээд уг үл хөдлөх эд хөрөнгийг өмчлөх эрхтэйг нотолсон баримт бичиг;

13.5.2. газар өмчлөх эрхийг бүртгүүлэхэд тухайн газрын кадастрын зураг болон Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлэх тухай хуулийн 18.2-т заасны дагуу өмчилж авсан газрын үнийг сум, дүүргийн төсөвт төлсөн тухай баримт;

13.5.3. тухайн газрыг уг этгээдэд өмчлүүлсэн тухай эрх бүхий байгууллагын шийдвэр болон түүнээс олгосон гэрчилгээ;

13.5.4. газар эзэмших, ашиглах эрхийн гэрээ болон гэрчилгээний хуулбар;

13.5.5. барилга байгууламжийн глан зураг, дөрвөн талаас нь бүтэн харуулсан гэрэл зураг;

13.5.6. улсын тэмдэгтийн хураамж, эсхүл үйлчилгээний хөлс төлсөн баримт;

13.5.7. өмчлөгчийн иргэний үнэмлэхийн хуулбар, өмчлөгч нь хуулийн этгээд бол хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээний хуулбар;

13.5.8. энэ хуулийн 3 дугаар зүйлд заасан эрхийг бүртгүүлэхийг хүссэн этгээдийн өргөдөл.

13.6. Хуульд тусгайлан заасан бол мэдүүлэгт хавсаргах баримт бичгийн хуулбарыг нотариатаар гэрчлүүлсэн байна.

13.7. Мэдүүлэг гаргагч нь энэ хуулийн 3 дугаар зүйлд заасан эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэхээс өмнө гаргасан мэдүүлгээ буцаан авах эрхтэй.

13.8. Мэдүүлэг гаргагч нь тус улсын нутаг дэвсгэрт байнга оршин суудаггүй бол тус улсад байнга оршин суугч итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчөөр дамжуулан эрхээ хэрэгжүүлж болох бөгөөд энэ тохиолдолд итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчийн бүрэн эрх нь нотариатаар гэрчлэгдсэн байна.

13.9. Мэдүүлэг гаргагч нь мэдүүлэг, түүнд хавсаргах баримт бичгийг үнэн зөв гаргах үүрэгтэй бөгөөд энэ үүргээ зөрчсөнөөс бусдад учирсан хохирлыг нөхөн төлнө.

14 дүгээр зүйл. Мэдүүлэг хүлээн авахаас татгалзах

14.1. Улсын бүртгэгч дараахь үндэслэл байвал мэдүүлгийг хүлээн авахаас татгалзаж, ийнхүү татгалзсан үндэслэлийг мэдүүлэг гаргагчид тайлбарлан, холбогдох материалыг буцааж өгнө:

14.1.1. мэдүүлэг гаргагч нь тухайн үл хөдлөх эд хөрөнгийг өмчлөгч гэдгийг баттай нотлох баримт байхгүй бол;

14.1.2. энэ хуулийн 3 дугаар зүйлд заасан эрх эрхийн улсын бүртгэлийн тухайн албаны харьяалах нутаг дэвсгэрт хамаарахгүй байгаа бол;

14.1.3. энэ хуулийн 3 дугаар зүйлд зааснаас бусад эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд

бүртгүүлэхээр мэдүүлэг гаргасан бол;

14.1.4. мэдүүлгийг хуульд заасан хэлбэрээр гаргаагүй бол;

14.1.5. бүртгүүлэхээр мэдүүлэг гаргасан эрхийн талаар маргаан гарч, түүнийг шүүх болон эрх бүхий бусад байгууллага шалгаж байгаа бол;

14.1.6. энэ хуульд заасан мэдүүлэгт хавсаргавал зохих баримт бичгийг хавсаргаагүй бол;

14.1.7. энэ хуулийн 9 дүгээр зүйлд заасан улсын тэмдэгтийн хураамж, эсхүл үйлчилгээний хэлс төлөөгүй бол;

14.1.8. энэ хуулийн 3 дугаар зүйлд заасан эрхийг бүртгүүлэхээр мэдүүлэгт тусгасан үндэслэл нь энэ талаар хийсэн хэлцэлтэй агуулгаараа илт зөрөөтэй бол;

14.1.9. мэдүүлэгт дурдсан, энэ хуулийн 3 дугаар зүйлд заасан эрхийг урьд нь өөр этгээдийн нэр дээр эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэсэн бөгөөд тэр нь хүчинтэй байгаа бол.

14.2. Энэ хуулийн 14.1-д зааснаас бусад үндэслэлээр мэдүүлэг хүлээн авахаас татгалзахыг хориглоно.

15 дугаар зүйл. Үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэх журам

15.1. Эрхийн улсын бүртгэлийн алба мэдүүлгийг хүлээн авч 14 хоногийн дотор үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэх эсэх асуудлыг шийдвэрлэнэ.

15.2. Мэдүүлэг, түүнд хавсаргасан баримт нь энэ хуулийн 13 дугаар зүйлийн шаардлагыг хангасан бөгөөд 14 дүгээр зүйлд заасан бүртгэхээс татгалзах үндэслэл байхгүй бол улсын бүртгэгч нь энэ хуулийн 3 дугаар зүйлд заасан эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэж, мэдүүлэг хүлээн авсан өдрөөр эрхийн улсын бүртгэлийн дугаар өгч, хувийн хэрэг нээн бичилт хийж, гарын үсэг зуран, хувийн дугаар бүхий тэмдэгээ дарна.

15.3. Бүртгэлийн хувийн хэргийг зөвхөн хар 5хээр хөтөлнө.

15.4. Мэдүүлэг, түүнд хавсаргасан баримтад энэ хуулийн 14.1-д заасан үндэслэл илэрвэл улсын бүртгэгч нь бүртгэхээс татгалзаж, мэдүүлэг, түүнд хавсаргасан баримт бичгийг атгалзсан үндэслэлийн тайлбарын хамтаар мэдүүлэг гаргагчид буцаана.

15.5. Мэдүүлэг гаргагч нь энэ хуулийн 15.4-заасны дагуу гаргасан шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл рөнхий бүртгэгчид, түүний шийдвэрийг эс өвшөөрвөл тухайн асуудлыг эрхэлсэн төрийн өхиргааны байгууллагын даргад, тэдгээрийн шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл шүүхэд гомдол гаргаж

болно.

15.6. Ерөнхий бүртгэгч болон тухайн асуудлыг эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын дарга нь энэ хуулийн 15.5-д заасны дагуу гаргасан гомдлыг ажлын 3 өдрийн дотор хянан шийдвэрлэж, хариуг гомдол гаргагчид албан ёсоор мэдэгдэнэ.

16 дугаар зүйл. Шинээр бий болсон болон баригдаж дуусаагүй үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэх

16.1. Шинээр бий болсон үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийг тэрээр шинээр бий болсныг нотлох баримт бичгийг үндэслэн бүртгэнэ.

16.2. Баригдаж дуусаагүй барилга байгууламж өмчлөх эрхийг газар эзэмших, ашиглах эрхийн гэрчилгээ, иргэний өмчийн газар дээр баригдаж байгаа бол газар өмчлөх эрхийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээ, тухайн газрыг өмчлөгч иргэний зөвшөөрлийг үндэслэн эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэж болно.

17 дугаар зүйл. Үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийн улсын бүртгэл

17.1. Энэ хуулийн 13.3-т зааснаас бусад үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрх тус бүрийг эрхийн улсын бүртгэлд тусад нь бүртгэж хувийн хэрэг нээх бөгөөд түүнд дараахь зүйлийг тусгана:

17.1.1. үл хөдлөх эд хөрөнгийн байршил, хэмжээ, зориулалт;

17.1.2. тухайн үл хөдлөх эд хөрөнгийг өмчлөгч иргэний овог, эцэг/эх/-ийн нэр, нэр, оршин суугаа хаяг, иргэний үнэмлэхийн болон регистрийн дугаар, өмчлөгч нь хуулийн этгээд бол түүний нэр, оршин байгаа газар, улсын бүртгэлийн дугаар, түүнийг төлөөлөх этгээдийн овог, эцэг/эх/-ийн нэр, нэр, оршин суугаа хаяг, иргэний үнэмлэхийн болон регистрийн дугаар, тухайн үл хөдлөх эд хөрөнгийг захиран зарцуулах эрх хэмжээ;

17.1.3. өмчлөх эрхийг бүртгүүлэх болсон үндэслэл;

17.1.4. тухайн үл хөдлөх эд хөрөнгийг бусдын өмчлөл, эзэмшил, ашиглалтад шилжүүлсэн, барьцаалсан тухай тэмдэглэл;

17.1.5. мэдүүлэг гаргасан огноо;

17.1.6. үл хөдлөх эд хөрөнгийн үнэ /тухайн үл хөдлөх эд хөрөнгө шинээр бий болсон бол өмчлөгчийн тодорхойлсон үнэ, өмчлөх эрх шилжиж байгаа бол өмчлөх эрх шилжих болсон хэлцэл, бусад баримт бичигт тусгагдсан үнэ/;

17.1.7. эрхийн улсын бүртгэлийг хааж тухай тэмдэглэл, үндэслэл, шийдвэр;

17.1.8. газар эзэмших, ашиглах эрхийн гэрчилгээний дугаар, хугацаа;

17.1.9. эрхийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээний дугаар;

17.1.10. бүртгэсэн огноо;

17.1.11. хуульд заасны дагуу нотариатаар гэрчлүүлсэн баримт бичиг хавсаргасан бол нотариатчийн овог, эцэг/эх/-ийн нэр, нэр, хувийн дугаар.

17.2. Хуулийн этгээд нь өөрийн өмчийн үл хөдлөх эд хөрөнгийг бусдын өмчлөл, эзэмшил, ашиглалтад шилжүүлэх гэрээг итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчөөр бүртгүүлэх бол тухайн итгэмжлэл нь уг байгууллагын эрх баригч, нягтлан бодогч буюу түүний үүрэг гүйцэтгэгчийн гарын үсэг, тамга/тэмдэг/-тай, нотариатаар гэрчлэгдсэн байна.

17.3. Энэ хуулийн 3 дугаар зүйлд заасан эрхтэй холбогдуулж ирүүлсэн албан бичиг, хүсэлт, өргөдөл, гомдол, тэдгээрт өгсөн хариу, түүнчлэн эрхийн улсын бүртгэлийн талаар өгсөн лавлагаа, мэдээллийн нэг хувийг бүртгэлийн хувийн хэрэгт хавсарган архивлана.

17.4. Бүртгэлийн хувийн хэрэгт хавсаргах аливаа баримт бичгийн хүлээж авсан болон явуулсан огноо, дугаар нь албан ёсоор бүртгэгдсэн байна.

17.5. Бүртгэлийн хувийн хэрэгт хавсаргасан нотлох баримтуудыг ирүүлсэн огнооны дэс дарааллаар дугаарлан хувийн хэргийн тусгай хуудсанд бичилт хийн бүртгэж архивлана.

18 дугаар зүйл. Үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээ

18.1. Үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийг энэ хуульд заасны дагуу бүртгэсэн бол мэдүүлэг гаргасан иргэн, хуулийн этгээд нь түүний хууль ёсны өмчлөгч мөн болохыг баталгаажуулсан үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээ /цаашид "бүртгэлийн гэрчилгээ" гэх/ олгож, хуулбарыг хувийн хэрэгт хавсаргана.

18.2. Бүртгэлийн гэрчилгээнд ерөнхий болон улсын бүртгэгч, орон нутагт улсын бүртгэгч гарын үсэг зурж, тэмдэг дарсан байна.

18.3. Бүртгэлийн хувийн хэрэгт бүртгэсэн тэмдэглэлийг үндэслэн бүртгэлийн гэрчилгээ олгох журмыг ерөнхий бүртгэгч тогтооно.

18.4. Бүртгэлийн гэрчилгээнд дараахь зүйлийг тусгана.

18.4.1. үл хөдлөх эд хөрөнгийн байршил, хэмжээ, зориулалт;

18.4.2. өмчлөгчийн овог, эцэг/эх/-ийн нэр, нэр, оршин суугаа хаяг, иргэний үнэмлэхийн

болон регистрийн дугаар, өмчлөгч нь хуулийн этгээд бол түүний нэр, улсын бүртгэлийн дугаар, оршин байгаа хаяг;

18.4.3. хамтран өмчлөгчийн овог, эцэг/эх/-ийн нэр, нэр, түүний иргэний үнэмлэхийн болон регистрийн дугаар, хамтран өмчлөгч нь хуулийн этгээд бол түүний нэр, улсын бүртгэлийн дугаар, оршин байгаа хаяг;

18.4.4. мэдүүлэг гаргасан огноо;

18.4.5. эрхийн улсын бүртгэлийн дугаар.

18.5. Бүртгэлийн гэрчилгээ нэгдмэл дугаартай байх бөгөөд гэрчилгээг мэдүүлэг гаргасан огноогоор бичиж олгоно.

18.6. Бүртгэлийн гэрчилгээг хаясан, үрэгдүүлсэн тохиолдолд энэ тухай нотлох баримтыг үндэслэн ерөнхий бүртгэгчийн шийдвэрээр 30 хоногийн дотор шинээр бичиж олгоно.

19 дүгээр зүйл. Эрхийн улсын бүртгэлд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах

19.1. Дараахь тохиолдолд эрхийн улсын бүртгэлд нэмэлт, өөрчлөлт оруулна:

19.1.1. үл хөдлөх эд хөрөнгө гэрээ, хэлцлийн үндсэн дээр бусдын өмчлөлд шилжих;

19.1.2. эрх бүхий байгууллагын шийдвэрээр өмчлөгч өөрчлөгдөх;

19.1.3. үл хөдлөх эд хөрөнгийн хэмжээ, оршин байгаа газрын харъяалал өөрчлөгдөх.

19.2. Эрхийн улсын бүртгэлд зохих нэмэлт, өөрчлөлт хийхийн өмнө түүний улмаас эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь шууд хөндөгдөж болох иргэн, хуулийн этгээд буюу төрийн эрх бүхий байгууллагын зөвшөөрлийг заавал авсан байх бөгөөд иргэд, хуулийн этгээдээс олгох зөвшөөрлийг нотариатаар гэрчлүүлсэн байна.

19.3. Эрхийн улсын бүртгэлд хийсэн нэмэлт, өөрчлөлтийг бүртгэлийн хувийн хэрэгт тэмдэглэн, нотлох баримтыг хавсаргана.

20 дугаар зүйл. Эрхийн улсын бүртгэлд тусгай тэмдэглэл хийх

20.1. Дараахь тохиолдолд эрхийн улсын бүртгэлд тусгай тэмдэглэл хийнэ:

20.1.1. хуулийн этгээд дампуурсан тухай шүүхийн шийдвэр гарсан;

20.1.2. үүргийн гүйцэтгэлийг хангуулах тухай шүүхийн шийдвэр гарсан;

20.1.3. өмчлөгчийг иргэний эрх зүйн чадамжгүйд, эсхүл сураггүй алга болсонд тооцсон, нас барсан гэж зарласан шүүхийн шийдвэр гарсан;

20.1.4. шүүх, арбитр, прокурор, цагдаа, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагаас өмчлөгчийн өмчлөх эрхийг хязгаарласан шийдвэр гарсан;

20.1.5. Иргэний хуулийн 453.2-т заасан үндэслэлээр захиран зарцуулах эрх барьцаалагчид шилжсэн;

20.1.6. энэ хуулийн 7.6-д заасны дагуу ерөнхий бүртгэгчийн шийдвэр гарсан.

20.2. Энэ хуулийн 20.1.1-д заасан үндэслэлээр тусгай тэмдэглэл хийсэн бол зөвхөн дампуурлын хэрэг гүйцэтгэгчийн мэдүүлгийг үндэслэн эрхийн улсын бүртгэлд өөрчлөлт оруулна.

20.3. Энэ хуулийн 20.1.2-т заасан үндэслэлээр тусгай тэмдэглэл хийсэн бол шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэрийг үндэслэн эрхийн улсын бүртгэлд өөрчлөлт оруулна.

20.4. Энэ хуулийн 20.1.3-т заасан үндэслэлээр тусгай тэмдэглэл хийсэн бол шүүхийн шийдвэрээр өмчлөгчийн эрх эдлэх болсон этгээдийн гаргасан мэдүүлгийг үндэслэн эрхийн улсын бүртгэлд өөрчлөлт оруулна.

20.5. Энэ хуулийн 20.1.4-т заасан үндэслэлээр тусгай тэмдэглэл хийсэн бол өмчлөгчийн эрхийг хязгаарласан этгээдийн шийдвэрийг үндэслэн эрхийн улсын бүртгэлд өөрчлөлт оруулна.

20.6. Энэ хуулийн 20.1.5-д заасан үндэслэлээр тусгай тэмдэглэл хийсэн бол барьцаалагчийн шийдвэр, гэрээг үндэслэн эрхийн улсын бүртгэлд өөрчлөлт оруулна.

20.7. Энэ хуулийн 20.1.6-д заасан үндэслэлээр тусгай тэмдэглэл хийсэн бол эрх бүхий байгууллагын шийдвэр, эсхүл ерөнхий бүртгэгчийн шийдвэрийг үндэслэн эрхийн улсын бүртгэлд өөрчлөлт оруулна.

21 дүгээр зүйл. Эрхийн улсын бүртгэлд урьдчилсан тэмдэглэл хийх

21.1. Өв залгамжлагч, худалдан авагчийн эрх ашгийг хамгаалах зорилгоор эрхийн улсын бүртгэлд урьдчилсан тэмдэглэл хийж болно.

21.2. Урьдчилсан тэмдэглэл хийлгэх хүсэлтийг өмчлөгч, худалдан авагч эрхийн улсын бүртгэлийн албанд хамтран гаргах ба хүсэлтэд

худалдан авагч болон өмчлөгчийн хооронд байгуулсан гэрээний нотариатаар гэрчлүүлсэн хуулбарыг хавсаргана.

21.3. Эрхийн улсын бүртгэлийн алба хүсэлтийг хүлээн авсан өдрөөс хойш ажлын 3 өдрийн дотор урьдчилсан тэмдэглэл хийх эсэхийг шийдвэрлэнэ.

21.4. Худалдан авагч үүргээ гүйцэтгээгүй тохиолдолд өмчлөгч нь урьдчилсан тэмдэглэлийг хүчингүй болгуулах хүсэлт гаргаж болох ба хүсэлтэд худалдан авагч үүргээ гүйцэтгээгүй тухай баримтыг хавсаргана.

21.5. Гэрээслэгчийн хүсэлтээр урьдчилсан тэмдэглэл хийж байгаа бол тухайн гэрээслэлийг гэрчилсэн нотариатчийн тодорхойлолтыг хавсаргана.

22 дугаар зүйл. Урьдчилсан тэмдэглэлийг хүчингүй болгох

22.1. Дараахь тохиолдолд урьдчилсан тэмдэглэлийг хүчингүй болгоно:

22.1.1. энэ хуулийн 21.4-т заасны дагуу өмчлөгчийн гаргасан хүсэлт нь баримтаар нотлогдсон;

22.1.2. өмчлөгч урьдчилсан тэмдэглэл хийлгэсний улмаас удаан хугацааны турш эд хөрөнгөө ашиглах боломжийг алдаж байна гэж үзэж Иргэний хуулийн 185.5-д заасны дагуу хүсэлт гаргасныг худалдан авагч зөвшөөрсөн;

22.1.3. гэрээслэгч гэрээслэлээ хүчингүй болгосон;

22.1.4. өв нээгдэж өмчлөх эрх шилжсэн.

23 дугаар зүйл. Эрхийн улсын бүртгэлийг хаах

23.1. Дор дурдсан тохиолдолд өмчлөгчийн өргөдөл, холбогдох бусад баримт бичгийг үндэслэн ерөнхий бүртгэгчийн шийдвэрээр эрхийн улсын бүртгэлийг хааж, бүртгэлийн гэрчилгээг хүчингүй болгоно:

23.1.1. өмчлөлийн зүйл болох үл хөдлөх эд хөрөнгө устсан;

23.1.2. эрхийн улсын бүртгэлд тусдаа бүртгэгдсэн дундаа хэсгээр өмчилж байсан үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөгчдийн хүсэлтээр нэг өмчлөгчид шилжсэн;

23.1.3. шүүх, арбитрын шийдвэр гарсан.

24 дүгээр зүйл. Үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийн шилжилтийг бүртгэх

24.1. Үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрх хэлцлийн үндсэн дээр шилжиж байгаа бол энэ тухай хэлцлийг үндэслэн үл шилжилтийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэх бөгөөд хэлцлийн нотариатаар гэрчлүүлсэн хуулбарыг хувийн хэрэгт хавсаргана.

24.2. Дундаа хамтран өмчилж байгаа үл хөдлөх эд хөрөнгийн өмчлөх эрхийг хэлцлийн үндсэн дээр шилжүүлж байгаа бол насанд хүрсэн хамтран өмчлөгч тус бүрийн зөвшөөрлийг, хэрэв хамтран өмчлөгч насанд хүрээгүй бол түүний хууль ёсны төлөөлөгчийн зөвшөөрлийг бичгээр тус тус авна.

24.3. Өмчлөх эрх шилжсэнийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгүүлэх тухай мэдүүлгийг эрхээ шилжүүлдэг байгаа болон түүнийг шилжүүлэн авч байгаа этгээдийн аль нь ч гаргах эрхтэй.

24.4. Шүүх, арбитрын шийдвэрийн үндсэн дээр өмчлөгч өөрчлөгдөж байгаа бол өмчлөх эрх олж авч байгаа этгээд мэдүүлэг гаргах ба мэдүүлэгт шүүх, арбитрын шийдвэрийг хавсаргана.

24.5. Энэ хуулийн 24.4-т заасан тохиолдолд мэдүүлэг гаргасан огноог шүүх, арбитрын шийдвэр гарсан өдрөөр тогтооно.

24.6. Шүүх, арбитрын шийдвэрт уг үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийн эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэхэд зайлшгүй шаардлагатай мэдээллийг тусгаагүй байвал ерөнхий бүртгэгч тухайн байдлыг тодруулж өгөх тухай хүсэлтийг бичгээр гаргах болно.

24.7. Албадан дуудлага худалдаагаар худалдагдсан үл хөдлөх эд хөрөнгийн өмчлөх эрхийг шилжүүлэх тухай мэдүүлгийг уг эд хөрөнгийг худалдан авсан этгээд гаргах ба мэдүүлэгт үл хөдлөх эд хөрөнгийн үнийг бүрэн төлсөн тухай баримт, шийдвэр гүйцэтгэлийн ажиллагаа дуусгавар болсон тухай шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын албан бичгийг хавсаргана.

24.8. Энэ зүйлд заасан үндэслэлээр үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрх шилжиж байгаа бол эрхийн улсын бүртгэлийн алба мэдүүлгийг хүлээн авсан өдрөөс хойш ажлын 7 өдрийн дотор эрхийн улсын бүртгэлд зохих өөрчлөлт оруулж, өмнөх гэрчилгээг хүчингүй болгож, шинэ өмчлөгчид эрхийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээ олгоно.

24.9. Эрх бүхий байгууллага үл хөдлөх эд хөрөнгийг битүүмжилсэн буюу хураасан бол энэ тухай шийдвэрийн хувийг ажлын 3 өдрийн дотор эрхийн улсын бүртгэлийн албанд хүргүүлэх бөгөөд дараагийн шийдвэр ирэх хүртэлх хугацаанд эрхийн улсын бүртгэлд өөрчлөлт оруулахыг хориглоно.

25 дугаар зүйл. Дундаа хэсгээр өмчлөх үл хөдлөх эд хөрөнгийн тодорхой хэсгийг өмчлөх эрх өөр этгээдэд шилжсэнийг бүртгэх

25.1. Дундаа хэсгээр өмчлөгч этгээд өөрт ногдох хэсгээ бусад худалдах буюу бусад хэлбэрээр шилжүүлсэн бол шинэ өмчлөгч нь өмчлөх эрхээ бүртгүүлэх мэдүүлэг гаргах бөгөөд ийнхүү эрх шилжүүлэх ажиллагааг дараахь журмаар гүйцэтгэнэ:

25.1.1. дундаа хэсгээр өмчлөгч бусад этгээд нь Иргэний хуулийн 108.3, 108.6-д заасан журмын дагуу давуу эрхээ эдэлж, тэргүүн ээлжинд худалдаж авсан бол эрх шилжүүлэн авсан этгээдийн мэдүүлэг, холбогдох бусад баримтыг үндэслэн эрхийн улсын бүртгэлд өөрчлөлт оруулна;

25.1.2. дундаа хэсгээр өмчлөгч бусад этгээд нь тухайн хэсгийг худалдаж авахаас татгалзсан, эсхүл Иргэний хуулийн 108.7-д заасан хугацаанд хариу өгөөгүй бол эрх шилжүүлэх этгээд нь өөрт ногдох хэсгийг гуравдагч этгээдэд худалдах эрхтэй бөгөөд энэ журмаар эрх шилжсэнийг бүртгүүлэх тухай мэдүүлэгт давуу эрхтэй этгээдийн эрхийг зөрчөөгүй тухай баримтыг хавсаргана.

25.2. Энэ хуулийн 25.1-д заасны дагуу өмчлөх эрх шилжсэн бол эрхийн улсын бүртгэлийн хувийн хэрэгт зохих өөрчлөлт оруулж шинэ өмчлөгчид бүртгэлийн гэрчилгээ олгоно.

25.3. Энэ хуулийн 25.1-д заасны дагуу эрхийн улсын бүртгэл хийхэд энэ хуулийн 24.8-д заасан хугацааг баримтална.

25.4. Дундын өмчлөлийн үл хөдлөх эд хөрөнгийн тодорхой хэсгийг бүртгэлтэй холбогдсон маргаан өмчлөгч этгээдүүдийн дунд гарсан бол уг маргааныг шүүх шийдвэрлэнэ.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ

Үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхтэй холбоотой эд хөрөнгийн бусад эрхийн улсын бүртгэл

26 дугаар зүйл. Үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхтэй холбоотой эд хөрөнгийн бусад эрхийн улсын бүртгэл

26.1. Үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхтэй холбоотой, энэ хуулийн 3.2-т заасан эрхийг энэ тухай тапуудын байгуулсан гэрээг үндэслэн бүртгэх бөгөөд эрхийн улсын бүртгэлд энэ хуульд өөрөөр заагаагүй бол дараахь зүйлийг тусгана:

26.1.1. гэрээний төрөл, агуулга;

26.1.2. гэрээний талууд, тэдгээрийн эдэлбэл зохих онцгой эрх;

26.1.3. гэрээний зүйл, түүний тодорхойлолт, үзүүлэлт;

26.1.4. гэрээний хугацаа;

26.1.5. гэрээгээр тохиролцсон үнэ;

26.1.6. гэрээ дуусгавар болох үндэслэл.

26.2. Энэ хуулийн 26.1-д заасан гэрээ нь хууль тогтоомжийн шаардлагыг хангаж байвал улсын бүртгэгч тухайн гэрээнд хувийн дугаар бүхий "бүртгэв" тэмдгийг дарж, гарын үсэг зурна.

26.3. Гэрээг энэ хуулийн 26.1-д заасны дагуу бүртгэсэн бол гэрээний нотариатаар гэрчлүүлсэн хуулбарыг эрхийн улсын бүртгэлийн хувийн хэрэгт хавсаргана.

26.4. Энэ хуулийн 26.1-д заасан эрхийг бүртгүүлэх мэдүүлэгт үйлчилгээний хөлс төлсөн баримтыг хавсаргана.

27 дугаар зүйл. Эрхийн улсын бүртгэлд тэмдэглэл хийх

27.1. Энэ хуулийн 3.2-т заасан эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэсэн бол энэ тухай эрхийн улсын бүртгэлийн хувийн хэрэгт тэмдэглэнэ.

27.2. Талуудын эрх, үүрэг өөрчлөгдсөн, гэрээ дуусгавар болсон, түүнчлэн гэрээний зохигчид өөрчлөгдсөн бол энэ тухай хувийн хэрэгт нэмэлт тэмдэглэл хийнэ.

27.3. Энэ хуулийн 26.1-д заасны дагуу бүртгүүлсэн эрх дуусгавар болсон бол энэ тухай эрхийн улсын бүртгэлийн хувийн хэрэгт тэмдэглэж хаана.

28 дугаар зүйл. Үл хөдлөх эд хөрөнгийн барьцааны бүртгэл

28.1. Үл хөдлөх эд хөрөнгийн барьцаа /цаашид "ипотек" гэх/-г бүртгүүлэх тухай мэдүүлгийг өмчлөгч гаргах ба эрхийн улсын бүртгэлийн алба мэдүүлгийг хүлээн авснаас хойш ажлын 3 өдрийн дотор эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэх эсэхийг шийдвэрлэнэ.

28.2. Өмчлөгч болон барьцаалагч нь барьцааны зүйл, түүний байгаа газар, гэрээний үнэ, ипотекоор хангагдах шаардлагын хэмжээ, түүний хүү, шаардлагыг биелүүлэх хугацаа, барьцаалсан үл хөдлөх эд хөрөнгөөс барьцаалагчийн шаардлагыг хангаж болох үнийн дээд хязгаар зэргийг тусгасан гэрээ байгуулж, нотариатаар гэрчлүүлж, мэдүүлэгт хавсаргана.

28.3. Төрийн өөрийн өмчийн үл

хөдлөх эд хөрөнгийн ипотекийг бүртгүүлэх мэдүүлэгт төрийн өмчийн асуудал эрхэлсэн байгууллагын зөвшөөрлийг хавсаргана.

29 дүгээр зүйл. Ипотек өөр этгээдэд шилжсэнийг бүртгэх

29.1. Ипотек өөр этгээдэд шилжсэнийг бүртгүүлэх тухай мэдүүлгийг түүнийг шилжүүлэн авч байгаа этгээд гаргана.

29.2. Ипотек, түүний үндэслэл болж байгаа шаардлага нь гагцхүү нэгэн зэрэг өөр этгээдэд шилжиж болох бөгөөд энэ тухай баримтыг мэдүүлэгт хавсаргана.

29.3. Иргэний хуулийн 172.6-д заасны дагуу үүрэг гүйцэтгүүлэгчийн шаардлагыг хангасан гуравдагч этгээд ипотекийг өөртөө шилжүүлэн авах тухай мэдүүлгийг эрхийн улсын бүртгэлийн албанд гаргах эрхтэй бөгөөд мэдүүлэгт үүрэг гүйцэтгүүлэгчийн шаардлагыг хангасныг нотлох баримтыг хавсаргана.

29.4. Эрхийн улсын бүртгэлийн алба энэ хуулийн 29.1, 29.3-т заасны дагуу гаргасан мэдүүлгийг хүлээн авсан өдрөөс хойш ажлын 3 өдрийн дотор эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэх эсэхийг шийдвэрлэнэ.

30 дугаар зүйл. Ипотек өмчлөгчид шилжсэнийг бүртгэх

30.1. Ипотек нь Иргэний хуулийн 168.1-д заасны дагуу өмчлөгчид шилжсэн бол өмчлөгч нь ипотекийг дуусгавар болгож, эрхийн улсын бүртгэлээс хасуулах, эсхүл бүртгүүлсэн дарааллыг хэвээр хадгалж өөр этгээдэд шилжүүлэх тухай хүсэлт гаргах бөгөөд хүсэлтэд үүрэг гүйцэтгүүлэгчийн шаардлага дуусгавар болсон, эсхүл тэрээр шаардлагаа татгалзсан тухай баримтын нотариатаар гэрчлүүлсэн хуулбарыг хавсаргана.

30.2. Өмчлөгч энэ хуулийн 30.1-д заасны дагуу бүртгүүлсэн дарааллыг хэвээр хадгалж ипотекийг өөр этгээдэд шилжүүлэх тухай хүсэлт гаргасан бол эрхийн улсын бүртгэлийн алба энэ хуулийн 28 дугаар зүйлд заасан журмыг баримтлан уг өөрчлөлтийг бүртгэнэ.

30.3. Өмчлөгч нь Иргэний хуулийн 168.3-т заасны дагуу ипотекийг дуусгавар болгохоор гуравдагч этгээдийн өмнө үүрэг хүлээсэн, эсхүл үл хөдлөх эд хөрөнгө болон ипотек нэг этгээдэд шилжих бол энэ тухай урьдчилан тэмдэглүүлэх хүсэлт гаргах бөгөөд эрхийн улсын бүртгэлийн алба энэ хуулийн 21 дүгээр зүйлд заасан журмыг баримтлан эрхийн улсын бүртгэлд урьдчилсан тэмдэглэл хийнэ.

31 дүгээр зүйл. Ипотекоор хангагдах шаардлагыг өөр шаардлагаар сольсныг бүртгэх

31.1. Өмчлөгч болон үүрэг гүйцэтгүүлэгч Иргэний хуулийн 165.3-т заасны дагуу ипотекоор хангагдах шаардлагыг өөр шаардлагаар солихоор тохиролцсон бол уг өөрчлөлтийг бүртгүүлэх тухай мэдүүлгийг өмчлөгч гаргах бөгөөд мэдүүлэгт шаардлагыг ийнхүү солих тухай үүрэг гүйцэтгүүлэгчтэй тохиролцсоныг гэрчлэх баримтыг хавсаргана.

31.2. Эрхийн улсын бүртгэлийн алба энэ хуулийн 31.1-д заасан мэдүүлгийг хүлээн авснаас хойш ажлын 3 өдрийн дотор уг өөрчлөлтийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэх эсэхийг шийдвэрлэнэ.

32 дугаар зүйл. Үл хөдлөх эд хөрөнгийн түрээсийн бүртгэл

32.1. Үл хөдлөх эд хөрөнгө түрээсэлсэн бол аль нэг талын гаргасан мэдүүлэг болон гэрээг үндэслэн эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэнэ.

32.2. Төрийн өөрийн өмчийн үл хөдлөх эд хөрөнгө түрээсэлсэн гэрээг бүртгүүлэх бол мэдүүлэгт уг үл хөдлөх эд хөрөнгө нь төрийн өмч мөн болохыг гэрчилсэн төрийн өмчийн асуудал эрхэлсэн байгууллагын тодорхойлолтыг хавсаргана.

32.3. Эрхийн улсын бүртгэлийн алба энэ хуулийн 32.1, 32.2-т заасан мэдүүлэг, баримт бичгийг хүлээн авснаас хойш ажлын 3 өдрийн дотор түрээсийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэх эсэхийг шийдвэрлэнэ.

32.4. Түрээсийн эрхийн улсын бүртгэлд дараахь зүйлийг тусгана:

32.4.1. түрээслэгчийн овог, эцэг/эх/-ийн нэр, нэр, оршин суугаа хаяг, иргэний үнэмлэхийн болон регистрийн дугаар, түрээслэгч нь хуулийн этгээд бол түүний нэр, оршин байгаа газар, улсын бүртгэлийн дугаар, түүнийг төлөөлөн түрээсийн гэрээ байгуулах этгээдийн эцэг/эх/-ийн нэр, нэр, оршин суугаа хаяг, иргэний үнэмлэхийн болон регистрийн дугаар;

32.4.2. түрээслүүлэх үл хөдлөх эд хөрөнгийн хэмжээ, байршил, гэрээний үнэ, нөхцөл, хугацаа.

32.5. Газар түрээсэлж байгаа бол мэдүүлэгт түрээслэх газрын кадастрын зургийг хавсаргана.

33 дугаар зүйл. Сервитутын бүртгэл

33.1. Сервитутыг бүртгүүлэх тухай мэдүүлгийг өмчлөгч, эсхүл сервитут бүхий этгээдийн хэн нэг нь гаргах бөгөөд мэдүүлэгт сервитутын гэрээг хавсаргана.

33.2. Иргэний өмчийн газарт Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлэх тухай хуулийн 33.1-д заасны дагуу нийтийн сервитут тогтоосон бол мэдүүлэгт нийтийн сервитут тогтоох тухай сум, дүүргийн Засаг даргын шийдвэрийг хавсаргана.

33.3. Эрхийн улсын бүртгэлийн алба энэ хуулийн 33.1, 33.2-т заасан мэдүүлгийг хүлээн авснаас хойш ажлын 3 өдрийн дотор эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэх эсэхийг шийдвэрлэнэ.

34 дүгээр зүйл. Узуфруктын бүртгэл

34.1. Иргэний хуулийн 152.1-д заасан, эд хөрөнгийг хязгаартай эзэмшиж, ашиглах эрх /цаашид "узуфрукт" гэх/-ийг түүнийг эзэмшигчийн гаргасан мэдүүлгийг үндэслэн бүртгэнэ.

34.2. Эрхийн улсын бүртгэлийн алба узуфруктыг бүртгүүлэх тухай мэдүүлгийг хүлээн авснаас хойш ажлын 3 өдрийн дотор эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэх эсэхийг шийдвэрлэнэ.

34.3. Узуфрукт эзэмшигч нь тухайн үл хөдлөх эд хөрөнгийг барьцаалах, түрээслэх тохиолдолд энэ хуулийн 28, 32 дугаар зүйлүүдэд заасны дагуу эрхийн улсын бүртгэлд бүртгүүлэх бөгөөд мэдүүлэгт Иргэний хуулийн 152.2-т заасан өмчлөгчийн зөвшөөрлийн нотариатаар гэрчлүүлсэн хуулбарыг хавсаргана.

35 дугаар зүйл. Бусдын газар дээр барилга байгууламж барих эрхийн улсын бүртгэл

35.1. Бусдын өмчийн газар дээр барилга байгууламж барих эрх /цаашид "барилга байгууламж барих эрх" гэх/- олж авсан этгээд уг эрхээ бүртгүүлэхээр мэдүүлэг гаргах ба мэдүүлэгт барилга байгууламж барих эрхтэйг нотолсон бичиг баримтын нотариатаар гэрчлүүлсэн хуулбарыг хавсаргана.

35.2. Эрхийн улсын бүртгэлийн алба мэдүүлгийг хүлээж авснаас хойш ажлын 3 өдрийн дотор барилга байгууламж барих эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэх эсэхийг шийдвэрлэнэ.

35.3. Барилга байгууламж барих эрхийн улсын бүртгэлд дараахь зүйлийг тусгана:

35.3.1. газар өмчлөгчийн овог, эцэг/эх/-ийн нэр, нэр, оршин суугаа хаяг, иргэний үнэмлэхийн болон регистрийн дугаар;

35.3.2. тухайн газрын кадастрын зураг, хэмжээ;

35.3.3. барилга байгууламж барих эрх олж авсан этгээдийн овог, эцэг/эх/-ийн нэр, нэр, иргэний үнэмлэхийн болон регистрийн дугаар, хуулийн этгээд бол түүний нэр, оршин байгаа газар, улсын бүртгэлийн дугаар, түүнийг төлөөлөх

этгээдийн овог, эцэг/эх/-ийн нэр, нэр, оршин суугаа хаяг, иргэний үнэмлэхийн болон регистрийн дугаар;

35.3.4. барилга байгууламж барих эрхийн хугацаа;

35.3.5. барилга байгууламж барих эрхийг бусдын өмчлөл, эзэмшил, ашиглалтад шилжүүлсэн, барьцаалсан тухай тэмдэглэл;

35.3.6. хуульд зааснаар баримт бичгийг гэрчилсэн нотариатчийн овог, эцэг/эх/-ийн нэр, нэр, хувийн дугаар.

35.4. Барилга байгууламж барих эрхийг өвлүүлэх, барьцаалах, худалдах болон бусад хэлбэрээр захиран зарцуулах тохиолдолд энэ хуульд заасан журмын дагуу эрхийн улсын бүртгэлд өөрчлөлт оруула.

35.5. Барилга байгууламж барих эрхийн үндсэн дээр баригдсан барилга байгууламж өмчлөх эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгүүлж болох бөгөөд энэ тохиолдолд барилга байгууламж барих эрхийн улсын бүртгэлийн хувийн хэргийг хаана.

36 дугаар зүйл. Газар эзэмших, ашиглах эрхийн улсын бүртгэл

36.1. Бусдын газрыг эзэмших, ашиглах эрх олж авсан этгээд түүнийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгүүлэх тухай мэдүүлэг гаргах бөгөөд мэдүүлэгт дараахь баримт бичгийн нотариатаар гэрчлүүлсэн хуулбарыг хавсаргана:

36.1.1. Газрын тухай хуулийн 34.1-д заасан газар эзэмших, ашиглах эрхийн гэрчилгээ;

36.1.2. газар өмчлөгчтэй байгуулсан газар эзэмших, ашиглах гэрээ;

36.1.3. төрийн өмчийн газрыг эзэмших, ашиглах тохиолдолд эзэмшүүлэх, ашиглуулахаар олгосон эрх бүхий этгээдийн шийдвэр;

36.1.4. газрын кадастрын зураг;

36.1.5. Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлэх тухай хуулийн 29.1-д заасан зөвшөөрөл.

36.2. Эрхийн улсын бүртгэлийн алба энэ хуулийн 36.1-д заасан баримт бичгийг хүлээн авснаас хойш ажлын 5 өдрийн дотор газар эзэмших, ашиглах эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэх эсэхийг шийдвэрлэнэ.

36.3. Мэдүүлэгт дурдсан газрыг урьд нь өөр этгээд эзэмшиж, ашиглахаар бүртгэгдсэн бол улсын бүртгэгч газар эзэмших, ашиглах эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэхээс татгалзана.

36.4. Газар эзэмших, ашиглах эрхийн улсын

бүртгэлд дараахь зүйлийг тусгана:

36.4.1. газар эзэмшигч, ашиглагчийн овог, эцэг/эх/-ийн нэр, нэр, оршин суугаа хаяг, иргэний үнэмлэхийн болон регистрийн дугаар, газар эзэмшигч, ашиглагч нь хуулийн этгээд бол түүний нэр, оршин байгаа газар, улсын бүртгэлийн дугаар, түүнийг төлөөлөн уг газрыг эзэмших, ашиглах этгээдийн овог, эцэг/эх/-ийн нэр, нэр, оршин суугаа хаяг, иргэний үнэмлэхийн болон регистрийн дугаар;

36.4.2. тухайн газрын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн харьяалал;

36.4.3. газар эзэмших, ашиглах эрхийн гэрчилгээний дугаар;

36.4.4. газар эзэмших, ашиглах зориулалт;

36.4.5. газар эзэмших, ашиглах эрх олгосон үндэслэл, он, сар, өдөр, уг эрх дуусах хугацаа;

36.4.6. эзэмших, ашиглах газрын нэгж талбайн хэмжээ;

36.4.7. газар олгоход тавьсан нөхцөл, болзол;

36.4.8. газар эзэмших, ашиглах эрхэд тавьсан хязгаарлалт;

36.4.9. бусдын эзэмшил, ашиглалтад байгаа газарт нэвтрэх, дайран өнгөрөх эрх;

36.4.10. газрыг хязгаарлагдмал эрхтэйгээр ашиглах эрх;

36.4.11. газар эзэмших, ашиглах эрхийг бусдад шилжүүлсэн тухай тэмдэглэл;

36.4.12. газрыг улсын тусгай хэрэгцээнд нөхөх олговортойгоор солих буюу эргүүлэн авсан тухай эрх бүхий байгууллагын шийдвэр.

36.5. Газар эзэмшигч, ашиглагч нь гэрээний үндсэн дээр буюу эрх бүхий этгээдийн шийдвэрээр өөрчлөгдөх, газрын талбайн хэмжээ, үндсэн зориулалт өөрчлөгдөх бүрт эрхийн улсын бүртгэлд зохих нэмэлт, өөрчлөлт оруула.

36.6. Газар эзэмших, ашиглах эрхийн улсын бүртгэлд эзэмших, ашиглах газрын кадастрын зураг, газар эзэмших, ашиглах гэрчилгээ болон газар эзэмших, ашиглах гэрээний нотариатаар гэрчлүүлсэн хуулбарыг хавсаргана.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ

Бусад зүйл

37 дугаар зүйл. Эрхийн улсын бүртгэлийн албанаас бусад байгууллагад мэдээлэл өгөх

37.1. Эрхийн улсын бүртгэлийн алба тухайн улиралд банкны зээлд барьцаалагдсан үл хөдлөх эд хөрөнгийн мэдээллийг Монголбанкинд, шинээр бүртгэгдсэн болон өмчлөгч нь өөрчлөгдсөн үл хөдлөх эд хөрөнгийн мэдээллийг Үндэсний татварын албанд улирал бүрийн сүүлчийн сарын 25-30-ны хооронд гаргаж өгнө.

37.2. Энэ хуулийн 37.1-д заасан мэдээллийн маягтын загварыг эрхийн улсын ерөнхий бүртгэгч холбогдох байгууллагуудтай хамтран батална.

38 дугаар зүйл. Маргаан шийдвэрлэх

38.1. Хуульд өөрөөр заагаагүй бол энэ хуулийн 3 дугаар зүйлд заасан эрхийн улсын бүртгэлтэй холбогдсон маргааныг шүүх шийдвэрлэнэ.

39 дүгээр зүйл. Эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хууль тогтоомж зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлага

39.1. Эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хууль тогтоомжийг зөрчсөн нь эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол гэм буруутай этгээдэд дор дурдсан шийтгэл ногдуулна:

39.1.1. улсын бүртгэгч энэ хуульд заасан журмыг зөрчиж эрхийн бүртгэл хийсэн, бүртгэлийн мэдээллийг задруулсан, эсхүл хууль зүйн үндэслэлгүйгээр бүртгэл хийхээс татгалзсан бол түүнд ерөнхий бүртгэгчийн саналыг үндэслэн эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэрээр хууль тогтоомжид заасан сахилгын шийтгэл ногдуулах;

39.1.2. иргэн, хуулийн этгээд мэдүүлэг, түүнд хавсаргах баримт бичгийг хуурамчаар бүрдүүлсэн, эдгээрийн улмаас бусдад хохирол учирсан бол шүүгч учирсан хохирлыг нөхөн төлүүлж, иргэнийг 30000-50000, албан тушаалтныг 15000-60000, хуулийн этгээдийг 100000-250000 төгрөгөөр торгох;

39.1.3. энэ хуулийн 6 дугаар зүйлд заасны дагуу мэдээлэл авсан этгээд өмчлөгч, эзэмшигч, ашиглагчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хохироосон бол шүүгч учирсан хохирлыг нөхөн төлүүлж, иргэнийг 30000-50000, албан тушаалтныг 15000-60000, хуулийн этгээдийг 100000-250000 төгрөгөөр торгох.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА С.ТӨМӨР-ОЧИР**

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2003 оны 6 дугаар сарын 19-ний өдөр

Улаанбаатар хот

ҮЛ ХӨДЛӨХ ЭД ХӨРӨНГИЙН БҮРТГЭЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬ ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. 1997 оны 1 дүгээр сарын 9-ний өдөр батлагдсан Үл хөдлөх эд хөрөнгийн бүртгэлийн тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцсугай.

өмчлөх эрх, түүнтэй холбоотой эд хөрөнгийн бусад эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА С.ТӨМӨР-ОЧИР**

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Эд хөрөнгө

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2003 оны 6 дугаар сарын 19-ний өдөр

Улаанбаатар хот

КАДАСТРЫН ЗУРАГЛАЛ БА ГАЗРЫН КАДАСТРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Кадастрын зураглал ба газрын кадастрын тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийг дор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

2 дугаар зүйл. Кадастрын зураглал ба газрын кадастрын тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 15 дахь хэсгийг хүчингүй болсонд тооцсугай.

"16.2. Газар өмчлөх, эзэмших, ашиглах эрхийн улсын бүртгэл хөтлөхтэй холбоотой харилцааг Эд хөрөнгө өмчлөх эрх, түүнтэй холбоотой эд хөрөнгийн бусад эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулиар зохицуулах бөгөөд эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн алба нь энэ талаарх мэдээллийг газрын мэдээллийн санд гаргаж өгнө."

3 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Эд хөрөнгө өмчлөх эрх, түүнтэй холбоотой эд хөрөнгийн бусад эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА С.ТӨМӨР-ОЧИР**

2003 оны 6 дугаар сарын 19-ний өдөр

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

Улаанбаатар хот

МОНГОЛ УЛСЫН ТЭМДЭГГИЙН ХУРААМЖИЙН ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Монгол Улсын тэмдэгтийн хураамжийн хуулийн 18 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт дор дурдсан агуулгатай 6 дахь заалт нэмсүгэй:

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Эд хөрөнгө өмчлөх эрх, түүнтэй холбоотой эд хөрөнгийн бусад эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

"6/ Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлэх тухай хуулийн 4.1.1-д заасны дагуу иргэн гэр бүлийнхээ хэрэгцээний зориулалтаар өмчлөн авсан газрыг өмчлөх эрхийг бүртгүүлэхэд."

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА С.ТӨМӨР-ОЧИР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2003 оны 6 дугаар сарын 20-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ТӨВ БАНК (МОНГОЛБАНК)-НЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Төв Банк (Монголбанк)-ны тухай хуульд дор дурдсан агуулгатай дараахь зүйл, заалт нэмсүгэй:

санал болгосноор Улсын Их Хурлаас зургаан жилийн хугацаатай томилж, чөлөөлнө.

1/ 23 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 5,6,7 дахь заалт:

4. Хяналтын зөвлөлийн дарга, гишүүн нь банк, санхүү, эдийн засаг, хууль зүйн чиглэлээр мэргэшсэн, эдгээр салбарын ажлын дадлага туршлагатай, ёс зүйн хувьд төлөвшсөн, дараахь шаардлагыг хангасан хүн байна:

"5/ Засгийн газар, банкаас бусад хуулийн этгээд, иргэнд зээл, төлбөрийн болон банкны баталгаа гаргах;

1/ Монгол Улсын 30-аас дээш насны иргэн, ял шийтгэлгүй;

6/ хуулийн этгээд, иргэний дотоод, гадаадаас авах зээлийг дэмжих зорилгоор алт болон нөөц активыг барьцаалах;

2/ банк, санхүү, эдийн засаг, хууль зүйн мэргэжлээр магистрын болон түүнээс дээш зэрэг, цолтой.

7/ улсын төсөвт тусгагдаж Улсын Их Хурлаар батлагдсан, энэ хуулиар зөвшөөрснөөс бусад, хуулийн этгээд, иргэний эдийн засгийн буюу арилжааны үйл ажиллагааг дэмжсэн тэнцлийн болон тэнцлийн гадуурх аливаа гүйлгээ хийх."

5. Хяналтын зөвлөлийн дарга, гишүүнээр банк, санхүү, эдийн засгийн салбарын асуудал хариуцсан төрийн байгууллагад өмнө нь ажиллаж байсан хүнийг томилж болно.

2/ 27¹ дүгээр зүйл:

"27¹ дүгээр зүйл. Монголбанкны Хяналтын зөвлөл

6. Хяналтын зөвлөлийн дарга, гишүүнээр Улсын Их Хурлын болон Засгийн газрын гишүүн, төрийн улс төрийн бусад албан тушаалтан, Үндсэн хуулийн цэцийн гишүүн, бүх шатны шүүхийн шүүгч, прокурор, төрийн захиргааны албан тушаалтан, Монголбанкны удирдах албан тушаалтныг томилж үл болно.

1. Монголбанкны дотоод хяналтын үйл ажиллагаа, хөндлөнгийн аудитын санал, зөвлөмжийн хэрэгжилт, хөрөнгө оруулалтын багц болон Монголбанкаас санхүүгийн тайлангаа Улсын Их Хурал, олон нийтэд тайлагнаж, мэдээлж байгаа байдал, Монголбанкны Зөвлөлийн үйл ажиллагааны үр дүнд хяналт тавих эрх бүхий орон тооны бус Хяналтын зөвлөл ажиллана. Хяналтын зөвлөлийн ажиллах журмыг Улсын Их Хурал тогтооно.

7. Хяналтын зөвлөлийн дарга, гишүүнийг үүрэгт ажлаас нь дараахь тохиолдолд чөлөөлж болно:

2. Хяналтын зөвлөл нь төрийн мөнгөний Бодлоготой холбоотой асуудлаар шийдвэр гаргахад аливаа хэлбэрээр оролцохгүй.

1/ биеийн эрүүл мэндийн байдал болон хүндэтгэн үзэх бусад шалтгаанаар албан үүргээ цаашид гүйцэтгэх боломжгүй гэж үзэж, уг ажлаас чөлөөлж өгөхийг хүссэн;

3. Хяналтын зөвлөл нь дарга, 6 гишүүнээс бүрдэнэ. Хяналтын зөвлөлийн дарга, гишүүнийг Улсын Их Хурлын Эдийн засгийн байнгын хорооны

2/ үүрэгт ажлаа хангалтгүй биелүүлсэн;
3/ гэмт хэрэг үйлдсэнгүй нь шүүх тогтоосон;
4/ ашиг сонирхлын зөрчил үүссэн.

8. Хяналтын зөвлөлийн дарга, гишүүнийг энэ хуулийн 27¹ дүгээр зүйлийн 7 дахь хэсэгт зааснаас бусад тохиолдолд чөлөөлж үл болно.

9. Хяналтын зөвлөл нь энэ хуулийн 27¹ дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан бүрэн эрхийг дараахь хүрээнд хэрэгжүүлнэ:

1/ Монголбанкны Зөвлөлийн үйл ажиллагааг тогтоосон журмын дагуу авч хэлэлцэх;

2/ Монголбанкны дотоод аудитын газрын хянан шалгагч болон тус банкны санхүүгийн тайланд аудит хийсэн байгууллагын аудитортой харилцаж, санал солилцох;

3/ шаардлагатай гэж үзвэл Монголбанкны үйл ажиллагаа, менежментийн аливаа асуудал, тодорхой гүйлгээнд шалгалт, аудит хийлгэх санал гаргах;

4/ Монголбанк энэ хуулийн 30 дугаар зүйлд заасны дагуу Улсын Их Хуралд тайлан, танилцуулга хүргүүлэх үед өөрийн үйл ажиллагааны тайланг хүргүүлж байх."

2 дугаар зүйл. Төв банк (Монголбанк)-ны тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 4 дэх заалт, 29 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэг, 30 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсгийг дор дурдсанаар өөрчлөн нэйруулсугай:

1) 28 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 4 дэх заалт:

"4/ энэ хуулийн гурав, дөрөвдүгээр бүлэгт тодорхойлсон Монголбанкны үйл ажиллагааг явуулахад шаардлагатай тохиолдолд Засгийн газар буюу банкны нэрийн өмнөөс өөрийн хөрөнгийн хэмжээнд багтаан зээл, төлбөрийн болон банкны баталгаа гаргаж болно."

2) 29 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэг:

"2. Монголбанкны албан тушаалтан, Хяналтын зөвлөлийн дарга, гишүүн нь албан үүргийнхээ дагуу олж авсан мэдээллийн нууцлалыг хуульд зааснаас бусад тохиолдолд үүрэгт ажлаасаа чөлөөлөгдсөнөөс хойш ч задруулж үл болно."

3) 30 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэг:

"4. Улсын Их Хурал Монголбанкны үйл ажиллагаа хууль тогтоомжтой нийцэж байгаа эсэхэд хяналт тавьж, энэ хуулийн 27¹ дүгээр зүйлийн 9 дэх хэсгийн 4 дэх заалт, 30 дугаар зүйлийн 1-3 дахь хэсэгт заасан тайлан, танилцуулгатай танилцах бөгөөд ингэхдээ төрийн мөнгөний бодлого хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаанд нь оролцохгүй."

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА С.ТӨМӨР-ОЧИР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2003 оны 6 дугаар сарын 20-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ГАМШГААС ХАМГААЛАХ ТУХАЙ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ

Нийтлэг үндэслэл

1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт

1.1. Энэ хуулийн зорилт нь гамшгаас хамгаалах байгууллага, албаны тогтолцоо, зохион байгуулалт, удирдлага, үйл ажиллагаа, гамшгаас хамгаалах асуудлаар төрийн болон нутгийн захиргаа, аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэдийн эдлэх эрх, хүлээх үүргийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл. Гамшгаас хамгаалах тухай хууль тогтоомж

2.1. Гамшгаас хамгаалах тухай хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль¹, энэ хууль болон тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

3 дугаар зүйл. Хуулийн үйлчлэх хүрээ

3.1. Энэ хууль нь дайны байдал, хөнөөх

хэрэгслийн хөнөөлтэй холбоотойгоос бусад гамшгаас урьдчилан сэргийлэх, аврах, хор уршгийг арилгах, хойшлуулшгүй сэргээн босгох арга хэмжээг хэрэгжүүлэх хүрээнд үйлчилнэ.

4 дүгээр зүйл. Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт

4.1. Энэ хуульд хэрэглэсэн дараахь нэр томъёог дор дурдсан утгаар ойлгоно:

4.1.1. "гамшгаас хамгаалах" гэж гамшгийн аюулаас хүн ам, мал, амьтан, эд хөрөнгө, хүрээлэн байгаа орчныг урьдчилан сэргийлэх, аврах, хор уршгийг арилгах, хойшлуулшгүй сэргээн босгох, эдгээр үйл ажиллагаанд хүн амыг сургаж бэлтгэх цогцолбор арга хэмжээг;

4.1.2. "гамшиг" гэж аюулт үзэгдэл, техникийн холбогдолтой томоохон осол, алан хядах ажиллагаа, дэлбэрэлтийн улмаас олон хүний эрүүл мэнд, амь нас хохирох, мал, амьтан хорогдох, эд хөрөнгө, хүрээлэн байгаа орчинд их хэмжээний хохирол учрахыг;

¹Монгол Улсын Үндсэн хууль – Төрийн мэдээлэл агентлагийн 1992 оны 1 дүгээр нийтлэлдэн.

4.1.3. "аюул үзэгдэл" гэж хүчтэй цасан болон шороон шуурга, ган, зуд, үер, газар хөдлөлт, цөлжилт болох, гал түймэр, хүн, мал, амьтны болон ургамлын гоц халдварт өвчин гарах, хортон мэрэгчид тархах зэргийг;

4.1.4. "техникийн холбогдолтой томосхон осол" гэж үйлдвэрлэл, технологийн горим зэрчигдсөнөөс тоног төхөөрөмж, барилга байгууламж, шугам, сүлжээ эвдрэх, тээврийн хэрэгсэл сүйрэх, цацраг идэвхт болон химийн хорт бодис алдагдах зэргийг;

4.1.5. "гамшгийн эрсдэл" гэж гамшгийн улмаас хүн ам, мал, амьтан, эд хөрөнгө, хүрээлэн байгаа орчинд учирч болзошгүй хохирлын магадллыг;

4.1.6. "гамшгийн эмзэг байдал" гэж гамшгийн болзошгүй аюулд хүн ам, мал, амьтан, эд хөрөнгө, хүрээлэн байгаа орчин өртөгдөх зэргийг;

4.1.7. "гамшгийн нөөц" гэж улс, аймаг, нийслэл болон бүх шатны гамшгаас хамгаалах алба, тэдгээрийн штаб, аврах анги, отряд, салбар, нэгж, мэргэжлийн анги дахь гамшгийн аюулаас урьдчилан сэргийлэх, аврах, хор уршигийг арилгахад зориулагдсан, байнга нөхөн сэлбэгдэж байдаг хүнс, хувцас, бусад материал, техник, багаж хэрэгсэл, мөнгөн хөрөнгө зэргийг;

4.1.8. "гамшгаас хамгаалах дайчилгаа" гэж гамшгийн үед аврах, учирсан хор уршигийг арилгах, хойшуулшгүй сэргээн босгох үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх зорилгоор хүн хүч, техник хэрэгслийг татан оролцуулах, шаардлагатай объект, барилга байгууламж, газар нутгийг ашиглах үйл ажиллагааг;

4.1.9. "урьдчилан сэргийлэх" гэж гамшгийн аюул, болзошгүй хохирлыг бууруулахад чиглэгдсэн арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхийг;

4.1.10. "гамшгийн хор уршиг" гэж гамшгийн улмаас хүний эрүүл мэнд, амь нас хохирсон, мал, амьтан хорогдсон, эд хөрөнгө үрэгдсэн, хүрээлэн байгаа орчин бохирдсон зэргээс улс, орон нутаг, аж ахуйн нэгж, байгууллага, хүн амд учирсан нийт хохирлыг;

4.1.11. "гамшгийн голомт" гэж гамшгийн улмаас хязгаарлалт тогтоон аврах, хор уршигийг арилгах ажил явагдаж байгаа нутаг дэвсгэрийг;

4.1.12. "гамшгийн тухай зарлан мэдээлэл" гэж хүн амд гамшгийн аюулын тухай дохио, сэрэмжлүүлэх мэдээлэл хүргэхийг;

4.1.13. "нэрвэгдэгсэд" гэж гамшгийн улмаас амь нас, эрүүл мэнд, эд хөрөнгөөр хохирогчдыг.

5 дугаар зүйл. Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааны үндсэн зарчим

5.1. Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагаанд дараахь үндсэн зарчмыг удирдлага болгоно:

5.1.1. гамшгийн аюулаас урьдчилан сэргийлэх, аврах, хор уршигийг арилгах, хойшуулшгүй сэргээн босгох үйл ажиллагааг цаг хугацаанд нь явуулах;

5.1.2. гамшгаас хамгаалах арга хэмжээг төлөвлөх, хэрэгжүүлэхдээ хүн ам, үйлдвэрлэлийн нягтрал, байршил, байгаль, цаг уурын нөхцөл, үйлдвэрлэл, технологийн онцлог, гамшгийн бодит аюулын хэр хэмжээг харгалзан үзэх;

5.1.3. гамшгаас хамгаалах бэлэн байдлыг хангах арга хэмжээг иж бүрнээр хэрэгжүүлэх;

5.1.4. гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааг өмчийн төрөл, хэлбэрийг үл харгалзан зохион байгуулах;

5.1.5. төрийн болон төрийн бус байгууллага, иргэдийн хүч оролцоог уялдуулан зохицуулах.

6 дугаар зүйл. Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааны ил тод байдлыг хангах

6.1. Гамшгаас хамгаалах байгууллага, албаны үйл ажиллагаа, гамшиг, түүний аюул, хор уршиг, үр дагаврын тухай мэдээлэл нь хуульд өөрөөр заагаагүй бол нийтэд нээлттэй, ил тод байна.

6.2. Гамшгаас хамгаалах байгууллага, алба гамшгаас урьдчилан сэргийлэх, аврах, хор уршигийг арилгах, хойшуулшгүй сэргээн босгох талаар авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээ, үр дүнгийн тухай хүн амд хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр болон бусад хэлбэрээр цаг тухайд нь үнэн зөв мэдээлнэ.

7 дугаар зүйл. Гамшгаас хамгаалах сургалт

7.1. Гамшгаас хамгаалах сургалтын зорилт нь гамшгийн аюулаас урьдчилан сэргийлэх, аврах, хор уршигийг арилгах, хойшуулшгүй сэргээн босгох үйл ажиллагаанд холбогдох байгууллага, алба, албан тушаалтан, иргэдийг сургаж, дэдлагажуулахад оршино.

7.2. Гамшгаас хамгаалах сургалтыг удирдах албан тушаалтны; аврах анги, отряд, салбар, мэргэжлийн ангийн; оюутан, сурагчдын; ажилтны; бусад иргэний гэсэн ангиллаар явуулна.

7.3. Гамшгаас хамгаалах сургалтыг дараахь байгууллага, албан тушаалтан хариуцаж зохион байгуулна:

7.3.1. гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын албан хаагч, улс, аймаг, нийслэлийн гамшгаас хамгаалах албаны удирдах бүрэлдэхүүн, аврах анги, отряд,

сэлбэрийн удирдлагын сургалтыг гэмшгээс хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага;

7.3.2. сум, дүүрэг, аж ахуйн нэгж, байгууллагын гэмшгээс хамгаалах албаны удирдах үүрэгдэхүүн, мэргэжлийн ангийн дарга, дүйцүүлэх лтб хааж байгаа иргэдийн сургалтыг аймаг, нийслэлийн гэмшгээс хамгаалах албаны дарга, лтб;

7.3.3. сум, дүүрэг, баг, хороо, аж ахуйн нэгж, байгууллагын гэмшгээс хамгаалах албаны бүрэлдэхүүн, ажилтны сургалтыг тухайн улс, дүүрэг, баг, хорооны Засаг дарга, аж ахуйн нэгж байгууллагын удирдлага;

7.3.4. аврах анги, отряд, салбарын үүрэгдэхүүн, мэргэжлийн ангийн сургалтыг тухайн анги отряд, салбар, мэргэжлийн ангийн удирдлага;

7.3.5. оюутан, сурагчдын сургалтыг тухайн сургуулийн сургалтын төлөвлөгөөнд тусгасны үндсэн дээр боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага;

7.3.6. бусад иргэний сургалтыг тухайн баг, хорооны Засаг дарга.

7.4. Гэмшгээс хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын албан хаагч, аврах анги, отряд, салбар, мэргэжлийн анги, оюутан сурагчид, ажилтан, бусад иргэний сургалтыг жил бүр улс, аймаг, сум, дүүрэг, баг, хорооны гэмшгээс хамгаалах албаны удирдах албан тушаалтны сургалтыг 2 жилд нэгээс доошгүй удаа зохион байгуулж явуулна.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ

Гэмшгээс хамгаалах бэлэн байдал

8 дугаар бүлэг. Гэмшгээс хамгаалах бэлэн байдлын зэрэг

8.1. Гэмшгээс хамгаалах байгууллага, алба, тэрийн болон нутгийн захиргаа, аж ахуйн нэгж, байгууллага нь гэмшгээс хамгаалах бэлэн байдал /гашид "бэлэн байдал" гэх/-ын дараахь зэрэгтэй байна:

- 8.1.1. өдөр тутмын бэлэн байдал;
- 8.1.2. өндөржүүлсэн бэлэн байдал;
- 8.1.3. бүх нийтийн бэлэн байдал.

8.2. Өдөр тутмын бэлэн байдлын үед дараахь арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

8.2.1. нутаг дэвсгэр, үйлдвэрлэлийн онцлогтой нийцүүлэн гэмшгээс хамгаалах төлөвлөгөөг боловсруулж мөрдөх;

8.2.2. харилцаа холбоо, зарлан мэдээлэх хэрэгслийг ажиллуулахад бэлэн байлгах, тогтоосон дохиогоор ажиллах арга ажиллагаанд хүн амыг сургаж дадлагажуулах;

8.2.3. гэмшгийн аюулаас урьдчилан

сэргийлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлэх;

8.2.4. аврах анги, отряд, салбар болон мэргэжлийн ангийг хүн, техник, материал хэрэгслээр хангаж, бэлэн байдлыг дээшлүүлэх;

8.2.5. гэмшгээс хамгаалах сургалт, бэлтгэлийг зохион байгуулах;

8.2.6. гэмшгийн нөөц бүрдүүлэх;

8.2.7. гэмшгийн аюул үүссэн буюу үүсч болзошгүй байдалтай холбогдуулан төрийн болон нутгийн захиргаа, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг ажлын тусгай горимд шилжүүлж болно. Ажлын тусгай горимоор ажиллах журмыг гэмшгээс хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага тогтоовно.

8.3. Өндөржүүлсэн бэлэн байдлын үед дараахь арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

8.3.1. зарлан мэдээлэх дохиог хүн амд хүргэх, гэмшгээс хамгаалах төлөвлөгөөнд тодотгол хийх;

8.3.2. засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн удирдлага, штабын бүрэлдэхүүнийг гэмшгийн үеийн үүрэгт ажилд нь оруулах;

8.3.3. удирдлагын байр, харилцаа холбоо, мэдээллийн хэрэгслийг байнгын бэлэн байдалд оруулах;

8.3.4. мэдээ, мэдээллийг дараалал харгалзахгүй хүлээн авах, дамжуулах, сэрэмжлүүлэх дохио мэдээллийг байгууллага, иргэдэд тогтмол хүргэх, тэдний сонор сэрэмжийг дээшлүүлэх;

8.3.5. хүн хүч, техник, материал хэрэгслийг дайчлан гаргах ажлыг зохион байгуулах, удирдлага, штаб, аврах анги, отряд, салбар, нэгж болон мэргэжлийн ангитай жигдрэлтийн сургууль, дадлага явуулах;

8.3.6. хорио цээрийн дэглэм тогтоох;

8.3.7. гэмшгийн нөөцийг нэмэгдүүлэх.

8.4. Бүх нийтийн бэлэн байдлын үед дараахь арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

8.4.1. харилцаа холбоо, эрчим хүч, нийтийн аж ахуйн үйлчилгээ, шатахуун түгээх газар болон стратегийн зориулалттайгаас бусад үйлдвэрлэл, үйлчилгээний байгууллагын үйл ажиллагааг тодорхой хугацаагаар хязгаарлах;

8.4.2. гэмшгээс хамгаалах байгууллага, албаны удирдлага, тэдгээрийн штаб, аврах анги, отряд, салбар, мэргэжлийн ангиуд болон тухайн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж нь хүн амыг гэмшгийн аюулаас аврах, хор уршгийг арилгах төлөвлөгөөт арга хэмжээг бүрэн хэрэгжүүлэх.

8.5. Бүх нийтийн бэлэн байдлын зэрэгт шууд

шилжүүлсэн тохиолдолд өндөржүүлсэн бэлэн байдлын үеийн арга хэмжээг нэгэн зэрэг авч хэрэгжүүлнэ.

9 дүгээр зүйл. Бэлэн байдлын зэрэгт шилжүүлэх

9.1. Гамшгийн аюулаас урьдчилан сэргийлэх, аврах, хор уршгийг арилгах, хойшлуулшгүй сэргээн босгох арга хэмжээг дэс дараатай зохион байгуулах, хэрэгжүүлэх зорилгоор бэлэн байдлын зэрэгт шилжүүлнэ.

9.2. Тодорхой нутаг дэвсгэр, объектод гамшгийн аюулаас урьдчилан сэргийлэх, аврах, хор уршгийг арилгах, хойшлуулшгүй сэргээн босгох арга хэмжээг хэрэгжүүлэх зорилгоор өндөржүүлсэн бэлэн байдлын зэрэгт шилжүүлнэ.

9.3. Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн хэд хэдэн нэгжид үүссэн гамшгийн голомтод аврах, хор уршгийг арилгах, хойшлуулшгүй сэргээн босгох арга хэмжээг хэрэгжүүлэх зорилгоор бүх нийтийн бэлэн байдлын зэрэгт шилжүүлнэ.

9.4. Бэлэн байдлын зэрэгт төрийн болон нутгийн захиргаа, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг бүрэн буюу хэсэгчилсэн байдлаар шат дараалж, эсхүл шууд шилжүүлнэ.

9.5. Өндөржүүлсэн болон бүх нийтийн бэлэн байдлын зэрэгт шилжүүлэх шийдвэрийг дараахь байдлаар гаргана:

9.5.1. сум, дүүргийн нутаг дэвсгэрт буюу түүний зарим хэсэгт үүссэн буюу үүсч болзошгүй гамшгийн үед тухайн сум, дүүргийн Засаг дарга;

9.5.2. хоёр буюу түүнээс дээш сум, дүүргийн нутаг дэвсгэрт үүссэн буюу үүсч болзошгүй гамшгийн үед тухайн аймаг, нийслэлийн Засаг дарга;

9.5.3. аймаг, нийслэлийн болон хэд хэдэн аймгийн нутаг дэвсгэрт үүссэн буюу үүсч болзошгүй гамшгийн үед Засгийн газар.

9.6. Энэ зүйлийн 9.5.2, 9.5.3-т заасан шийдвэрийг доод шатны Засаг дарга болон гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын санал, дүгнэлтийг үндэслэн гаргана.

9.7. Санал, дүгнэлтэд нутаг дэвсгэрээр дамжин тархсан, бүс нутгийг хамарсан, хамарч болзошгүй гамшгийн цагийн байдлын үнэлгээ, бэлэн байдлын зэрэгт шилжүүлэх үндэслэл, шийдвэрийн төслийг хавсаргана.

9.8. Гамшгийн үеийн аврах, хор уршгийг арилгах, хойшлуулшгүй сэргээн босгох арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд хүч хэрэгсэл дайчлан

гаргаж, хүн ам, эд хөрөнгийг нүүлгэн шилжүүлнэ болно. Гамшгийн үед хүч хэрэгсэл дайчлан гаргах нүүлгэн шилжүүлэх журмыг Засгийн газар батлана.

9.9. Шаардлагатай гэж үзсэн тохиолдолд Засгийн газрын саналыг үндэслэн Монгол Улсын Ерөнхийлөгч зэвсэгт хүчний ерөнхий командлагийн хувьд гамшгийн үед аврах, хор уршгийг арилгах, хойшлуулшгүй сэргээн босгох арга хэмжээг зэвсэгт хүчнийг татан оролцуулах шийдвэр гаргана.

9.10. Гамшгаас хамгаалах суртлг, дадлагын үед нутгийн захиргааны байгууллага, мэргэжлийн алба, аж ахуйн нэгж, байгууллыг тухайн шатны Засаг даргын шийдвэрээр бэлэн байдлын зэрэгт түр шилжүүлж болно.

9.11. Энэ хуулийн хүрээнд зохицуулах боломжгүй болсон гамшгийн хор уршгийг шуурхай арилгах, хойшлуулшгүй сэргээн босгох арга хэмжээг хэрэгжүүлэх зорилгоор онц байдал тогтоох асуудлыг Онц байдлын тухай хуулиар зохицуулна.

10 дугаар зүйл. Гамшиг болсон нутгийн заагийг тогтоох

10.1. Гамшиг болсон нутгийг заагийг дор дурьдсанаар тогтооно:

10.1.1. сум, дүүргийн нутаг дэвсгэрт дэх гамшиг болсон нутгийн заагийг тухайн сум, дүүргийн Засаг дарга;

10.1.2. хоёроос дээш сум, дүүргийн нутаг дэвсгэрт дэх гамшиг болсон нутгийн заагийг тухайн аймаг, нийслэлийн Засаг дарга;

10.1.3. аймаг, нийслэлийн болон хэд хэдэн аймгийн нутаг дэвсгэрийг хамарсан гамшиг болсон нутгийн заагийг холбогдох аймаг, нийслэлийн Засаг даргын хүсэлт, гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын дүгнэлтийг үндэслэн Засгийн газар.

11 дүгээр зүйл. Гамшгаас хамгаалах тухай мэдээлэл солилцох, зарлан мэдээлэх

11.1. Гамшгаас хамгаалах арга хэмжээг улсын хэмжээнд хэрэгжүүлэх тусгай хэрэглээний харилцаа холбооны сүлжээг гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагаас улс, аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг, баг, хороо, салбар, нэгж хүртэл зохион байгуулан ажиллуулна. Шаардлагатай тохиолдолд энэ зориулалтаар улс хоорондын харилцаа холбооны сүлжээг ашиглана.

11.2. Гамшгийн тухай мэдээ, мэдээллийг цуглуулах, удирдлагын шийдвэрийг төрийн болон нутгийн захиргааны байгууллага, салбар, нэгжид хүргэх, түүнчлэн улс хооронд харилцан мэдээлэл солилцоход харилцаа холбооны сүлжээг ашиглаж болно.

11.3. Гамшгийн тухай мэдээ, мэдээлэл, зарлан мэдээллийн дохио, сэрэмжлүүлэх

мэдээллийг тусгай хэрэглээний болон харилцаа холбоо, мэдээллийн байгууллагын сүлжээгээр дамжуулна.

11.4. Гамшгийн тухай зарлан мэдээллийн дохио, сэрэмжлүүлэх мэдээллийг харилцаа холбоо, мэдээллийн байгууллагууд өмчийн төрөл, хэлбэрээс үл хамааран үнэ төлбөргүй дамжуулах үүрэгтэй.

11.5. Гамшгийн аюулын тухай зарлан мэдээллийн дохио, дамжуулах журмыг Засгийн газар тогтооно.

11.6. Гамшгийн голомтод ажиллаж байгаа шуурхай штабтай холбоо тогтоох, мэдээлэл солилцоо асуудлыг гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага зохион байгуулна.

12 дугаар зүйл. Гамшгийн үнэлгээ

12.1. Гамшгийн эмзэг байдал, эрсдлийн үнэлгээг гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын томилсон ажлын хэсэг хийнэ.

12.2. Үнэлгээ хийх аргачлал, журмыг Засгийн газар тогтооно.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ

Гамшгаас хамгаалах арга хэмжээний зохион байгуулалт, удирдлага

13 дугаар зүйл. Гамшгаас хамгаалах арга хэмжээний зохион байгуулалт

13.1. Гамшгаас хамгаалах арга хэмжээг нутаг дэвсгэр-үйлдвэрлэлийн зарчмаар аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг, баг, хороо, аж ахуйн нэгж, байгууллагад өмчийн хэлбэр үл харгалзан зохион байгуулна.

13.2. Улсын хэмжээнд гамшгаас хамгаалах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх үүрэгтэй гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага, түүний харьяа салбар, нэгж болон аймаг, нийслэл, дүүрэгт гамшгаас хамгаалах штаб байна. Суманд гамшгаас хамгаалах орон тооны бус штаб ажиллана.

13.3. Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн хэмжээнд орон тооны бус алба, мэргэжлийн анги байна.

13.4. Гамшгаас хамгаалах арга хэмжээг зохион байгуулах, хэрэгжүүлэх анхан шатны нэгж нь аж ахуйн нэгж, байгууллага, баг, хороо байна.

14 дүгээр зүйл. Гамшгаас хамгаалах удирдлагын зохион байгуулалт

14.1. Гамшгаас хамгаалах арга хэмжээг улсын хэмжээнд Монгол Улсын Ерөнхий сөйд

чиглүүлж, гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын дарга, тухайн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн хэмжээнд аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг, баг, хорооны Засаг дарга удирдан зохион байгуулна.

14.2. Аж ахуйн нэгж, байгууллагын эрх баригч нь тухайн аж ахуйн нэгж, байгууллагад гамшгаас хамгаалах арга хэмжээг хариуцан зохион байгуулна.

15 дугаар зүйл. Гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага

15.1. Гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага нь гамшгаас хамгаалах төрийн бодлого, гамшгаас хамгаалах талаархи хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх, гамшгаас хамгаалах арга хэмжээг улсын хэмжээнд зохион байгуулж, мэргэжлийн удирдлагаар хангах чиг үүрэгтэй.

15.2. Гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагыг Улсын Их Хурлаас баталсан төрийн захиргааны байгууллагын тогтолцоо, бүтцийн ерөнхий бүүдүүвчийн дагуу Засгийн газар байгуулна.

15.3. Гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын үйл ажиллагааны стратеги, зохион байгуулалтын бүтцийг Ерөнхий сайд батална.

15.4. Гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын даргыг Ерөнхий сайдын санал болгосноор Засгийн газар томилж, чөлөөлнө.

15.5. Гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын харьяа салбар, нэгжийг Засгийн газрын шийдвэрээр нутаг дэвсгэр, байгаль, цаг уурын нөхцөл байдлыг харгалзан байгуулна.

15.6. Гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага нь бэлгэ тэмдэгтэй байна. Бэлгэ тэмдгийн загвар, түүнийг хэрэглэх журмыг Засгийн газар батална.

15.7. Гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага тогтоосон журмаар үйлдсэн тамга, мэдэг, албан бичгийн хэвлэмэл хуудас хэрэглэнэ.

16 дугаар зүйл. Гамшгаас хамгаалах алба, түүний удирдлага

16.1. Гамшгаас хамгаалах чиг үүргийг хэрэгжүүлэх зорилгоор мэргэжлийн дагуу тодорхой үүрэг хүлээх улсын болон аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг, баг, хорооны орон тооны бус алба байгуулна.

16.2. Гамшгаас хамгаалах улсын албыг төрийн захиргааны холбогдох байгууллагыг түшиглэн Ерөнхий сайд; аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг, баг, хорооны гамшгаас хамгаалах албыг холбогдох аж ахуйн нэгж, байгууллагыг түшиглэн тухайн шатны Засаг дарга тус тус байгуулна.

16.3. Гамшгаас хамгаалах улсын албаны дарга нь тухайн төрийн захиргааны байгууллагын дарга, аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг, баг, хорооны албаны дарга нь тухайн шатны холбогдох аж ахуйн нэгж, байгууллагын дарга тус тус байна.

17 дугаар зүйл. Гамшгаас хамгаалах улсын алба

17.1. Гамшгийн аюулаас урьдчилан сэргийлэх, аврах, хор уршгийг арилгах, хойшлуулшгүй сэргээн босгох арга хэмжээг уялдуулан зохицуулах зорилгоор төрийн захиргааны холбогдох байгууллагыг түшиглүүлэн гамшгаас хамгаалах дараахь орон тооны бус улсын алба байна:

17.1.1. Байгалийн болон химийн аюулыг үнэлж мэдээлэх алба;

17.1.2. Эрүүл мэндийн алба;

17.1.3. Хүнс, хөдөө аж ахуйн алба;

17.1.4. Дэд бүтцийн алба;

17.1.5. Хэв журам сахиулах алба;

17.1.6. Сурталчилгаа, мэдээллийн алба;

17.1.7. Гал түймэртэй тэмцэх алба;

17.1.8. Цацрагийн аюулаас хамгаалах алба.

17.2. Шаардлагатай гэж үзвэл Ерөнхий сайдын шийдвэрээр гамшгаас хамгаалах улсын албыг шинээр байгуулж, татан буулгаж болно.

18 дугаар зүйл. Гамшгаас хамгаалах улсын албаны нийтлэг чиг үүрэг

18.1. Гамшгаас хамгаалах улсын алба нь дараахь нийтлэг чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

18.1.1. эрхэлсэн салбарынхаа хэмжээнд гамшгаас хамгаалах арга хэмжээг төлөвлөх, хэрэгжилтийг зохион байгуулах;

18.1.2. гамшгаас хамгаалах хууль тогтоомж, дэд шатны байгууллагаас гамшгаас хамгаалах асуудлаар гаргасан шийдвэрийн гүйцэтгэлийг хангах;

18.1.3. салбарынхаа онцлогт зохицуулан гамшгаас хамгаалах албаны удирдлага, штаб, мэргэжлийн ангийг байгуулах, тэдгээрийн сургалт, бэлтгэл, бэлэн байдлыг хангуулах;

18.1.4. гамшгийн үед эрхэлсэн салбарын тогтвортой ажиллагааг хангах;

18.1.5. эрхэлсэн салбарынхаа зарлан мэдээллийн системийг байнгын бэлэн байдалд байлгах;

18.1.6. гамшгийн аюулаас урьдчилан сэргийлэх, хор уршгийг арилгах, хойшлуулшгүй сэргээн босгох арга хэмжээнд татан оролцуулах техник, материал хэрэгсэл зэрэг тухайн албанд шаардагдах нөөцийг бүрдүүлэх, бэлэн байлгах;

18.1.7. аймаг, нийслэлийн гамшгаас хамгаалах албыг тухайн чиглэлийн мэргэжлийн удирдлагаар хангах;

18.1.8. гамшгийн цагийн байдлыг гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад шуурхай мэдээлэх, мэргэжлийн туслалцаа авах;

18.1.9. гамшгийн голомтод ажиллах шуурхай штабын бүрэлдэхүүнд эрхэлсэн салбарасаа мэргэжлийн хүмүүсийг шаардагдах техник, материал хэрэгслийн хамт татан оролцуулах;

18.1.10. гамшигтай холбогдуулж хуваарилагдсан хөрөнгийг зориулалтын дагуу захиран зарцуулах;

18.1.11. гамшгийн үеийн хохирлын үнэлгээ хийж, авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний санал боловсруулах;

18.1.12. гамшгийн тухай мэдээ, тайлан гаргах.

19 дүгээр зүйл. Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааг удирдах шуурхай штаб

19.1. Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааг удирдах шуурхай штаб /цаашид "шуурхай штаб" гэх/ нь гамшгийн голомтод аврах, хор уршгийг арилгах, хойшлуулшгүй сэргээн босгох арга хэмжээг удирдан зохион байгуулах, эдгээр арга хэмжээнд оролцож байгаа байгууллага, аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулах үүрэг гүйцэтгэнэ.

19.2. Шуурхай штабын бүрэлдэхүүнийг Ерөнхий сайдын шийдвэрээр томилж ажиллуулна.

19.3. Шуурхай штабын үйл ажиллагааны үндсэн хэлбэр нь штабын хуралдван бөгөөд гишүүдийн олонхийн санал дээр үндэслэн штабын дарга шийдвэр гаргана.

19.4. Шуурхай штабаас гаргасан шийдвэрийг тухайн нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулж байгаа байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэн биелүүлэх үүрэгтэй.

19.5. Шуурхай штабын үйл ажиллагааг Зэсгийн газрын нөөц хөрөнгөөс санхүүжүүлнэ.

20 дугаар зүйл. Гамшгаас хамгаалах хүч хэрэгсэл

20.1. Гамшгаас хамгаалах хүч хэрэгсэл нь аврах анги, отряд, салбар, орон тооны бус иэргэжлийн алба болон гамшгаас хамгаалах үүрэг гүлээсэн аж ахуйн нэгж, байгууллага дахь иэргэжлийн анги байна.

20.2. Мэргэжлийн ангийг Монгол Улсын сэръяат, хөдөлмөрийн чадвартай, 16-60 хүртэлх насны эрэгтэй, 16-55 хүртэлх насны эмэгтэйчүүдээс бүрдүүлэн байгуулна. Энэ заалтад цэргийн алба хаагч, тэжир дутуу хүн, жирэмсэн эмэгтэй, асрамжлах хүнгүй, сургуулийн өмнөх насны сүүхэдтэй хүмүүс хамаарахгүй.

21 дүгээр зүйл. Аврах анги, отряд, салбар

21.1. Аврах анги нь улсын болон орон нутгийн хэмжээнд гамшгийн аюулаас урьдчилан сэргийлэх, гамшгийн голомтод ажиллаж байгаа орон нутгийн хүч хэрэгсэл хүрэлцэхгүй болсон тохиолдолд шуурхай шилжин байрлаж эрэн хайх, аврах ажлыг зохих журмын дагуу явуулах, нэрвэгдэгсдэд бүх төрлийн яаралтай тусламж үзүүлэх, тэднийг аюулгүй газарт зөөвөрлөн гаргах, эд хөрөнгийг нь хамгаалах үүрэг гүйцэтгэнэ.

21.2. Аврах отряд, салбар нь орон нутагт гамшгийн аюулаас урьдчилан сэргийлэх, түүний голомтод аврах үйл ажиллагааг зохих журмын дагуу явуулах үүрэг гүйцэтгэнэ.

21.3. Аврах анги, отряд, салбаруудын бүтэц, орон тоо, зохион байгуулалт, дүрмийг гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын дарга батална.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ

Гамшгаас хамгаалах талаархи төрийн захиргааны байгууллага, албан тушаалтны бүрэн эрх

22 дугаар зүйл. Засгийн газрын бүрэн эрх

22.1. Засгийн газар нь гамшгаас хамгаалах талаар хууль тогтоомжид зааснаас гадна дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

22.1.1. Монгол Улсын гамшгаас хамгаалах хөтөлбөрийн төслийг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлж батлуулах, түүнийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээ авах;

22.1.2. Гамшгийн нөөцийг бүрдүүлэх, захиран зарцуулах журам батлах.

23 дугаар зүйл. Ерөнхий сайдын бүрэн эрх

23.1. Ерөнхий сайд нь гамшгаас хамгаалах асуудлаар дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

23.1.1. гамшгаас хамгаалах талаар

баримтлах төрийн бодлогын үндсийг боловсруулах, гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааг улсын хэмжээнд чиглүүлэн удирдах;

23.1.2. гамшгийн аюулаас хүн ам, эд хөрөнгө, мал, амьтныг урьдчилан сэргийлэх, аврах, хор уршгийг арилгах, хойшлуулшгүй сэргээн босгох арга хэмжээний төлөвлөгөөг Засгийн газарт оруулан батлуулж, хэрэгжилтэд нь хяналт тавих;

23.1.3. гамшгийн үед хүч хэрэгслийг дайчлан гаргах, энэ хуулийн 9.5.3-т заасны дагуу бэлэн байдлын зэрэгт шилжүүлэх асуудлыг Засгийн газарт оруулах;

23.1.4. гамшгийн аюулаас урьдчилан сэргийлэх, аврах, хор уршгийг арилгах, хойшлуулшгүй сэргээн босгоход шаардагдах нэмэлт зардлыг Засгийн газрын нөөц хөрөнгөөс болон бараа, материал, тоног төхөөрөмжийг улсын нөөцөөс гаргах асуудлыг Засгийн газарт оруулах;

23.1.5. гамшгаас хамгаалах нөөцийг захиран зарцуулах шийдвэр гаргах.

23.2. Ерөнхий сайдын дэргэд гамшгийн аюулаас урьдчилан сэргийлэх, аврах, хор уршгийг арилгах, хойшлуулшгүй сэргээн босгох арга хэмжээг зохицуулах, шуурхай зохион байгуулах үүрэгтэй комисс ажиллуулж болно. Комиссын бүрэлдэхүүн, ажиллах журмыг Засгийн газар батална.

24 дүгээр зүйл. Гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын бүрэн эрх

24.1. Гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

24.1.1. гамшгаас хамгаалах төрийн бодлого, хууль тогтоомж, Засгийн газрын шийдвэрийг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулж, биелэлтэд нь хяналт тавих;

24.1.2. гамшгийн аюулаас урьдчилан сэргийлэх, аврах, учирсан хор уршгийг арилгах, хойшлуулшгүй сэргээн босгох арга хэмжээг удирдан зохион байгуулах хүрээнд төрийн болон нутгийн захиргаа, аж ахуйн нэгж, байгууллага, улсын албаны хоорондын үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулах;

24.1.3. Засгийн газраас баталсан журмын дагуу төрийн болон нутгийн захиргаа, аж ахуйн нэгж, байгууллага дахь гамшгаас хамгаалах алба, мэргэжлийн ангийн үйл ажиллагаанд дэмжлэг тусалцаа үзүүлэх;

24.1.4. төрийн болон нутгийн захиргаа, хслбгодох аж ахуйн нэгж, байгууллага, харьяа салбар нэгждээ гамшгийн нөөц бүрдүүлэх ажлыг удирдан зохион байгуулах, нөхөн сэлбэх;

24.1.5. гамшгаас хамгаалах сургалтыг улсын хэмжээнд зохион байгуулах;

24.1.6. гамшгаас хамгаалах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх ажлыг улсын хэмжээнд арга зүйн удирдлагаар хангах;

24.1.7. гамшгаас хамгаалах арга хэмжээнд шаардагдах мэдээ, тайланг төрийн болон нутгийн захиргааны байгууллага, улсын болон аймаг, нийслэлийн албанаас гаргуулж авах, гамшгийн мэдээллийн сан байгуулах;

24.1.8. Ерөнхий сайдын шийдвэрээр захиран зарцуулах гамшгийн нөөц болон гадаад орон, олон улсын байгууллага, гадаад, дотоодын аж ахуйн нэгж, байгууллага, хувь хүмүүсээс зүүлсэн хүмүүнлөгийн тусламжийг нэрвэгдэгсдэд хуваарилж олгох ажлыг хариуцаж зохион байгуулах;

24.1.9. аж ахуйн нэгж, байгууллагын гамшгийн эрсдэл, эмзэг байдлын үнэлгээг эрх бүхий байгууллагаар хийлгэх;

24.1.10. гамшгаас хамгаалах талаар төрийн болон нутгийн захиргааны байгууллагаас авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээний хэрэгжилтэд хяналт тавих;

24.1.11. гамшгаас хамгаалах талаархи хууль тогтоомжийг хэрэглэж байгаа практикийг судалж нэгтгэн, түүнийг болсвэрсонгуй болгох саналыг эрх бүхий байгууллагад оруулах;

24.1.12. гамшгаас хамгаалах асуудлаар гадаад орны болон олон улсын холбогдох байгууллагуудтай харилцах, хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх;

24.1.13. гамшгаас хамгаалах асуудлаар төрийн бус байгууллагатай харилцах;

24.1.14. бусад бүрэн эрх.

25 дугаар зүйл. Гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын даргын бүрэн эрх

25.1. Гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын дарга дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

25.1.1. улсын болон аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг, баг, хороо, аж ахуйн нэгж, байгууллагын гамшгаас хамгаалах алба, шуурхай штаб, хүч хэрэгслийн бүтэц, зохион байгуулалтыг тогтоож байршуулах, тэдгээрийн бэлэн байдлыг хангах арга хэмжээг төлөвлөж хэрэгжүүлэх;

25.1.2. гамшгийн цагийн байдлын талаар Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурлын дарга, Ерөнхий сайдад шуурхай мэдээлж байх;

25.1.3. хууль тогтоомжид өөрөөр заагаагүй бол гамшгаас хамгаалах улсын болон аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг, баг, хорооны албаны гүйцэтгэх үүргийг тодорхойлох;

25.1.4. Ерөнхий сайдын шийдвэрийн дагуу гамшгийн голомтод аврах, хор уршгийг арилгах, хойшлуулшгүй сэргээн босгох арга хэмжээнд шаардагдах хүн хүч, техник, материал хэрэгслийг орон нутгаас татан ажиллуулах;

25.1.5. гамшгийн аюулын тухай хүн амд зарлан мэдээлэх болон удирдлагын мэдээллийн нэгдсэн тогтолцоо бүрдүүлэх;

25.1.6. гамшгаас хамгаалах арга хэмжээнд хүн амыг сургаж бэлтгэх, гамшгийн үед хэрэглэх нөөцийг бүрдүүлэх, нөхөн сэлбэх үйл ажиллагаанд хяналт тавих;

25.1.7. гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын батлагдсан төсвийг зохих журмын дагуу захиран зарцуулах;

25.1.8. байгууллага дотоод, гадаад харилцаанд төлөвлөх;

25.1.9. гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын харьяа нэгжийн бүтэц, зохион байгуулалт, орон тоог батлах;

25.1.10. гамшгийн аюулаас хамгаалахтай холбогдсон журам, заавар батлах;

25.1.11. гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын газар, хэлтэс, харьяа нэгжийн удирдлага болон бусад ажилтныг томилох, чөлөөлөх, цол олгох;

25.1.12. бусад бүрэн эрх.

25.2. Гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын дарга бүрэн эрхийнхээ асуудлаар хууль тогтоомжид нийцүүлэн тушаал гаргана.

26 дугаар зүйл. Аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг, баг, хорооны Засаг даргын бүрэн эрх

26.1. Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

26.1.1. нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд гамшгаас хамгаалах арга хэмжээг төлөвлөх, санхүүжүүлэх, удирдах, хэрэгжүүлэх;

26.1.2. хуульд заасны дагуу бэлэн байдлын зэрэгт шилжүүлэх;

26.1.3. нутаг дэвсгэрийн онцлогт зохицуулан гамшгаас хамгаалах алба, штаб, мэргэжлийн ангиудыг байгуулж, тэдгээрийг гамшгийн үед үүрэг гүйцэтгэх дадлага, чадвартай болгох;

26.1.4. гамшгийн үед шаардагдах хөрөнгийг үүсвэрийг бүрдүүлэх, түүнийг захиран зарцуулах;

26.1.5. гамшгийн цагийн байдал, авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээний талаар дээд шатны болон гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад мэдээлэх, тэднээс мэргэжлийн зөвлөгөө, зааварчиг, туслалцаа авах;

26.1.6. гамшгаас хамгаалах талаархи хууль тогтоомж, дээд шатны байгууллагын шийдвэрийн биелэлтийг хангах;

26.1.7. гамшгийн үед нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд хүн хүч, техник хэрэгслийг дайчлан гаргах;

26.1.8. аврах анги, отряд, салбар, алба, мэргэжлийн ангийг ажлаа хэвийн явуулах нөхцөлөөр хангах;

26.1.9. харилцаа холбоо, зарлан мэдээлэх системийг байнгын бэлэн байдалд байлгах.

26.1.10. гамшгийн үеийн хохирлын үнэлгээ хийлгэж, авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний санал бэлэвсруулах;

26.1.11. гамшгийн тухай мэдээ, мэдээллийг дээд шатны байгууллагад цаг хугацаанд нь шуурхай мэдээлэх;

26.1.12. бусад бүрэн эрх.

26.2. Баг, хорооны Засаг дарга энэ зүйлийн 1-д заасан бүрэн эрхээс өөрийн эрх хэмжээнд хамаарах хэсгийг хэрэгжүүлнэ.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ

Гамшгаас хамгаалах талаар аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэний хүлээх үүрэг

27 дугаар зүйл. Аж ахуйн нэгж, байгууллагын хүлээх үүрэг

27.1. Аж ахуйн нэгж, байгууллага нь харьяалал, өмчийн төрөл, хэлбэрээс үл хамааран гамшгаас хамгаалах талаар дараахь үүрэг хүлээнэ:

27.1.1. гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө баталж хэрэгжүүлэх;

27.1.2. үйл ажиллагааныхаа онцлогт зохицуулан гамшгаас хамгаалах орон тооны бус штаб, алба, мэргэжлийн анги байгуулах;

27.1.3. мэргэжлийн ангийг шаардагдах техник, материал хэрэгслээр хангах;

27.1.4. мэргэжлийн анги болон ажилтныг гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагаанд сургаж бэлтгэх, тэдгээрийг гамшгийн голомтод үүрэг гүйцэтгэх дадлага, чадвартай болгох, бэлэн

байдлыг хангуулах;

27.1.5. гамшгаас хамгаалах талаархи хууль тогтоомж, түүнийг хэрэгжүүлэх талаар эрх бүхий байгууллагаас гаргасан шийдвэрийг биелүүлэх;

27.1.6. гамшгийн эмзэг байдал, эрсдлийн үнэлгээ хийлгэх;

27.1.7. гамшгийн үед шаардагдах хөрөнгийн эх үүсвэр бүрдүүлэх, зориулалтын дагуу захиран зарцуулах;

27.1.8. өөрийн онцлогт тохируулж гамшгаас хамгаалах штаб, мэргэжлийн ангиар гамшгийн үед үүрэг гүйцэтгүүлэх;

27.1.9. гамшгийн тухай мэдээг холбогдох дээд шатны байгууллагад шуурхай хүргэх.

28 дугаар зүйл. Иргэний хүлээх үүрэг

28.1. Монгол Улсын иргэн гамшгаас хамгаалах талаар дараахь үүрэг хүлээнэ:

28.1.1. гамшгаас хамгаалах талаархи хууль тогтоомж, түүнийг хэрэгжүүлэх талаар эрх бүхий байгууллагаас гаргасан шийдвэрийг биелүүлэх;

28.1.2. гамшгаас хамгаалахтай холбогдсон сургалт, зохион байгуулалттай бусад арга хэмжээнд хамрагдах;

28.1.3. ахуй амьдрал, өдөр тутмын хөдөлмөрийн үйл ажиллагаандаа аюулгүй ажиллагааг сахин биелүүлэх, үйлдвэрлэл, технологийн сахилга, экологийн аюулгүй байдлын шаардлагыг эерчхгүй байх;

28.1.4. гамшгаас хамгаалах зарлан мэдээлэх дохионууд, тэдгээрийн дагуу ажиллах журмыг мэдэх, өөрийгөө хамгаалах аргыг эзэмших;

28.1.5. гамшгийн үед нэрвэгдсэн хүмүүст туслах, эд хөрөнгийг хамгаалах ажилд оролцох;

28.1.6. гамшгийн аюулаас хамгаалах зориулалттай нийтийн болон нэг бүрийн хамгаалах хэрэгслийг ашиглаж сурах;

28.1.7. гамшгийн аюулаас урьдчилан сэргийлэх, аврах, хор уршгийг арилгах, хойшлуулшгүй сэргээн босгох арга хэмжээнд тогтоосон журмын дагуу оролцох;

28.1.8. гамшгийн тухай мэдээллийг холбогдох байгууллагад шуурхай хүргэх.

ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ

Гамшгаас хамгаалах байгууллагын албан хаагч, түүний эрх зүйн байдал

29 дүгээр зүйл. Гамшгаас хамгаалах байгууллагын албан хаагч

29.1. Гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага, түүний харьяа салбар, нэгж болон аймаг, нийслэл, дүүргийн гамшгаас хамгаалах байгууллагын албан хаагчаар Төрийн албаны тухай³ хуульд заасан шаардлага, гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагаас тогтоосон журам, эрүүл мэнд, бие бялдар, мэргэжил, боловсролын болон ёс зүйн шаардлага, шалгуур үзүүлэлтийг хангасан иргэнийг авч ажиллуулна.

29.2. Гамшгаас хамгаалах байгууллагын алба хаагчийн албан тушаал нь төрийн тусгай албан тушаалд хамаарна.

30 дугаар зүйл. Гамшгаас хамгаалах байгууллагын албан хаагчийн эрх

30.1. Гамшгаас хамгаалах байгууллагын албан хаагч нь Төрийн албаны тухай хуульд заасан төрийн жинхэнэ албан хаагчийн нийтлэг эрхээс гадна дараахь эрх эдэлнэ:

30.1.1. гамшгийн үед ажиллах, сургалт, дадлагад оролцох, жижүүрийн үүрэг гүйцэтгэх үедээ хоол хүнс, тусгай зориулалтын хувцас, аврах ажлын багаж, техник, материал, өөрийгөө хамгаалах хэрэгслээр хангагдах;

30.1.2. гамшгийн хор уршгийг арилгахын тулд тухайн объектод саадгүй нэвтрэх;

30.1.3. аврах, хор уршгийг арилгах, хойшлуулшгүй сэргээн босгох ажилд оролцох үедээ гэмтэл, бэртэл авсан, өвчилсөн тохиолдолд эмнэлгийн байгууллагаар үнэ төлбөргүй үйлчлүүлэх.

30.2. Гамшгаас хамгаалах байгууллагын албан хаагч нь тогтоосон журмаар үйлдсэн үнэмлэхтэй байна.

31 дүгээр зүйл. Гамшгаас хамгаалах байгууллагын албан хаагчийн үүрэг

31.1. Гамшгаас хамгаалах байгууллагын албан хаагч нь Төрийн албаны тухай хуульд заасан төрийн жинхэнэ албан хаагчийн нийтлэг үүргээс гадна дараахь үүргийг хүлээнэ:

31.1.1. гамшгийн аюулаас аврах, хор уршгийг арилгах үйл ажиллагаанд бэлэн байх;

31.1.2. гамшгийн үед аврах, хор уршгийг арилгах, хойшлуулшгүй сэргээн босгох арга хэмжээг зохих журам, аюулгүй ажиллагааны дүрмийн дагуу хэрэгжүүлэх;

31.1.3. гамшгийн голомтод аврах, хор уршгийг арилгах, хойшлуулшгүй сэргээн босгох

ажиллагаанд оролцож байгаа байгууллага, албан тушаалтан, иргэнд зааварчилгаа өгч мэргэжлийн тусалцаа үзүүлэх;

31.1.4. гамшгаас хамгаалах байгууллагын албан хаагч сахилгын дүрмийг чанд мөрдөх.

31.2. Гамшгаас хамгаалах байгууллагын албан хаагчийн сахилгын дүрмийг Зэсийн газар батална.

32 дугаар зүйл. Гамшгаас хамгаалах байгууллагын албан хаагчийн цол, дүрэмт хувцас, ялгах тэмдэг

32.1. Гамшгаас хамгаалах байгууллагын тусгай албан тушаал эрхэлдэг албан хаагч нь ажил, мэргэжлийн онцлогт тохирсон цол, ялгах тэмдэг бүхий дүрэмт хувцас хэрэглэнэ.

32.2. Энэ зүйлийн 1-д заасан цол олгох журам болон дүрэмт хувцасны загварыг Ерөнхийлөгч, дүрэмт хувцасны эдэлгээний хугацааг Засгийн газар тогтооно.

33 дугаар зүйл. Гамшгаас хамгаалах байгууллага, түүний албан хаагчийн үүргээ биелүүлэх баталгаа

33.1. Гамшгаас хамгаалах байгууллагын албан хаагч нь албаны бус цагаар, өөр орон нутагт иргэд, байгууллагын хүсэлтээр гамшгийн үед хууль ёсны үйл ажиллагаа явуулсан бол албан үүргээ гүйцэтгэсэнд тооцно.

33.2. Гамшгаас хамгаалах байгууллага, түүний албан хаагчийн хууль ёсны шаардлагыг иргэд, албан тушаалтан биелүүлэх үүргтэй.

33.3. Гамшгийн голомтод ажилласан гамшгаас хамгаалах байгууллагын албан хаагч болон иргэнд томилолтын зардлыг ердийн үеийнхээс гурав дахин өсгөж олгоно.

33.4. Гамшгаас хамгаалах байгууллагын албан хаагчийн жижүүрийн үүрэг гүйцэтгэсэн, шөнийн ээлжинд ажилласан, гамшгаас хамгаалах сургалт, дадлагад оролцсон, бэлэн байдлын зэрэгт шилжсэн үеийн хүнс, материалын зардлыг төр хариуцна.

33.5. Гамшгаас хамгаалах байгууллагын албан хаагч нь мэргэжлийн зэрэгтэй байна. Мэргэжлийн зэрэг олгох журмыг гамшгаас хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын дарга батална.

33.6. Үүргээ зохих журмын дагуу биелүүлснээс гамшгаас хамгаалах байгууллагын албан хаагчид учирсан эд хөрөнгийн хохирлыг төр хариуцна.

33.7. Гамшгаас хамгаалах байгууллагын

³ Төрийн албаны тухай – Төрийн мэдээлэл эмхтгэлийн 2002 оны 28 дугаарт нийтэгдсэн

лбан хаагч албан үүргээ гүйцэтгэх үедээ эрүүл мэнд нь хохирсон, эсхүл амь насаа алдсан охиолдолд түүнд болон ар гэрт нь олгох тэтгэвэр, этгэмжийг хуулиар зохицуулна.

34 дүгээр зүйл. Гамшгаас хамгаалах байгууллагын албан хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмж

34.1. Гамшгаас хамгаалах байгууллагын албан хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн асуудлыг хуулиар зохицуулна.

34.2. Гамшгаас хамгаалах байгууллагын албан хаагчаас бусад иргэн гамшгийн аюулаас урьдчилан сэргийлэх, аврах, хор уршгийг арилгах, хойшлуулшгүй сэргээн босгох ажил гүйцэтгэх, сургалтад оролцох үед хөдөлмөрийн чадвараа түр алдсан, тахир дутуу болсон, амь насаа алдсан тохиолдолд түүнд болон түүний гэр бүлд гамшгаас хамгаалах байгууллагын албан хаагчийн нэгэн адилаар тэтгэмж олгоно.

ДОЛДУГААР БҮЛЭГ

Бусад зүйл

35 дугаар зүйл. Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааны санхүүжилт

35.1. Улсын хэмжээнд гамшгаас хамгаалах төвлөрсөн арга хэмжээний зардлыг улсын төсвөөс, аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг, баг, хорооны гамшгаас хамгаалах арга хэмжээний зардлыг орон нутгийн төсвөөс санхүүжүүлж, аж ахуйн нэгж, байгууллага зардлаа өөрөө хариуцна.

35.2. Гамшгийн голомтод аврах, хор уршгийг арилгах, хойшлуулшгүй сэргээн босгох арга хэмжээг зохион байгуулахад гарах зардлыг төрийн болон төрийн өмч давамгайлсан аж ахуйн нэгж, байгууллагын хувьд төр хариуцна. Бусад аж ахуйн нэгж, байгууллагын хувьд гамшигтай холбогдсон зардлаа өөрөө хариуцна.

35.3. Гамшгийн голомтод ажлаас чөлөөлөгдөн үүрэг гүйцэтгэсэн ажилтанд үндсэн цалинг, бусад иргэнд тухайн үеийн хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээтэй тэнцэх хэмжээний олговор олгоно.

36 дугаар зүйл. Гамшгаас хамгаалах тухай хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага

36.1. Гамшгаас хамгаалах талаархи хууль тогтоомж зөрчсөн гэм буруутай этгээдэд эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол дор дурдсан захиргааны шийтгэл ногдуулна:

36.1.1. энэ хуулийн 7.3.2-7.3.6-д заасныг зөрчсөн аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 150000-250000, албан тушаалтныг 40000-60000 төгрөгөөр торгох;

36.1.2. энэ хуулийн 11.3, 11.4-д заасныг зөрчсөн байгууллагыг 150000-250000, албан тушаалтныг 30000-60000, иргэнийг 10000-20000 төгрөгөөр торгох;

36.1.3. энэ хуулийн 18, 26, 27, 28 дугаар зүйлд заасныг зөрчсөн аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 100000-250000, албан тушаалтныг 30000-60000, иргэнийг 10000-25000 хүртэл төгрөгөөр торгох.

36.2. Гамшгийн хор уршгийг арилгах явцад хүн амын эрүүл мэнд, амь нас, эд хөрөнгө, мал, амьтан, хүрээлэн байгаа орчинд хохирол учруулсан гэм буруутай албан тушаалтанд хууль тогтоомжийн дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ.

36.3. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан захиргааны шийтгэлийг эрх бүхий албан тушаалтан ногдуулна.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА С.ТӨМӨР-ОЧИР**

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2003 оны 6 дугаар сарын 20-ны өдөр

Улаанбаатар хот

**ИРГЭНИЙ ХАМГААЛАЛТЫН ТУХАЙ ХУУЛЬ
ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Улсын Их Хурлаас 1994 оны 5 дугаар сарын 24-ний өдөр баталсан Иргэний хамгаалалтын тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцусгай.

хамгаалах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА С.ТӨМӨР-ОЧИР**

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Гамшгаас

2003 оны 6 дугаар сарын 20-ны өдөр

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

Улаанбаатар хот

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Засгийн газрын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт "8/ Гамшгаас хамгаалах асуудал." гэж нэмсүгэй.

комиссын ажил" гэснийг, мөн зүйлийн "10/ Монгол Улсын Хүнс, хөдөө аж ахуйн сайд" гэсэн хэсгийн "улсын нөөцийн асуудал" гэснийг тус тус хасуугай.

2 дугаар зүйл. Засгийн газрын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн "3/ Монгол Улсын Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд" гэсэн хэсгийн "гал түймэртэй тэмцэх асуудал" гэснийг, мөн зүйлийн "5/ Монгол Улсын Батлан хамгаалахын сайд" гэсэн хэсгийн "иргэний хамгаалалтын удирдлага", "улсын онцгой

3 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Гамшгаас хамгаалах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА С.ТӨМӨР-ОЧИР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2003 оны 6 дугаар сарын 20-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ГАЛЫН АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Галын аюулгүй байдлын тухай хуулийн 2.1-ийн "Үндсэн хууль" гэсний дараа "Гамшгаас хамгаалах тухай хууль" гэж нэмсүгэй.

23.2-ын "хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн", 27.1-ийн "Хууль зүйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага" гэснийг тохиолдол бүрт нийцүүлэн "гал түймэртэй тэмцэх асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага" гэж тус тус өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл. Галын аюулгүй байдлын тухай хуулийн 2 дугаар бүлэг, 4, 7-13, 27 дугаар зүйлийн гэрчиг, 4.1, 4.2, 7.1-7.3, 7.5, 9.1-9.3, 9.6, 9.7, 10.1, 10.2, 10.3, 11.1, 17.7, 18.2, 21.2, 24.7, 25.1, 25.2, 26.1, 26.3, 27.1-27.3, 16.1.4, 16.1.7-гийн "гал түймэртэй тэмцэх байгууллага" гэснийг тохиолдол бүрт нийцүүлэн "гал түймэртэй тэмцэх асуудал эрхэлсэн байгууллага" гэж; 6 дугаар зүйлийн гэрчиг, 4.4, 5.1, 6.1, 12.1, 17.3, 17.4, 19.2, 21.3, 27.3-ын "Гал түймэртэй тэмцэх газар" гэснийг тохиолдол бүрт нийцүүлэн "гал түймэртэй тэмцэх асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага" гэж; 4.5, 14.2, 14.3-ын "гал түймэртэй тэмцэх хэлтэс, алба", 12.1-ийн "аймаг, нийслэлийн хэлтэс, алба" гэснийг тохиолдол бүрт нийцүүлэн "гал түймэртэй тэмцэх нэгж" гэж;

3 дугаар зүйл. Галын аюулгүй байдлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйл, 4.3, 4.6-4.9, 5.4, 7.4, 26.2, 26.3 дахь хэсгийг тус тус хүчингүй болгонд тооцсугай.

4 дүгээр зүйл. Энэ хуулийг Гамшгаас хамгаалах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА С.ТӨМӨР-ОЧИР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2003 оны 6 дугаар сарын 20-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ТӨРИЙН АЛБАНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Төрийн албаны тухай хуулийн 1.6, 28.6.3-ын "гал түймэртэй тэмцэх байгууллагын" гэснийг "гамшгаас хамгаалах байгууллагын" гэж тус тус өөрчилсүгэй.

хамгаалах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА С.ТӨМӨР-ОЧИР

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Гамшгаас

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

 2003 оны 6 дугаар
сарын 20-ны өдөр

 Улаанбаатар
хот

ТӨСВИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН УДИРДЛАГА, САНХҮҮЖИЛТИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Төсвийн байгууллагын удирдлага, санхүүжилтийн тухай хуулийн 52.2.8-ыг дор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

"52.2.8. гамшгаас урьдчилан сэргийлэх, аврах, хор уршгийг арилгах, хойшлуулшгүй сэргээн босгох арга хэмжээтэй холбогдсон үйл ажиллагаа;"

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Гамшгаас хамгаалах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН

ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

С.ТӨМӨР-ОЧИР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

 2003 оны 6 дугаар
сарын 20-ны өдөр

 Улаанбаатар
хот

ЦЭРГИЙН АЛБАН ХААГЧИЙН ТЭТГЭВЭР, ТЭТГЭМЖИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Цэргийн албан хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуулийн 1 дүгээр зүйлийн "галын" гэснийг "гамшгаас хамгаалах" гэж; 4 дүгээр зүйлийн 7 дахь заалтын "Тал түймэртэй тэмцэх" гэснийг "Гамшгаас хамгаалах" гэж тус тус өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Гамшгаас хамгаалах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН

ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

С.ТӨМӨР-ОЧИР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

 2003 оны 6 дугаар
сарын 20-ны өдөр

 Улаанбаатар
хот

ТӨРИЙН НУУЦЫН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ЗАРИМ ЗААЛТЫГ ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Төрийн нууцын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 8 дахь заалтыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

хамгаалах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН

ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

С.ТӨМӨР-ОЧИР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

 2003 оны 6 дугаар
сарын 20-ны өдөр

 Улаанбаатар
хот

ТӨРИЙН НУУЦЫН ЖАГСААЛТ БАТЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ЗАРИМ ЗААЛТЫГ ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн 1 дүгээр зүйлийн 15 дахь заалтыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

хамгаалах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН

ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

С.ТӨМӨР-ОЧИР

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Гамшгаас

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2003 оны 6 дугаар сарын 20-ны өдөр

Улаанбаатар хот

БАТЛАН ХАМГААЛАХ ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Батлан хамгаалах тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсгийн "байгалийн гамшиг, гэнэтийн бусад аюул", 11 дүгээр зүйлийн 2 дахь заалтын "болон иргэний хамгаалалтын" гэснийг тус тус хассугай.

хүчингүй болсонд тооцсугай.

3 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Гамшгаас хамгаалах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

2 дугаар зүйл. Батлан хамгаалах тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 5 дахь заалт, 13 дугаар зүйлийн 2 дахь заалтыг тус тус

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

С.ТӨМӨР-ОЧИР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2003 оны 6 дугаар сарын 20-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ЗЭВСЭГТ ХҮЧНИЙ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Зэвсэгт хүчний тухай хуулийн 4.2, 15.1, 18.2-т дор дурдсан заалт нэмсүгэй:

хөнөөх хэрэгслийн хөнөөлөөс хамгаалах арга хэмжээг улсын хэмжээнд төлөвлөн, хэрэгжилтийг зохион байгуулах."

1/ 4 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийн 9 дэх заалт:

2 дугаар зүйл. Зэвсэгт хүчний тухай хуулийн 4.2.3-ыг дор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

"4.2.9. аливаа хөнөөх хэрэгслийн хөнөөлийн голомтод байгаа хүн ам, эд юмсыг авран хамгаалах";

"4.2.3. гамшгийн аюулаас хүн ам, эд юмсыг авран хамгаалах болон тогтоосон хорио, цээрийн дэглэмийг сахиулахад туслах;"

2/ 15 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 6 дахь заалт:

3 дугаар зүйл. Зэвсэгт хүчний тухай хуулийн 4.2.9, 15.1.9 дэх заалтын дугаарыг "4.2.10, 15.1.7" гэж тус тус өөрчилсүгэй.

"15.1.7. үй олноор хөнөөх зэвсэг болон хөнөөх хэрэгслийн хөнөөлөөс хамгаалах талаар баримтлах бодлогын үндсийг тодорхойлох, үйл ажиллагааг нь улсын хэмжээнд удирдан чиглүүлэх.";

4 дүгээр зүйл. Энэ хуулийг Гамшгаас хамгаалах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

3/ 18 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 11 дэх заалт:

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

С.ТӨМӨР-ОЧИР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2003 оны 6 дугаар сарын 20-ны өдөр

Улаанбаатар хот

"ЗАМЫН-ҮҮД" ЭДИЙН ЗАСГИЙН ЧӨЛӨӨТ БҮСИЙН ЭРХ ЗҮЙН БАЙДЛЫН ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт

2 дугаар зүйл. "Замын-Үүд" бүсийн тухай хууль тогтоомж

1.1. Энэ хуулийн зорилт нь "Замын-Үүд" эдийн засгийн чөлөөт бүс /цаашид "Замын-Үүд" бүс гэх/-ийн эрх зүйн байдлыг тодорхойлж, хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

2.1. "Замын-Үүд" бүсийн тухай хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль,¹ Чөлөөт бүсийн тухай,² энэ хууль болон тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

¹ Монгол Улсын Үндсэн хууль - "Төрийн мэдээлэл" амтлалын 1992 оны 1 дүгээрт нийтлэгдсэн.

² Чөлөөт бүсийн тухай - "Төрийн мэдээлэл" амтлалын 2002 оны 27 дугаарт нийтлэгдсэн.

2.2. Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.

3 дугаар зүйл. "Замын-Үүд" бүсийн нутаг дэвсгэр, хэлбэр

3.1. "Замын-Үүд" бүс нь Дорноговь аймгийн Замын-Үүд сумын нутаг дэвсгэрт Монгол Улсын Их Хурлаас тогтоосон хилийн зааг бүхий газар нутагтай байна.

3.2. "Замын-Үүд" бүс үйлдвэрлэлийн, худалдааны, аялал жуулчлал-үйлчилгээний хэлбэрээс бүрдэнэ.

3.3. "Замын-Үүд" бүсэд казино байгуулж болно.

4 дүгээр зүйл. "Замын-Үүд" бүсийн хамгаалалт, улсын хил, шалган нэвтрүүлэх

4.1. Замын-Үүд бүсийн харуул хамгаалалт, бүсэд шалган нэвтрүүлэх үүргийг хил хамгаалах байгууллага гүйцэтгэнэ. Чөлөөт бүсийн тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 2 дахь заалт "Замын-Үүд" бүсэд хамаарахгүй.

4.2. "Замын-Үүд" бүсэд эрх бүхий байгууллагаас тогтоосон гаалийн байгууллага бүхий хилийн боомтоор нэвтрүүлнэ.

4.3. "Замын-Үүд" бүсэд нэвтрүүлэх журмыг хууль зүй, дотоод хэргийн болон гадаад харилцааны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хамтран тогтооно.

5 дугаар зүйл. "Замын-Үүд" бүсийн татвар, төлбөр, түүний хөнгөлөлт, чөлөөлөлт

5.1. Чөлөөт бүсийн хэлбэрийг харгалзан татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлт, газар эзэмшүүлж, ашиглуулах түрээсийн төлбөрийн хувь хэмжээг ялгавартай тогтооно.

5.2. "Замын-Үүд" бүсийн захирагчийн ажлын албанд бүртгүүлэн тухайн бүсэд байнга оршин сууж байгаа иргэн, гадаадын аж ахуйн нэгж, байгууллагын өмчид байгаа үл хөдлөх эд хөрөнгийг Монгол Улсын аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэнд худалдан борлуулсан тохиолдолд ногдох орлогыг албан татвараас чөлөөлнө.

5.3. "Замын-Үүд" бүсийн захирагчийн ажлын албанд бүртгүүлэн тухайн бүсэд байнга оршин сууж байгаа иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг үйл ажиллагаа явуулж эхэлснээс хойш эхний 5 жилд үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татвараас чөлөөлнө.

5.4. "Замын-Үүд" бүсэд дараахь чиглэлээр

албан татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлт үзүүлнэ:

5.4.1. эрчим хүчний шугам сүлжээ, цэвэр усан хангамж, ариутгах, цэвэрлэх байгууламж, авто, төмөр зам, харилцаа холбооны үндсэн сүлжээнд аж ахуйн нэгжийн оруулсан хөрөнгийг албан татвар ногдуулах орлогоос хасч тооцно;

5.4.2. бүсэд агуулахын аж ахуй, ачиж буулгах байгууламж, зочид буудал барьж байгуулахад хөрөнгө оруулсан аж ахуйн нэгжийг үйл ажиллагаагаа эхэлсэн өдрөөс тухайн бүсээс олох орлогын албан татвараас 5 жилийн хугацаанд чөлөөлж, дараагийн 3 жилд 50 хувиар хөнгөлнө;

5.4.3. "Замын-Үүд" бүсэд 10 болон түүнээс дээш жил ажиллахаар чөлөөт бүсийн захирагчийн ажлын албатай гэрээ байгуулсан аж ахуйн нэгжийг үйл ажиллагаагаа эхэлсэн өдрөөс тооцон орлогын албан татвараас эхний жилд чөлөөлж, дараагийн 3 жилд 50 хувиар хөнгөлнө.

5.5. "Замын-Үүд" бүсэд дараахь чиглэлээр газрын төлбөрийн хөнгөлөлт үзүүлнэ:

5.5.1. худалдаа, нийтийн үйлчилгээ эрхэлж байгаа аж ахуйн нэгжийг үйл ажиллагаагаа эхэлсэн өдрөөс эхний 3 жилд газрын төлбөрөөс чөлөөлж, дараагийн 3 жилд 50 хувиар хөнгөлнө;

5.5.2. энэ хуулийн 5.4.1-д заасан бүсийн дэд бүтцийг бүрдүүлэх ажил эрхэлж байгаа аж ахуйн нэгжийг үйл ажиллагаагаа эхэлсэн өдрөөс эхний 5 жилд газрын төлбөрөөс чөлөөлж, дараагийн 3 жилд 30 хувиар хөнгөлнө.

6 дугаар зүйл. Валют ба санхүүжилт

6.1. "Замын-Үүд" бүсэд төлбөр тооцоог үндэсний болон гадаад валютаар хийнэ. Валютын зохицуулалтын журмыг Монголбанк тогтооно.

6.2. Гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж нь валют солилцооны хяналтын албатай тохиролцсоны үндсэн дээр тус орны дотоодын банк, эсхүл гадаадын банкинд харилцах данс нээлгэж болно.

6.3. "Замын-Үүд" бүсэд байрлах банкны байгууллага нь валют солилцооны хяналтын албаны зөвшөөрлийг үндэслэн гадаад гүйлгээ явуулж болно.

6.4. Гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж, хуулийн этгээд нь бүсэд байрлах нэгж, байгууллагад гадаад валютаар нэрлэсэн үнэт цаасыг шилжүүлж болно.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА С.ТӨМӨР-ОЧИР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2003 оны 6 дугаар сарын 20-ны өдөр

Улаанбаатар хот

КАЗИНО БАЙГУУЛАХ, АЖИЛЛУУЛАХЫГ ХОРИГЛОХ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Казино байгуулах, өөрөөр заагаагүй бол" гэж нэмсүгэй. ажиллуулахыг хориглох тухай хуулийн 1 дүгээр зүйлийн "Монгол Улсын" гэсний өмнө "Хуульд

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА С.ТӨМӨР-ОЧИР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2003 оны 6 дугаар сарын 20-ны өдөр

Улаанбаатар хот

УЛСЫН ТЭМДЭГТИЙН ХУРААМЖИЙН ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Улсын тэмдэгтийн хураамжийн хуулийн 5¹ дүгээр зүйлийг дор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

гадаадын иргэнийг харьяалсан улстай энэ талаар харилцан адил байх зарчмыг баримтлан тогтоож болно."

"5¹ дүгээр зүйл. Хураамжийн хэмжээг тогтоох

2 дугаар зүйл. Улсын тэмдэгтийн хураамжийн хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 2, 3 дахь хэсгийг хүчингүй болгосугай.

1.Гадаадын иргэнд олгох визийн хураамжийн хэмжээг Засгийн газар тогтооно.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА С.ТӨМӨР-ОЧИР

2.Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэг, 8 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасан хураамжийн хэмжээг тухайн

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2003 оны 6 дугаар сарын 18-ны өдөр

Дугаар 27

Улаанбаатар хот

Сууц өмчлөгчдийн холбооны эрх зүйн байдал, нийтийн зориулалттай орон сууцны байшингийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн тухай хуулийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний тухай

Сууц өмчлөгчдийн холбооны эрх зүйн байдал, нийтийн зориулалттай орон сууцны байшингийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн тухай сууль батлагдсантай холбогдуулан Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн 23.13-ыг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

тохиолдолд уг техникийн өрөөг зохих эрхийн бичгийн үндсэн дээр сууцны зориулалтаар ашиглаж байгаа эзэмшигчдэд нь өмчлүүлэх эсэх асуудлыг судалж, шийдвэрлэх арга хэмжээ авахыг Засгийн газар /Н.Энхбаяр/-т даалгасугай.

1. Орон сууц, нийтийн аж ахуйн салбарт эрсэлдөөн бий болгох, арилжааны хэлбэрт дилжүүлэх чиглэлээр бүтцийн өөрчлөлт хийх арга хэмжээг 2003 онд багтаан иж бүрнээр нь авч сэрэгжүүлэхийг Засгийн газар /Н.Энхбаяр/-т даалгасугай.

3. Төрөөс хувьчлагдсан нийтийн зориулалттай орон сууцны байшин дахь сууцны бус зориулалттай техникийн болон үйлчилгээний өрөөг орон сууцны зориулалтаар ашиглах эрхийн бичиг олгох явдлыг таслан зогсоох арга хэмжээ авахыг холбогдох байгууллагуудад даалгасугай.

2. Төрөөс хувьчлагдсан нийтийн зориулалттай орон сууцны байшин дахь техникийн өрөөг магадлан шинжлэх хэсгийн дүгнэлтээр хүн эмьдрах шаардлага хангасан, орон сууцны зориулалтаар ашиглах боломжтой гэж тогтоогдсон

4. Энэ тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Эдийн засгийн байнгын хороо /Т.Очирхүү/-нд даалгасугай.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА С.ТӨМӨР-ОЧИР

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2003 оны 6 дугаар сарын 19-ний өдөр

Дугаар 30

Улаанбаатар хот

Зарим газар нутгийг улсын тусгай хамгаалалтад авах тухай

Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 2-т заасныг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

тайгын Бүрэлгээний нуруу, Хар нуурын нуруу, Нарийны нуруу, Барлин нуур, Буриадын голын эх орчмын газар нутгийг байгалийн цогцолборт газрын ангиллаар;

1.Байгаль орчны тэнцэл, унаган төрхийг адгалахад болон байгалийн аялал жуулчлалыг өгжүүлэхэд ач холбогдол бүхий зарим газар утгийг дор дурдсан ангиллаар улсын тусгай амгаалалтад авахаар тогтоосугай:

2/Булган аймгийн Хутаг-Өндөр, Хөвсгөл аймгийн Тариалан сумын хилийн заагт орших Намнан уул, Булган аймгийн Бугат сумын нутагт орших Хан Жаргалант уул, Дундговь аймгийн Гурвансайхан, Говь-Угтаал сумын хилийн заагт орших Их газрын чулуу орчмын газар нутгийг байгалийн нөөц газрын ангиллаар.

1/Хөвсгөл аймгийн Улаан-Уул, аянзүрх сумын зарим хэсгийг хамарсан Улаан

2. Байгалийн бүс, бүслүүрийн хэв шинжийг төлөөлж чадах ховор амьтан, ургамлын байршил, түүх, соёлын дурсгал бүхий нутаг Хөгнөхааны байгалийн нөөц газрын хилийн заагийг Тарна гол, Монгол элс, Их, Бага Монгол уул орчмын газар нутгаар өргөтгөн Хөгнө-Тарнын байгалийн цогцолборт газар болгон өөрчилсүгэй.

3. Улаан тайгын болон Хөгнө-Тарнын байгалийн цогцолборт газрын шинэчилсэн хилийн заагийг хавсралтаар баталсугай.

4. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан

"Зарим газар нутгийг улсын тусгай хамгаалалтад авах тухай" Улсын Их Хурлын 1997 оны 6 дугаар сарын 13-ны өдрийн 47 дугаар тогтоолын 1 дэх заалтаас "Булган аймгийн Гурванбулаг, Рашаант сумын хилийн зааг дахь Хөгнөхаан уулын орчмыг хамарсан газар нутгийг байгалийн нөөц газрын ангиллаар" гэсэн хэсгийг хүчингүй болсонд тооцсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА С.ТӨМӨР-ОЧИР**

*Монгол Улсын Их Хурлын 2003 оны
30 дугаар тогтоолын хавсралт*

УЛААН ТАЙГЫН БОЛОН ХӨГНӨ-ТАРНЫН БАЙГАЛИЙН ЦОГЦОЛБОРТ ГАЗРЫН ХИЛИЙН ЗААГ

Нэг. Улаан тайгын байгалийн цогцолборт газрын хилийн зааг

Баруун хойт захын цэг нь улсын хил дээр орших 2278.8 тоот, түүнээс хойш 2342.4 тоот, зүүн тийш 2349.2 тоот, зүүн урагш 2161.0 тоот, зүүн хойш 2411.0 тоот, зүүн урагш 2621.0 тоот, зүүн хойш орших нуурын урд эрэг дэх 2132.0 тоот, зүүн урагш 2692.7, 2616.4 тоотууд, баруун урагш 2415.9, 2548.9 тоотууд, зүүн урагш 2452.0, 2481.0 тоотууд, баруун урагш 2291.0 тоот, Дэлгэр мөрөн, Дээд хулгана голын уулзвар (1680.0) хүрнэ. Тэндээс баруун тийш Дэлгэр мөрнийг өгсөн Дэлгэр мөрөн, Цагаан голын уулзвар, баруун урагш 2307.0, 2384.0 тоотууд, Буриадын голыг хөндлөн гарч, 2357.9 тоот, Хоромсогийн даваа (2278.0), 2405.1, 2449.0, 2458.1 тоотууд, баруун хойш орших Азаргын нуруу (2433.4), Тэрмэсийн даваа буюу улсын хил дээрх 2302.4 тоот, түүнээс хойш улсын хилээр дагасаар 2278.8 тоот.

Хоёр. Хөгнө-Тарнын байгалийн цогцолборт газрын хилийн зааг

Баруун хойт захын цэг нь Гурванбулаг сумын хуучин төвөөс урагш орших Баян уулын орой, зүүн хойш 1246.8, 1327.0 тоотууд, зүүн урагш 1488.5 тоот, зүүн хойш Гурванбулаг, Дашинчилэн сумдын хилийн заагт орших 1516.7 тоот, урагш Гурванбулаг, Дашинчилэн сумдын хилийн зааг даган 1386.2 тоот, баруун урагш 1386.5 тоот, 103°46'30", 47°26'50" солбилцлын цэг, Лүн толгой, зүүн урагш Таван цохио уул (1400.2), Үнэгт уул (1489.0), Булган, Өвөрхангай аймгуудын хилийн заагт орших Бага омбон цохио толгой, Цавчирт толгой (1424.7), 1358.0, 1455.9 тоотууд, Хавтгайн худаг (1508.0), баруун урагш Бага Монгол уул (1703.7), баруун тийш 1468.3 тоот, баруун хойш 103°50'00", 47°10'00" солбилцлын цэг, Булган, Архангай, Өвөрхангай аймгуудын хилийн уулзварт орших 1290.0 тоот, Булган, Архангай аймгуудын хилийн зааг даган Булган аймгийн Гурванбулаг, Рашаант сумдын хилийн зааг дээр орших Уулзвар хадан хошуу, Тарна голын баруун эрэг даган уруудсаар 1153.0 тоот хүрч, түүнээс зүүн хойш Баян уулын орой.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2003 оны 6 дугаар
сарын 19-ний өдөр

Дугаар 31

Улаанбаатар
хот

Латин үсгийн үндэсний хөтөлбөр
батлах тухай

1. "Латин үсгийн үндэсний хөтөлбөр"-ийг хавсралтаар баталсугай.

бүр тооцож ажиллахыг Монгол Улсын Засгийн газар /Н.Энхбаяр/-т даалгасугай.

2. "Латин үсгийн үндэсний хөтөлбөр"-ийг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулж, үр дүнг жил

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА С.ТӨМӨР-ОЧИР**

ЛАТИН ҮСГИЙН ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Нэг. Нийтлэг зүйл

Манай орны нийгэм, соёл, эдийн засгийн хөгжлийн өнөөгийн төвшинг тодорхойлох нэг гол үзүүлэлт нь мэдээлэл, харилцааны технологи болж, түүнийг хэрэглэх хүрээ өргөжин тэлсээр байна.

Монгол Улсад 1990-ээд оноос интернет үйлчилгээ нэвтэрч, түүнийг ашиглан иргэд хоорондоо харилцан шуурхай мэдээлэл солилцох, бизнес, ажил хэргийн харилцаа тогтоох, мэдлэг, мэдээллийн санг ашиглах зэрэг цоо шинэ төрлийн ажил, үйлчилгээ бий болж, хэрэглэгчдийн тоо асар хурдан нэмэгдэх боллоо. Түүнчлэн тоон технологийн холбоо шинээр нэвтэрч, зөвхөн дуу яриагаар төдийгүй үүрэн телефон ашиглан захидал бичиж харилцах боломжтой болжээ.

Монгол кирилл үсгийг латин үсгээр янз бүрийн хэлбэрээр орлуулан хэрэглэснээр монгол үгийг зөв, буруу ойлголцох, монгол хэлний нэгдмэл байдлыг алдагдуулахад хүрсэн сөрөг үр дагавар гарах болжээ. Энэхүү сөрөг үр дагаврыг арилгах зорилгоор "Баримт бичиг: Монгол кирилл цагаан толгойн үсгүүдийг романчлах" стандарт батлагдаж 2003 оны 1 дүгээр сарын 1-нээс мөрдөж эхэллээ.

Мэдээлэл, харилцааны технологийн үндсэн дээр монгол хэлээр мэдээлэл бичиж солилцох боломжийг хүн бүрд олгох зорилгоор дээр дурдсан стандартыг үндэслэн бүх шатны сургуулийн сурагч, оюутнууд, нийт иргэдэд латин үсгийг зааж сургах, боловсон хүчин бэлтгэх, гарын авлага, монгол үгийг латин үсгээр бичих дүрэм, зөв бичих толь, сурах бичиг зохиох, заах арга боловсруулах, монгол, кирилл, латин цагаан толгойг харилцан уялдуулах замаар программ хангамжийн аргаар хооронд нь шууд хөрвүүлэх программ-техникийн болон түүнийг хэрэглэх арга зүйн боломж нөхцөлийг бий болгох зэрэг ажлыг төрийн бодлогын үндсэн дээр хэрэгжүүлэх шаардлага аяндаа гарч ирэв.

Орчин үеийн хэрэгцээ, шаардлагыг харгалзан монгол кирилл үсгийг латин үсэгтэй хослуулан хэрэглэх латин үсгийн үндэсний хөтөлбөр /цаашид "хөтөлбөр" гэх/-ийг боловсруулан гаргаж байна.

Хоёр. Үндэсний хөтөлбөрийн зорилго, зорилт, бүтэц, хэрэгжүүлэх хугацаа

А. Хөтөлбөрийн зорилго, зорилт

1. Латин үсгийн хөтөлбөрийн зорилго нь мэдээллийн технологийн эрин үед дэлхий нийтээрээ хэрэглэх болсон латин үсгээр монгол үгийг тэмдэглэх боломж бүрдүүлж, орчин үеийн мэдээлэл, харилцааны технологийн ололтыг ашиглан монгол кирилл үсгийг латин үсэгтэй

хослуулан хэрэглэх, хооронд нь хөрвүүлэх орчин, нөхцөлийг хангахад оршино.

Энэхүү зорилгыг хэрэгжүүлэхийн тулд дараахь зорилтыг дэвшүүлж байна:

1/ монгол кирилл үсгийг латин үсгээр орлуулан хэрэглэх сургалтыг албан ба албан бус хэлбэрээр явуулах;

2/ монгол кирилл үсгийг латин үсэгт хөрвүүлэх зарчим, лавлагааны хэрэглэгдэхүүнийг зохиож боловсруулах;

3/ багш бэлтгэх, давтан сургах, ном, сурах бичиг, компьютер, сургалтын техник хэрэгслээр хангах, латин үсгийг хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр заах ажлыг үе шаттайгаар зохион байгуулах;

4/ латин үсэгт сургах, түүнийг хэрэглэх орчин бий болгоход чиглэсэн санаачлага, үйл ажиллагааг бүх талаар дэмжих, мөн хун амын өөр хэл бүхий үндэстний цөөнхийн хэрэглэж буй кирилл үсгийг латин үсэгт хөрвүүлэх зарчим, лавлагааны хэрэглэгдэхүүнийг боловсруулах.

5/ монгол кирилл үсгийг латин үсгээр хөрвүүлэх стандартыг хэвлэл мэдээллийн хэрэгслэл, үүрэн телефоны болон компьютерийн сүлжээгээр өргөн сурталчилж, улам боловсронгуй болгох;

6/ монгол, кирилл, латин цагаан толгойг программ хангамжийн аргаар хооронд нь шууд хөрвүүлэх программ-техникийн нөхцөлийг бүрдүүлж, нийтийн хүртээл болгох.

2. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхийн тулд латин үсгийг хэрэглэх сургалтыг тасралтгүй байх зарчмаар зохион байгуулж, иргэд нийтээрээ латин үсгийг монгол кирилл үсэгтэй хослуулан хэрэглэж чаддаг төвшинд хүргэх бодлогыг баримтална.

Б. Хөтөлбөрийн бүтэц

1. Хөтөлбөр нь дээр дурдсан зорилтуудыг шийдвэрлэх арга хэмжээний хүрээнд дараахь бүтэцтэй байна:

- 1/ латин үсгийн сургалтын удирдлага, зохион байгуулалт;
- 2/ латин үсгийн сургалт;
- 3/ латин үсгийн хэрэглээний орчин.

В. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үе шат

1. Хөтөлбөрийг 2 үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

1/ Бэлтгэл үе (2003-2004 он)

2/ Хэрэгжүүлэх үе (2005-2006 он)

Бэлтгэл үед дараахь ажлыг хийж гүйцэтгэнэ:

а/ латин үсгийн зөв бичих дүрмийн тодорхой асуудлаар эрдэмтэд, мэргэжилтнүүд, хэрэглэгчдийг оролцуулсан уулзалт, ярилцлага, эрдэм шинжилгээ, онол практикийн бага хурал зохион байгуулах;

б/ латин үсгийн зөв бичих дүрмийг батлуулан сурах бичиг, гарын авлага, хураангуй болон дэлгэрэнгүй толь, харь үг, газар нутгийн нэр, хүний овог, нэрийн толь боловсруулах;

в/ латин үсэг хэрэглэх сургалтын стандарт, сурах бичиг, гарын авлага боловсруулах;

г/ латин үсгийн зөв бичих дүрэм боловсруулах төслийг санхүүжүүлэх хөрөнгийн эх үүсвэр бий болгож шаардлагатай программ-техникийн хэрэгслээр хангах;

д/ монгол кирилл үсэг, түүний зөв бичих дүрмийг латин үсгийн зөв бичих дүрэмтэй уялдуудан хоорондоо хөрвөх боломж бүрдүүлэх;

е/ латин үсгийн хэрэглээ, стандартыг сурталчлах, латин үсгийн орчин бүрдүүлэх.

Хэрэгжүүлэх үед дараахь ажлыг хийж гүйцэтгэнэ:

а/ латин үсгийн зөв бичих дүрмийн гарын авлага, толь бичиг зэргийг боловсронгуй болгох;

б/ албан ба албан бус сургалтыг зохион байгуулах;

в/ латин үсгийн орчин бүрдүүлэх, хэрэглээг сурталчлах;

г/ латин үсгийн хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд хяналт тавих, үр дүнг тооцох.

Гурав. Латин үсгийн сургалтын удирдлага, зохион байгуулалт

А. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг улсын хэмжээнд зохион байгуулах байгууллага, түүний үүрэг

1. Засгийн газар нь хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг удирдан зохион байгуулах дараахь үүрэг хүлээнэ:

1/ хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулж, төрийн бодлого, үйл ажиллагаатай уялдуулан зохицуулах;

2/ хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж, үр дүнг тооцох, түүнд тодотгол, өөрчлөлт оруулах саналаа Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх;

3/ хөтөлбөрийг хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл, үүрэн телефон, интернет болон бусад

арга хэлбэрийг ашиглан сурталчилж, иргэдийн латин үсэг сурах идэвх, санаачилгыг өрнүүлэх ажлыг зохион байгуулах;

4/ хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд оролцож байгаа төрийн болон төрийн бус байгууллага, олон улсын байгууллагын үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулах.

2. Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь дараахь үүрэг хүлээнэ:

1/ латин үсгийн сургалтыг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах;

2/ хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажилд оролцогчдыг холбогдох мэдээ, мэдээллээр хангах;

3/ хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж байгаа орон нутгийн байгууллагын ажилд хяналт тавих, зөвлөлтөө өгөх, ажлын ололт туршлага, санаачилгыг түгээн дэлгэрүүлэх;

4/ шинжлэх ухааны академийн холбогдох хүрээлэнгүүд, боловсролын эрдэм шинжилгээ, арга зүйн төв байгууллага хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажлыг улсын хэмжээнд зохион байгуулахад онол арга зүйн туслалцаа үзүүлэх.

Б. Үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг орон нутагт зохион байгуулах байгууллага, түүний үүрэг

1. Орон нутгийн иргэдийн бүх шатны Төлөөлөгчдийн Хурал нь хөтөлбөрийг тухайн орон нутгийн төвшинд хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг батлах, хэрэгжилтэнд хяналт тавих үүрэг хүлээнэ.

2. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг орон нутагт бүх шатны Засаг дарга хариуцан зохион байгуулж, дараахь үүрэг хүлээнэ:

1/ нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд латин үсгийн сургалтыг зохион байгуулах, шийдвэрлэх асуудал, хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөө боловсруулах, тухайн шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар батлуулан мөрдөж ажиллах;

2/ хөтөлбөрийн биелэлтийг жил тутам дүгнэж, холбогдох дээд байгууллагад мэдээлэх;

3/ иргэдийн латин үсэг хэрэглэж сурсан байдлын судалгаа гаргаж, сургалтанд хамруулах, сургалтыг зохион байгуулах;

4/ хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгийг жил бүрийн орон нутгийн болон улсын төсөвт тусгуулах санал боловсруулж, уламжлах;

5/ хөтөлбөр хэрэгжүүлэх ажлын зохион байгуулалтын удирдлага болон сурах бичиг, сургалтын хэрэглэгдэхүүн, шаардлагатай

мэдээллээр хангах, бие дааж латин үсэг сурахад нь иргэдэд туслалцаа үзүүлэх.

Дөрөв. Латин үсгийн сургалт

А. Албан сургалт

1. Ерөнхий боловсролын сургуулийн ахлах ангийн сурагчдад боловсролын стандартын дагуу латин үсгийн сургалт явуулна.

2. Латин үсгийн сургалтанд хамрагдаагүй их, дээд сургууль, коллежийн оюутнуудад латин үсгийн сургалтыг төлөвлөгөөнд тусгаж заана.

3. Сургуулиудад латин үсэг хэрэглэх орчин бүрдүүлнэ.

4. Латин үсгийн зөв бичих толь, харь үг, газар нутгийн нэр, хүний овог, нэрийг латин үсгээр бичих толийг хэрэглэж эхэлнэ.

Б. Албан бус сургалт

1. Латин үсгийн анхан шатны болон гүнзгийрүүлсэн сургалтыг хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр явуулна.

2. Иргэдийг оршин буй нутаг дэвсгэр, эрхэлж байгаа ажил хөдөлмөрийнх нь онцлог байдлыг харгалзан зайны болон экстернат сургалт, дамжаа, сургалтын бусад хэлбэрээр латин үсэг хэрэглүүлж сургана.

3. Иргэд бие даан латин үсэг эзэмших эрмэлзлийг дэмжинэ.

В. Мэргэжлийн боловсон хүчин

1. Латин үсгийн стандартыг зохих төвшинд эзэмшүүлэх ажлыг тодорхой үе шаттайгаар зохион байгуулна.

2. Латин үсгийн зөв бичих дүрэм заах багш нарыг тодорхой хөтөлбөрийн дагуу бэлтгэж эхэлнэ.

3. Латин үсэг заах багш нарт уран бичлэгийн арга барилыг зааж эзэмшүүлнэ.

4. Латин үсгийн редактор, хянагч, бичээч, компьютерийн операторчин бусад мэргэжлийн гүүмүүсийг сургаж бэлтгэх

Г. Латин үсэг заах арга зүй

1. Латин үсгийн сургалтад мэдээлэл, зарилцааны технологийг ашиглан уламжлалт болон үрчин үеийн заах аргыг хослуулан хэрэглэж, компьютерийн технологи ашиглана. Сургалт, удалгааны ажлыг мэргэжлийн байгууллага, рдэмтдийн хүчээр гүйцэтгэн, сургалтын өтөлбөрийг боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн ахиргааны төв байгууллагаас боловсруулж мөрдүүлнэ.

2. Латин үсэг заах арга зүйг боловсронгуй болгох талаар судалгаа шинжилгээний ажлыг өргөжүүлж, энэ ажилд өөрийн орны болон гадаадын эрдэмтэн судлаачдыг өргөнөөр оролцуулна.

Тав. Латин үсгийн хэрэглээний орчин

1. Латин үсгийн зөв бичих дүрэм боловсруулах, түүнтэй холбогдуулан тодорхой асуудлаар эрдэмтэн мэргэжилтнүүдийн ярилцлага, эрдэм шинжилгээний хурал зохион байгуулж, санал, зөвлөмжийг авч хэрэгжүүлнэ.

2. Латин үсгийн зөв бичих дүрмийн хураангуй болон дэлгэрэнгүй сурах бичиг, гарын авлага хэвлэж, нийтийн хүртээл болгоно.

3. Латин үсгээр монгол үгийг зөв бичих толийг ердийн болон электрон хэлбэрээр бий болгож, бүх нийтээр хэрэглэж эхэлнэ.

4. Хэвлэлд зар сурталчилгааг латин үсгээр нийтлэх, латин үсгийн нүүр, булан гаргах санаачлагыг дэмжинэ.

5. Нийтэд зориулсан ном, сурах бичиг, гарын авлагыг латин үсгээр хэвлүүлэх ажлыг өргөжүүлнэ.

6. Латин үсэгт сургах ажлыг зохион байгуулж, тодорхой амжилтанд хүрсэн байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэдийн санаачлагыг дэмжиж урамшуулна.

7. Төв, орон нутгийн бүх шатны сургалтын байгууллагыг компьютержүүлэх, латин үсгээр хэвлэх техник, технологийг нэвтрүүлнэ.

8. Латин үсгээр мэдээлэл бэлтгэх, компьютерийн программ-техникийн хэрэгслийг боловсронгуй болгож, дэлгэрүүлнэ.

Зургаа. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн шалгуурууд, үр дүнг гаргах

1. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн шалгуур нь латин үсэгт суралцсан байдал, сургалтын хэрэглэгдэхүүний хангамжийн төвшингээр тодорхойлогдоно:

1/ хүн амын доторх латин үсэг хэрэглэх чадвартай хүн /чөлөөтэй уншиж, бичдэг/ ий өсөлт;

2/ латин үсгийн сурах бичиг, гарын авлага, толь бичиг, сургалтын хэрэглэгдэхүүнээр хангагдсан байдал;

3/ латин үсгийн хэрэглээний орчин бий болгох талаар хийсэн ажил, түүний үр дүн.

2. Эдгээр шалгуурыг үндэслэн хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг дүгнэх журмыг боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага боловсруулж, мөрдүүлнэ.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2003 оны 6 дугаар сарын 20-ны өдөр

Дугаар 32

Улаанбаатар хот

Тогтоолын хавсралтад өөрчлөлт оруулах тухай

Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийг үндэслэн Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Төрийн захиргааны байгууллагын тогтолцоо, бүтцийн ерөнхий бүдүүвчийг шинэчлэн батлах тухай Улсын Их Хурлын 2002 оны 58 дугаар тогтоолын хавсралтын Ерөнхий сайдын харьяанд "Засгийн газрын тохируулагч агентлаг" гэсэн хэсэгт "З².Гамшгаас хамгаалах ерөнхий газар" гэж нэмсүгэй.

2.Төрийн захиргааны байгууллагын тогтолцоо, бүтцийн ерөнхий бүдүүвчийг шинэчлэн

батлах тухай Улсын Их Хурлын 2002 оны 58 дугаар тогтоолын хавсралтын Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээнд "Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг" гэсэн хэсгийн "11.Гал түймэртэй тэмцэх газар", Батлан хамгаалахын сайдын эрхлэх асуудлын хүрээнд "Засгийн газрын тохируулагч агентлаг" гэсэн хэсгийн "7.Иргэний хамгаалалтын газар", Хүнс, хөдөө аж ахуйн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээнд "Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг" гэсэн хэсгийн "33. Улсын нөөцийн газар" гэснийг тус тус хассугай.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА С.ТӨМӨР-ОЧИР

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2003 оны 6 дугаар сарын 20-ны өдөр

Дугаар 33

Улаанбаатар хот

Гамшгаас хамгаалах тухай хуулийг хэрэгжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн 23.13-т заасныг үндэслэн Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

Гамшгаас хамгаалах тухай хууль батлагдсантай холбогдуулан дараахь арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхийг Засгийн газар /Н.Энхбаяр/-т даалгасугай:

1.Гамшгаас хамгаалах чиг үүрэг

бүхий байгууллагуудын үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулах асуудлыг нарийвчлан судалсны үндсэн дээр Гамшгаас хамгаалах ерөнхий газрын бүтэц, зохион байгуулалтыг баталж мөрдүүлэхийг Засгийн газар /Н.Энхбаяр/-т даалгасугай.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА С.ТӨМӨР-ОЧИР

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2003 оны 6 дугаар сарын 20-ны өдөр

Дугаар 34

Улаанбаатар хот

"Замын-Үүд" эдийн засгийн чөлөөт бүс байгуулахтай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай

Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1."Замын-Үүд" эдийн засгийн чөлөөт бүсийн эрх зүйн байдлын тухай хууль батлагдсантай холбогдуулан дор дурдсан арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхийг Засгийн газар /Н.Энхбаяр/-т даалгасугай:

1."Замын-Үүд" эдийн засгийн чөлөөт бүсэд зохиулан олгох газрын байршил, хэмжээ, бүсийн хилийн цэсийг нарийвчлан тодорхойлж Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх;

2."Замын-Үүд" эдийн засгийн чөлөөт бүс байгуулахтай холбогдуулан эхний ээлжинд авах арга хэмжээний өлөөлгөө гарган санхүүжилтийн

эх үүсвэрийг шийдэж, шат дараатай хэрэгжүүлж ажиллах;

3/чөлөөт бүсүүдийн хэлбэрийг харгалзан татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлт, телберийн хувь хэмжээг ялгавартай тогтоох тухай хуулийн төсөл боловсруулж Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх;

2. Энэ тогтоолын биелэлтэд хяналт тавьж ажиллахыг Эдийн засгийн байнгын хороо /Т.Очирхүү/, Төсвийн байнгын хороо /Н.Баяртсайхан/-нд тус тус даалгасугай.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА С.ТӨМӨР-ОЧИР

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2003 оны 6 дугаар
сарын 20-ны өдөр

Дугаар 35

Улаанбаатар
хот

Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт айгуулсан чөлөөт бусэд казиногийн үйл жиллагааг зохицуулах тухай хуулийн төслийг оловсруулж өргөн мэдүүлэхийг Засгийн газар /Энхбаяр/-т даалгасугай.

**Хуулийн төсөл боловсруулж,
өргөн мэдүүлэх тухай**

2. Энэ тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Хууль зүйн байнгын хороо /Ц.Шаравдорж/, Төсвийн байнгын хороо /Н.Баяртсайхан/-нд тус тус даалгасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА С.ТӨМӨР-ОЧИР**

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

003 оны 6 дугаар
арын 20-ны өдөр

Дугаар 37

Улаанбаатар
хот

**Бодлогын шинжилгээний төв
байгуулах тухай**

Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Төрийн бодлого боловсруулах, эрэгжүүлэх, сурталчилах үйл ажиллагаанд инжлэх ухааны мэдээллээр үйлчлэх чиг үүрэг үхий Монгол Улсын Их Хурлын дэргэдэх Бодлогын инжилгээний төв байгуулсугай.

судалгааны төлөвлөгөөг жил, улирлаар гарган тодорхойлж, Улсын Их Хурлын дэргэдэх Бодлогын шинжилгээний төвтэй гэрээ байгуулж ажиллахыг Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн Тамгын газар, Улсын Их Хурлын Тамгын газар, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар, аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, Засаг даргын Тамгын газарт тус тус зөвлөсүгэй.

2. Монгол Улсын Их Хурлын дэргэдэх одлогын шинжилгээний төвийн дүрмийг эвсралтаар баталсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА С.ТӨМӨР-ОЧИР**

3. Бодлогоо боловсруулахад шаардлагатай

*Монгол Улсын Их Хурлын 2003 оны
37 дугаар тогтоолын хавсралт*

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДЭРГЭДЭХ БОДЛОГЫН ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ТӨВИЙН ДҮРЭМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1. Монгол Улсын Их Хурлын дэргэдэх одлогын шинжилгээний төв нь /цаашид "Төв" гэх/ онгол Улсад төрийн бодлого боловсруулах, эрэгжүүлэх, сурталчилах үйл ажиллагаанд инжлэх ухааны мэдээллээр үйлчлэх чиг үүрэг үхий судалгаа, мэдээллийн байгууллага мөн.

үйл ажиллагааны хүрээнд дараахь эрх, үүрэгтэйгээр ажиллана:

2. Төв нь үйл ажиллагаандаа Монгол Улсын үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомж, энэхүү дүрмийг баримтлан ажиллана.

1/ Монгол Улсын хөгжлийн эдийн засаг, нийгэм, улс төр, соёл, оюуны хүрээний тогтвортой суурь бодлого боловсруулахад шаардлагатай шинжлэх ухааны мэдээллээр төрд үйлчлэх;

3. Төв нь хуулийн этгээд мөн бөгөөд тэмдэг, бан бичгийн хэвлэмэл хуудас хэрэглэнэ.

2/ Улсын Их Хурал, Ерөнхийлөгч, Засгийн газар, тэдгээрийн харъяа байгууллагын бодлого боловсруулах, хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон асуудлаар тодорхой захиалгыг үндэслэн судалгаа хийж, бүтээгдэхүүн нийлүүлэх, шаардлагатай мэдээлэл, лавлагаагаар үйлчлэх;

4. Төв нь Улсын Их Хуралд ажлаа ялгана.

3/ аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, Засаг даргын эрх мэдлийн хүрээний бодлогын шинжтэй асуудлаар захиалга авч бүтээгдэхүүн нийлүүлэх;

Хоёр. Төвийн эрх, үүрэг

5. Төв нь үндсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлэх

4/ Монгол Улсын хөгжлийн бодлоготой холбогдох сэдвээр улс төрийн нам,

эвсэл, төрийн бус байгууллагын захиалгыг үндэслэн дүрмийнхээ шаардлагад нийцсэн судалгаа явуулж, бүтээгдэхүүн нийлүүлэх;

5/ төрийн өмчийн болон төрийн өмчийн оролцоотой эрдэм шинжилгээний байгууллагаас бодлого боловсруулахад шаардлагатай мэдээллийг гаргуулан авах, мэдээллийг түгээх ажлыг зохих журмын дагуу хэрэгжүүлэх;

6/ судалгаа, мэдээллийн бусад байгууллагатай гэрээний дагуу хамтран ажиллаж, мэдээлэл солилцох;

7/ бодлогын шинжилгээний мэдээллийн үндэсний хэмжээний нэгдсэн сүлжээ бий болгож ажиллуулах;

8/ олон улсын болон бүс нутгийн парламентын нэгдсэн сүлжээнд идэвхитэй оролцож, мэдээлэл солилцох;

9/ бодлого боловсруулахад шаардлагатай асуудлаар судалгаа хийлгэх зорилгоор мэргэжилтнийг сонгон шалгаруулж ажиллуулах;

10/ олон улсын болон үндэсний хэмжээнд хэрэгжүүлэх төсөл, хөтөлбөрийн сонгон шалгаруулалтад оролцох;

11/ чиг үргийнхээ хүрээнд зөвлөгөө өгөх, сургалт, сурталчилгааны ажил зохион байгуулах;

12/ Монгол Улсад үндэсний парламент судлалыг хөгжүүлэх, парламентын түүх бичлэг, мэдээллийн сан бүрдүүлэх;

6. Төвөөс нийлүүлэх бүтээгдэхүүний үндсэн хэлбэр нь захиалагчийн шаардлага хангасан судалгааны бүтээл, тайлан, зөвлөмж байна.

Гурав. Төвийн удирдлага, зохион байгуулалт

7. Төвийн удирдах байгууллага нь Удирдах зөвлөл байна. Удирдах зөвлөлийн тэргүүн нь Улсын Их Хурлын дарга байна.

8. Удирдах зөвлөлийг Монгол Улсын Их Хурлын даргын захирамжаар байгуулна.

9. Удирдах зөвлөл нь дараахь бүрэлдэхүүнтэй байна:

1/ Улсын Их Хурлын Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны дарга;

2/ Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын дарга;

3/ Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга;

4/ Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын дарга;

5/ Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын төлөөлөл;

10. Удирдах зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд дараахь байгууллагын төлөөллийг оруулж болно:

1/ аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын төлөөлөл;

2/ аймаг, нийслэлийн Засаг даргын төлөөлөл;

3/ хэвлэл мэдээллийн байгууллагын төлөөлөл;

4/ төрийн бус байгууллагын төлөөлөл;

5/ аж ахуйн нэгжийн төлөөлөл.

11. Удирдах зөвлөлийн үйл ажиллагааны үндсэн хэлбэр нь Зөвлөлийн хурал байна. Удирдах зөвлөлийн хурлыг хагас жилд 1-ээс доошгүй удаа хуралдуулна. Удирдах зөвлөлийн тэргүүний санаачлагаар буюу гишүүдийн гуравны нэгийн шаардсанаар Удирдах зөвлөлийн хурлыг хуралдуулж болно.

12. Удирдах зөвлөлийн гишүүдийн олонхи нь хүрэлцэн ирснээр хурлыг хүчинтэйд тооцно. Хуралд оролцсон гишүүдийн олонхийн саналаар асуудлыг шийдвэрлэнэ. Санал хурвалтыг илээр явуулна.

13. Удирдах зөвлөл нь дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

1/ тэргүүний санал болгосноор Төвийн захирлыг 5 жилийн хугацаагаар томилох, хугацаанаас нь өмнө чөлөөлөх;

2/ Төвийн үйл ажиллагааны стратегийн /бизнес/ төлөвлөгөө, чиглэлийг тодорхойлох;

3/ Төвийн жилийн төсөв, бүтэц, орон тоо, үйл ажиллагааны тайланг хэлэлцэж батлах;

4/ захиалга авч гэрээ байгуулах үлгэрчилсэн журам батлах;

5/ Төвийн Эрдмийн зөвлөлийн ажиллах журмыг батлах;

6/ ивээн тэтгэгчдийн Зөвлөлдөх зөвлөлийн санал, үйл ажиллагааны журмыг тусган хэрэгжүүлэх;

7/ Төвийн ажиллах журмыг батлах;

8/ бусад асуудал.

14. Төвийн үйл ажиллагааг дэмжих мэргэжлийн зөвлөгөө өгөх үүрэг бүхий ивээн

гэтгэгчдийн Зөвлөлдөх зөвлөл ажиллаж болно.

15. Төвийн захирлаар эрдэм шинжилгээний болон төрийн ажлын дадлага туршлагатай, эрдмийн үэрэг, цолтой хүн ажиллана.

16. Төвийн захирал нь дараахь эрх, гүрэгтэй:

1/ Төвийн үйл ажиллагааны ерөнхий менежментийг хэрэгжүүлж, ажил, үйлчилгээний чанар, үр дүнг Удирдах зөвлөлд хариуцан тайлагнах;

2/ захиалгыг үндэслэн байгуулсан үтээгдэхүүн нийлүүлэх гэрээг баталж, үйцэтгэлийн хяналт тавих;

3/ Төвийн Эрдмийн зөвлөлийн үүрэгдэхүүнийг батлах, өөрчлөлт оруулах, дэд захирал, эрдэмтэн нарийн бичгийн даргыг томилох, өлөөлөх;

4/ Төвийн шинжээч, эрдэм шинжилгээний ажилтан, бусад ажилтныг ажилд омилох, чөлөөлөх, ажил гүйцэтгэх гэрээ байгуулах, эрээний гүйцэтгэлд хяналт тавих;

5/ Төвийг дотоод, гадаадад өлөөлөх;

6/ эрх хэмжээнийхээ асуудлаар ушаал гаргах.

17. Дэд захирал нь Төвийн өдөр тутмын эвийн үйл ажиллагааг шуурхай удирдлагаар ангаж ажиллана. Төвийг төлөөлж захиалагчтай эрээ байгуулна.

18. Төв нь эрдэм шинжилгээний ажлын явц, үр дүнг хэлэлцэн дүгнэлт, зөвлөмж гаргах үүрэг

бүхий Эрдмийн зөвлөлтэй байна. Эрдмийн зөвлөлийн дарга нь Төвийн захирал байна.

19. Төвийн эрдэм шинжилгээний ажлын шуурхай удирдлага, зохион байгуулалтыг хариуцсан Эрдэмтэн нарийн бичгийн дарга ажиллана. Эрдэмтэн нарийн бичгийн дарга нь Эрдмийн зөвлөлийн нарийн бичгийн дарга байна.

20. Төвийн үндсэн нэгж нь эрдэм шинжилгээний суурь мэдээлэлд тулгуурлан үндэсний хөгжлийн бодлогын тэргүүлэх чиглэлүүдийн уялдан зохицсон залгамж, тогтвортой шинжийг хангахад шаардлагатай шинжлэх ухааны мэдээлэл бэлтгэхэд үйл ажиллагаагаа чиглүүлнэ.

Дөрөв. Төвийн санхүүжилт

21. Төв нь өөрийгөө санхүүжүүлэх зарчмаар ажиллана.

22. Төвийн санхүүжилт нь дараахь эх үүсвэрээс бүрдэнэ:

1/ төрийн болон төрийн бус байгууллагын захиалгат ажлын төлбөр;

2/ дотоод, гадаадын төсөл, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд оролцох үйл ажиллагааны санхүүжилт;

3/ олон улсын болон гадаад орон, дэмжигч байгууллагын тусламж, хандив;

4/ судалгаа, сургалт, сурталчилгаа, мэдээлэл, лавлагааны чиглэлээр явуулсан өөрийн үйл ажиллагааны орлого;

5/ улсын төсвийн дэмжлэг.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

003 оны 6 дугаар арын 20-ны өдөр

Дугаар 38

Улаанбаатар хот

Татварын хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах талаар авах зарим арга хэмжээний тухай

Татварын хууль тогтоомжийн биелэлт, татварын хэрэг шийдвэрлэлтийн байдлыг Үндэсний татварын ерөнхий газар, Нийслэлийн татварын зарт шалгасан ажлын хэсгийн дүгнэлтийг Улсын Их Хурлын нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцээд ЭМДЭГЛЭХ нь:

төлөгчид татвар ногдох орлогоо нуух, тоо хэмжээг бууруулан мэдээлэх зэрэг арга хэлбэрээр албан татвар төлөхөөс зайлсхийх явдал байсаар байна.

Татвартай холбоотой хэргийн шийдвэрлэлтэд хэрэг бүртгэх, мөрдөн байцаах, прокурор, шүүхийн байгууллага анхгаарал хайхрамжгүй ханддаг, эдгээр байгууллагын

Шалгалтын дүнгээс үзэхэд зарим татвар

ажилтнуудын санхүү, эдийн засгийн мэдлэг сул, зөвхөн магадлагч-нягтлан бодогчдын дүгнэлтээр шийдвэр гаргадаг хандлага давамгайлах болсон байна.

Санхүү, эдийн засгийн яам, Үндэсний татварын ерөнхий газар татварын хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах, татварын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, татвар төлөгчдөд туслах, үйлчлэх үйл ажиллагаа дутагдалтай байсан нь шалгалтаар илэрчээ.

Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Монгол Улсын Засгийн газар /Н.Энхбаяр/ -т даалгах нь :

1/ Улсын Их Хурлын ажлын хэсгийн танилцуулгад дурдагдсан зөрчил, дутагдалд дүгнэлт хийж, татварын хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн байдлыг нарийвчлан авч үзэж, холбогдох арга хэмжээ авах;

2/ аж ахуйн нэгж байгууллага, хүн амын орлогын албан татварын хувь хэмжээг бууруулах асуудлыг судлан үзэж, саналаа Улсын Их Хурлын 2003 оны намрын чуулганд танилцуулах;

3/ улсын төсөв бүрдүүлэхэд бодитой хувь нэмэр оруулж, хууль тогтоомжийн дагуу татварын орлогоо үнэн зөв тодорхойлж, хэвшсэн аж ахуйн нэгж, байгууллагуудад урамшуулал, дэмжлэг үзүүлэх санал боловсруулан танилцуулах;

4/ татварын улсын байцаагч нарын мэдлэг, мэргэжлийн ур чадварыг сайжруулах, ёс зүйн хэм хэмжээг чанд сахиулж, хууль ёсны дагуу шударгаар ажиллах нөхцөл бүрдүүлэх ;

5/ магадлагч-нягтлан бодогч нарыг сонгон шалгаруулах, тэднээс гаргасан дүгнэлтийг баталгаажуулах эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох;

6/ хуулийн байгууллагад шилжүүлсэн татварын хэрэг, маргааны

шийдвэрлэлтийн байдлыг Улсын Их Хурлын холбогдох Байнгын хороонд мэдээлж байх;

7/ шүүх-нягтлан бодох бүртгэлийн дүгнэлт гаргахдаа татвараас зайлсхийсэн татвар төлөгчдийн үйл ажиллагааг хамгаалж, хохирол учруулсан гэж үзэж болохоор зарим магадлагч-нягтлан бодогч нарын үйл ажиллагааг хууль хяналтын байгууллагад шилжүүлж, шалгуулах.

2. Улсын Их Хурлын шалгалтын танилцуулгад дурдагдсан татвар төлөхөөс зайлсхийсэн, татварын хууль тогтоомжийг ноцтой зөрчсний улмаас онц их хэмжээний төлбөр, торгууль тавигдсан боловч хэрэг бүртгэх, мөрдөн байцаах, прокурорын хяналт, шүүхийн шатанд хэрэгсэхгүй болгогдсон, төлбөр, торгуулийн хэмжээ эрс буурсан татварын хэргийг хянаж, татварын хэргийг бүртгэх, мөрдөн байцаах, хянах, шийдвэрлэхэд хуулийн заалт, шаардлагыг чанд мөрдөж ажиллахыг Монгол Улсын Дээд шүүх /Ч.Ганбат/, Монгол Улсын ерөнхий прокурорын газар /М.Алтанхуяг/-т зөвлөж, Цагдаагийн ерөнхий газар /Д.Сандаг-Очир/-т даалгасугай.

/Энэ заалтад Монгол Улсын Ерөнхийлөгч 2003 оны 6 дугаар сарын 27-ны өдөр хориг тавьсан тул уг хоригийг Улсын Их Хурлаар хэлэлцэж шийдвэрлэлт тус заалтыг дагаж мөрдөхгүй болно./

3. Зарим асуудлыг нэмж шалгах шаардлагатай байдлаар тул шалгалтын ажлыг үргэлжүүлж, дүнг Улсын Их Хурлын 2003 оны намрын чуулганд танилцуулахыг Ажлын хэсэг /Ц.Шаравдорж/-т даалгасугай.

4. Энэ тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг УИХ-ын Хууль зүйн байнгын хороо /Ц.Шаравдорж/, Эдийн засгийн байнгын хороо /Т.Очирхүү/, Төсвийн байнгын хороо /Н.Баяртсайхан/-нд үүрэг болгосугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА С.ТӨМӨР-ОЧИР**

Монгол Улсын Их Хурлын Тамгын газраас гаргав.
Хаяг: <<Төрийн мэдээлэл>> эмхтгэлийн зөвлөл.

Улсын Их Хурлын Тамгын газрын*
Хөвлөх хэсэгт хэвлэв.

Улаанбаатар-12
Төрийн ордон

☎ 329612
Индекс 14003

☎ 329487
Хэвлэлийн хуудас 6